

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ȘI STUDII
XXVIII

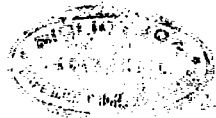
VĂZDUHUL

DUPĂ CREDINȚILE POPORULUI ROMÂN

DE

TUDOR PAMFILE

ȘEDINȚA DELA 6 FEBRUARIE 1915

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU.

LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ

WIENA

GEROLD & Comp.

1916

DIN VIEȚA POPORULUI ROMÂN :

I.	<i>Hora din Cartal</i> , de Pompiliu Pârvescu, 1908	L. 3.-
II.	<i>Cimilituri românești</i> , de T. Pamfile, 1908	" 1.-
III.	<i>Poezii populare din Maramureș</i> , de Tit. Bud, 1908.	" 1.-
IV.	<i>Cântece și urături</i> , de Al. Vasiliu, 1909	" 5.-
V.	<i>Din literatura populară</i> , de N. Păsculescu, 1909	" 6.
VI.	<i>Jocuri de copii</i> , de T. Pamfile, 1909	" 1.-
VII.	<i>Sărbătorile poporului</i> , de C. Rădulescu-Codin și D. Mihala- che, 1910	" 1.-
VIII.	<i>Industria casnică la Români</i> , de T. Pamfile. Premiul „Neuschotz“ din 1909, 1910	" 10.
IX.	<i>Hore și chiuituri din Bucovina</i> , de S. Fl. Marian, 1911	" 2.-
X.	<i>Legende, tradiții și amintiri istorice</i> , de C. Rădulescu-Co- din, 1910	" 1.50
XI.	<i>Sărbătorile de vară la Români</i> , de T. Pamfile, 1911	" 2.-
XII.	<i>Cântece de țară</i> , adunate de T. Pamfile, 1913.	" 4.-
XIII.	<i>Boli și leacuri la oameni, vite și păsări</i> , după datinile și credințele poporului român, adunate din com. Țepu, jud. Tecuciu, de T. Pamfile, 1911	" 1.-
XIV.	<i>Cântece populare românești din Comitatul Bihor</i> (Ungaria). culese și notate de Béla Bartók, 1913	" 5.-
XV.	<i>Vremuri înțelepte</i> . Povestiri și legende rămânești, culese de D. Furtună, 1913	" 1.-
XVI.	<i>Agricultura la Români</i> , de T. Pamfile, 1915	" 5.-
XVII.	<i>Îngerul rămanului</i> , povești și legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913	" 4.-
XVIII.	<i>Poveștea Războiului de demult</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1913	" 2.-
XIX.	<i>Sărbătorile la Români; Sărbătorile de toamnă și Postul</i> „Crăciunului“, de T. Pamfile, 1914	" 2.-
XX.	<i>Sărbătorile la Români: Crăciunul</i> , de T. Pamfile	" 3.-
XXI.	<i>Superstițiile poporului român</i> , de G. F. Ceaușanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914	" 4.-
XXII.	<i>Colinde din Ardeal</i> , culese de Alexiu Viciu, 1914	" 2.-
XXIII.	<i>Cuvinte scumpe. Tactele, povestiri și legende românești</i> , culese de D. Furtună, 1914	" 1.50
XXIV.	<i>Cromatică poporului român</i> , de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914	" 2.-
XXV.	<i>Diavolul învrăjbitor al lumii</i> , după credințele poporului ro- mân, de T. Pamfile, 1914	" 1.-
XXVI.	<i>Cerul și podoabele lui</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1914.	" 2.
XXVII.	<i>Credinți și superstiții ale poporului român</i> , de Artur Gorovei	" 5.-

ACADEMIA ROMÂNĂ
—
DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ȘI STUDII
—
XXVIII

VĂZDUHUL

DUPĂ CREDINȚILE POPORULUI ROMÂN

DE
TUDOR PAMFILE

ȘEDINȚA DELA 6 FEVRUARIE 1915

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU.
LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ
VIENA
GEROLD & Comp.

1916

DIN VIEȚA POPORULUI ROMÂN :

- I. *Flora din Cartal*, de Pompiliu Părvescu, 1908 L. 3.—
- II. *Cimilituri românești*, de T. Pamfile, 1908 " 1.—
- III. *Poezii populare din Maramureș*, de Tit. Bud, 1908. " 1.—
- IV. *Cântece și urături*, de Al. Vasiliu, 1909 " 5.—
- V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 " 6.—
- VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909 " 1.—
- VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin și D. Mihala-
che, 1910 " 1.—
- VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile. Premiul
„Neuschotz" din 1909, 1910 " 10.—
- IX. *Hore și chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 " 2.—
- X. *Legende, tradiții și amintiri istorice*, de C. Rădulescu-Co-
din, 1910 " 150
- XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911 " 2.—
- XII. *Cântece de fară*, adunate de T. Pamfile, 1913. " 4.—
- XIII. *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări*, după datinile și
credințele poporului român, adunate din com. Tețu,
jud. Tecuciu, de T. Pamfile, 1911 " 1.—
- XIV. *Cântece populare românești din Comitatul Bihor* (Ungaria).
culese și notate de Béla Bartók, 1913 " 5.—
- XV. *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende rămânești, culese
'de D. Furtună, 1913 " 1.—
- XVI. *Ăgricoltura la Români*, de T. Pamfile, 1915 " 5.—
- XVII. *Îngerul românuului*, povești și legende din popor, culese de
C. Rădulescu-Codin, 1913 " 4.—
- XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credințele poporului român,
de T. Pamfile, 1913 " 2.—
- XIX. *Sărbătorile la Români; Sărbătorile de toamnă și Postul
Crăciunului*, de T. Pamfile, 1914 " 2.—
- XX. *Sărbătorile la Români: Crăciunul*, de T. Pamfile " 3.—
- XXI. *Superstițiile poporului român*, de G. F. Ceașanu. Premiul
Adamachi din 1913, 1914 " 4.—
- XXII. *Colinde din Ardeal*, culese de Alexiu Viciu, 1914 " 2.—
- XXIII. *Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri și legende românești*, culese
de D. Furtună, 1914 " 150
- XXIV. *Cromatică poporului român*, de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914 " 2.—
- XXV. *Diavolul învrăjbitor al lumii*, după credințele poporului ro-
mân, de T. Pamfile, 1914 " 1.—
- XXVI. *Cerul și podoabele lui*, după credințele poporului român,
de T. Pamfile, 1914. " 2.—
- XXVII. *Credinți și superstiții ale poporului român*, de Artur Gorovei " 5.—

P R E F A Ț Ă

Lucrarea aceasta este menită să ajute la întocmirea acelei mari *Icoane a lumii*, așa cum se poate zugrăvi după datina, credința și povestirea poporului român (1).

Împărțirea cuprinsului s'a făcut dintr'un punct de vedere cu totul practic, și deci, în afară de orice considerațiune științifică,—astronomică sau meteorologică,—care nu ne privește.

(1) Planul de lucru l-am dat în *Povestea lumii de demult*, p. 4.

PARTEA I.

VĂZDUHUL

1. *Văzduhul*, după închipuirea poporului român, este golul dintre pământ și cer, pe unde umblă și „bat” vânturile, unde plutesc norii cei ce aduc ploaia sau ninsoarea după vrerea lui *Dumnezeu*, iar câte odată cu amestecul *duhurilor necurate* cari uneori au o putere covârșitoare.

Se mai numește și *zăzduh*, *zăzduf* (1) sau *zăduh* (2); aceste cuvinte însă, de cele mai multe ori se leagă de partea de deasupra a acestui gol, fiind sinonime cu *înaltul cerului*, *seninul*, *seninul cerului* sau *cerul*; „din văzduh”, înseamnă „de sus”, „de foarte de sus”.

Despre *aer* își dă sama orișicine, dar numele i-l cunosc numai cei ce știu carte; îl cunosc din mișcarea lui, și prin urmare de ajuns este dacă-l numesc *vânt* (3).

Unii socotesc văzduhul ca o piedică năzuințelor omenești de a ajunge la *cer*, — și prin urmare la *Dumnezeu*, — când Dumnezeu dinadins a îndepărtat cerul de pământ, ca să scape de unele suferințe cari i le pricinuiau oamenii: „Pe pământ, umbă omul în fel și chip, și mai iute, și mai încet; sub apă se vâra; pe sub pământ nu se năpăimântă, da'n văzduh nu poate, că n'are pe ce să se sprijine!” — „Ași, cum nu poate? Da nu-l vezi cum zboară cu *toroiplanele* (4)? Unul, în București, ci-că s'a prins c'o aduce scrisoare dela Dumnezeu: a început, așa, să îndrepte comedia cea spre cer, și s'a dus și s'a tot dus, până când Dumnezeu i-a zis

(1) C. Rădulescu-Codin, *O seamă de cuvinte din Muscel*, C.-Lung, p. 80.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) De aici zicala: „mănâncă *vânt*”, celor ce n'au ce mânca.

(4) Porecla *aeroplanului* dată din pricina greutății pronunțării, dar și în batjocură.

„ho!“; l-a făcut ghem și grămadă, și l-a izbit de pământ! Poftescă acuma, și mai suie-se!” (1).

Numai *îngerilor* din cer li-i slobod să străbată văzduhul precum și *sufletelor* celor răposați, cari totuș au a se oșri în cele douăzeci și patru de *vămi ale văzduhului* ținute de diavolii cari au rămas spânzurați acolo, după izgonirea lor din cer (2). Incolo, cu vrerea lui Dumnezeu, nimănui!

2. Despre stările de căpetenie ale văzduhului, se va vorbi pe larg într'un capitol următor. Aici vom da câteva credințe cu privire la schimbarea *vremii*, adică a stării văzduhului, ceea ce însemnează de multe ori numai schimbarea *în rău*, adică *stricarea vremii*.

Vremea se schimbă când:

Bufnița cântă prin luna Februarie,—semn de primăvară timpurie (3).

Cănele se tăvălește; e semn că vremea se va muiă, adică gheul va conțeni (4).

Cerul va fi senin spre miazăzi; e semn că vremea se va *înbună* (5).

Ciocârlanul își va lăsa ciocul pe spate;—se va moină, va fi moloșag (6).

Ciorile, liniștite și întocmite în călduri, vor intra seara în sat (7);

(1) *Ion Creangă*, II, p. 282: „Ne bate Dumnezeu, că prea ne luăm la măsură cu el, că nu ne-ajunge că vorbim pe sârmă, că bate telegrame pe sârmă, acū, mai umblă și ca paserile lui Dumnezeu. De, eu unul, nu zic ba [că-i rău], dar iar mă 'ntorc și zic: prea mare ni-i râsul și batjocura de Cel-de-sus!“.

(2) T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 66: „Dracii cari au rămas în văzduh s'au apucat de au făcut *vămile văzduhului*, unde opresc sufletele oamenilor cari merg la cer; îi opresc la vamă. La vamă, sufletele morților dau fapte bune; dacă nu prea au fapte bune, dau hainele cari li se dau de pomană până la patruzeci zile, și dacă nu se plătesc de vamă nici cu atâta, mai dau și paraua dela deget, care li se pune când mor. Și dacă nici cu astea nu se pot plăti de draci pentru păcatele lor multe, apoi dracii opresc sufletele și le trimit la iad“.

(3) Gorovei, *Credinți și superstiții*, București 1915, p. 378.

(4) I. A. Zanne, *Proverbele Românilor*, IX, p. 389.

(5) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(6) Gorovei, *Credințe*, p. 381.

(7) Cred. Rom. din com. Ciurești, jud. Tutova, împărt. de d-l G. V. Șușnea.

alții spun că vremea se schimbă când ciorile vor sbura în toate părțile cârâind și vâjâind, iar de stau liniștite, vremea se îndreapătă (1).

Cocostârcii vor sta pe șes; e semn că vremea se va încălzi (2).

Cocoșul va cânta stând într'un picior (3), va cânta mult ziua, — ceeace se socotește ca o prevestire că vremea se va muiă, va fi moloșag (4), — va cânta seara (5), în spre amurg, — ceeace arată că de va fi frig, se va muiă vremea, iar de va fi moale, se va lăsa frig aspru (6), — sau va cânta de cu noapte, până a nu se lumina de ziua, — ceeace se crede a fi un semn de vreme bună (7).

Curcubăul va apărea seara spre răsărit (8).

Florile vor mirosi frumos și ușor (9).

Focul pe vreme frumoasă nu va arde: semn că vremea se încălzește, sau face a moină (10).

Fumul va năvăli din sobă în casă, — după unele credințe (11), — iar după altele se va ridica drept în sus (12).

Gâștele vor face ca și cum s'ar scălda; acesta este semn că frigul se va muiă (13).

Greierii vor cânta (14).

Helgile cu blănille negre se vor arăta pe la sfârșitul iernii, — semn de primăvară timpurie; dacă vor avea blăni albe, iarna se va prelungi încă (15).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(3) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 92.

(4) S. Fl. Marian, *Sărbătorile la Români*, p. 120.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) E. Voronca, *Datinele și credințele poporului român*, Cernăuți 1903, p. 437.

(7) *Șezătoarea*, VI, p. 29.

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120,

(9) *Ibidem*,

(10) Gorovei, *op. cit.*, p. 381.

(11) *Șezătoarea*, VI, p. 34.

(12) *Ibidem*.

(13) *Ibidem*, p. 35.

(14) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(15) Gorovei, *op. cit.*, p. 379.

Luna va fi îngrădită, adică va avea un cerc alb împrejur (1), sau, după altă credință, va străluci curat (2). După alte credințe, dacă luna plină va fi curată și nu va avea pete vinete sau *far-calan* roșu împrejur, e semn de vreme bună; dacă va avea 2–3 cercuri împrejur, va fi vreme urâtă sau va plouă (3).

Măgarii vor sburdă (4).

Mâța se va spăla (5), se va culcă în mijlocul casei sau pe prag (6); dacă va dormi pe pat, mâța face a cald (7); dacă șeade în fereastră sau se uită la ușă, face a vreme bună (8), și tot a cald face dacă se linge și se uită spre fereastră (9); dacă se linge și se uită spre sobă, prevestește vreme rea (10), ca și când se va vâri în sobă, în cotruță ori va fugi prin casă (11).

Mieii vor sburdă, și aceasta va fi un semn pentru îndreptarea vremii (12).

Mort, de visează cineva, însemnează că a doua zi vremea *se va muiă*, adică va fi moină (13).

Negurile vor cădea jos și se vor lăți; aceasta prevestește că cerul se va însenina (14).

Oile, ger fiind, nu vor mânca cu poftă; aceasta va fi un semn că vremea se va muiă; dacă vor mânca bine, ca de obicei când este gerul aspru, este semn că frigul va mai dăinui încă multă vreme (15).

Picherea va cârcâi; e o prevestire că vremea se va schimba tocmai după trei zile (16).

(1) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

(2) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(3) Gorovei, *op. cit.*, p. 382.

(4) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacău, împărt. de d-l D. I. Procopie.

(5) Gorovei, *op. cit.*, p. 189.

(6) *Șezătoarea*, VI, p. 43.

(7) *Ibidem*, IV, p. 120.

(8) *Ibidem*.

(9) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l P. Câștean.

(10) Idem.

(11) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurlui.

(12) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(13) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(14) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121.

(15) *Șezătoarea*, VI, p. 45.

(16) Cred. Rom. din com. Schineni, jud. Tutova, împărt. de d-nii frați Cahu.

Pielea îl va mânca pe om (1).

Pițigoi vor cânta veseli în luna lui Faur (2).

Porcul va umbla cu paie în gură (3).

Rândunelele vor sbură pe sus (4).

Serile vor fi senine sau uscăcioase (5).

Soarele, după un cârd de zile urite, va răsări frumos; aceasta arată îndreptarea vremii (6); după alte credințe, va străluci senin sau *se va uită înapoi* (7).

O sprinceană luminoasă se va vedeă la apus; e semn că vremea se va îndreptă (8).

Stelele vor părea mai mari ca de obicei, sau mai apropiate unele de altele (9).

Tarcele vor ieși dimineața amândouă din cuib (10).

Vulturii vor sbură lin (11).

Vremea *se va strică*, adică, din liniștită cum eră, se vor iscă furtuni, din cald se vor lăsa geruri, ploi și ninsori, din frumos se va face urît, *va vremui* (12), dacă :

Boli se vor incură (13); de se întâmplă aceasta pe vreme friguroasă, se va moină (14); dacă *broscăie* boii, moinează (15).

Broaștele vor ieși prin ogradă (16) sau vor cânta înainte de *Alexii* (17).

Caii vor sta întorși cu spatele spre gard (18), tăcuți și îngân-durați (19).

(1) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacau, împărt. de d-l D. I. Procopie.

(2) Gorovei, *op. cit.*, p. 379.

(3) *Ibidem*.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(5) *Ibidem*, p. 120 1.

(6) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(7) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împart. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(8) Zăne, *Proverbele*, IX, p. 390.

(9) Gorovei, *op. cit.*, p. 381.

(10) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(11) Gorovei, *op. cit.*, p. 382.

(12) *Șezătoarea*, V, p. 172.

(13) *Revista Tinerimea română*, VI, 1-2, p. 94.

(14) *Șezătoarea*, I, p. 126.

(15) Gorovei, *op. cit.*, p. 381.

(16) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj.

(17) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 122.

(18) *Șezătoarea*, VI, p. 24.

(19) Gorovei, *op. cit.*, p. 41.

Ciaunului îi va arde scrumul pe fund (1).

Ciocârlanii vor târâi pe lângă casă (2), se vor izbîi în fereastă (3) sau vor țipă pe sus. Când îl aude, Românul zice despre ciocârlan că

Strig'a cioareci și-a opinci
Și-a obiele câte cinci !(4).

Cocoarele se vor călători (5).

Cocoșul va cântă ziua, după unele credințe (6), sau decuseară, după altele (7).

Codobatura va veni înainte de Miezul-păresimilor; acesta va fi semn de vânt și zăpadă; dacă va veni după Miezul-păresimilor, vremea se va îmbună (8).

Fumul va veni înapoi pe hornă (9) sau se va împrăștiă pe pământ (10).

Funinginea va arde la gura cuptorului (11) sau pe pirostii; unii zic atunci că „se bat Țiganii” (12).

Furnicile își vor face mușunoaie sus pe paiele de iarbă, — semn că „iarna va fi geroasă” (13).

Gâștele vor sta cu clonțu 'n pene; acesta este semn de frig (14).

Haina, din nebăgare de samă, vei îmbrăcă-o pe dos (15).

Horna va huî (16).

Huhurezul va cântă în pădure (17).

(1) *Șezătoarea*, I, p. 17. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

(2) *Șezătoarea*, VI, p. 33.

(3) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 122.

(5) Gorovei, *op. cit.*, p. 380.

(6) Cred. Rom. din com. Tătăruși, jud. Suceava, împărt. de d-l Al. Vasiliu.

(7) *Revista Tinerimea Română*, III, 1, p. 451. *Șezătoarea*, VI, p. 29.

(8) C. D. Gheorghiu, *Calendarul femeilor superstițioase*, P.-Neamț, p. 57.

(9) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(10) *Șezătoarea*, VI, p. 34.

(11) *Ibidem*, p. 30.

(12) Împărt. de d-l T. Popovici, com. Zorleni, jud. Tutova.

(13) Gorovei, *op. cit.*, p. 129.

(14) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(15) *Ibidem*, VI, p. 38.

(16) *Ibidem*, III, p. 149.

(17) *Ibidem*, VI, p. 36.

Lenele (1) vor începe să umble (2).

Luna va avea țărcălan,—un cerc galben,—împrejur (3).

Mâța se va uita pe fereastă (4) fiind pe vatră, se va uita în cuptor (5), se va sui pe sobă și apoi se va uita spre ușă (6) sau se va întoarce cu spatele spre foc (7). Dacă se suie în fereastă și șade acolo mult, vremea de îndreaptă (8). Când *se laie* cu stânga, vremea se strică ; dacă se laie cu dreapta, vremea se îndreaptă (9).

Muștele umblă în mulțime mare pe lângă foc (10).

Negurile vor fugi în sus (11).

Nourii vor alerga pe cer (12).

Oile vor mânca cu poftă, ca și la ger,— chiar fiind vremea moale (13),—vor sări și vor sburdă (13).

Pădurea va hui (14).

Pîțigoii vor țiu pe lângă casă (15).

Porcii vor umbla cu gunoaie în gură, ca să-și facă *strat* (16) și vor covițai (17).

Râmele vor începe să iasă prin ogradă (18).

Soarele va răsări în nouri (19), va apune în nouri (20), sau

(1) *Pompilis viaticus*, Latr.

(2) *Marian, Insectele*, p. 229.

(3) *Șezătoarea*, VI, p. 38.

(4) Gorovei, *op. cit.*, p. 189.

(5) *Șezătoarea*, IV, p. 119 și 120.

(6) *Ibidem*, VI, p. 43.

(7) *Marian, Sărbătorile*, I, p. 122.

(8) Gorovei, *op. cit.*, p. 189.

(9) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu-

(10) Gorovei, *op. cit.*, p. 215.

(11) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

(12) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(13) *Ibidem*, VI, p. 45.

(14) Gorovei, *op. cit.*, p. 242.

(15) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

(16) *Șezătoarea*, VI, p. 33.

(17) Cred. Rom. din jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

(18) *Marian, Sărbătorile*, I, p. 122.

(19) *Șezătoarea*, I, p. 126.

(20) *Ibidem*, IV, p. 120.

(21) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

apunând, „se va uita înapoi” (1); prin alte părți, dacă soarele se uita înapoi, se socotește ca un semn de îndreptare a vremii (2).

Stârcii vor cânta (3).

Sturzul va țipa pe sus (4).

Tânțarii vor umbla prin aer (5).

Urechile te vor mânca (6).

Ursul își strică bârlogul în ziua de *Întâmpinarea Domnului*, cu toate că încă e frig,—semn de desprimăvărare; dacă însă, cu toate că vremea-i frumoasă, ursul urmează să stea în bârlog, primăvara va întârziă (7).

Vitele vor sburdă venind dela pășune (8); pentru aceasta, când șăguesc sau se joacă doi inși trecuți de vremea copilăriei, li se spune de un altul: „Astâmpărați-vă, că se strică vremea!”, cu înțelesul care învederat răsare. Dacă vitele mugesc și se uita în sus, este semn de cumpănă mare (9).

Vrăbiile vor țârâi (10); dacă vor căuta loc de aciuare sub streșină, vor prevesti un frig mare (11); dacă se vor scălda în colb, vor face a vreme bună (12).

În deosebi, semn de *frig* sau *frig mare*, va fi când:

Călinele vor fi rupte înainte pe Ziua-crucii: „vor fi curând geruri” (13).

Jârul va fi din îmbielșugare (14).

Jiganiile vor năvali la sate (15).

Lepurii vor veni de asemenea prin sate (16).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 390.

(3) *Revista Tinerimea Română*, VI, 1 2, p. 90.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 122.

(5) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

(6) Gorovei, *op. cit.*, p. 379.

(7) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacau, împart. de d-l D. I. Procopie

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 122.

(9) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

(10) *Ibidem*.

(11) *Ibidem*.

(12) *Ibidem*.

(13) Gorovei, *op. cit.*, p. 381.

(14) *Ibidem*, p. 380.

(15) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(16) Idem.

Focul va fâsâi pe vatră (1).

Muștele și *furnicile* vor ieși înainte de Sf. Alexie (2).

Mâța se va vârî în sobă, în cuptor, va sgreptăna la ușă (3) sau va sgâriă rogojina (4).

Pește vor visă oamenii (5).

Pirostiile se vor înroși în foc (6).

Scorușele se vor face multe, — când „are să fie strașnică iarna” (7).

Șoarecii vor fi în număr neobișnuit (8).

Vara va fi călduroasă (9).

Pomenim aici următorul mijloc ca să se curme gerul, — „gerul cel mare, când crapă ouăle *corbului*, gerul Bobotezii sau gerul lui *Marcociu*”: să înșiri la rând nouă oameni pleșuvi dintr'un sat, și să le spui pe nume cum îi cheamă; dacă nu-s de-ajuns într'un sat, să urmezi până la nouă, numărând câți n'ajung, pleșuvii din alt sat (10).

În deosebi, semn de *vreme bună* sau *vreme frumoasă* va fi când :

Apele curgătoare vor hui plăcut și lin.

Broaștele vor cântă (11).

Bucatele puse pe masă se vor petrece în întregime.

Canele se va culcă pe omat.

Ceața „se va lăsa”, va cădea.

Ciocârla va sta tupilata la pământ (12).

Fereasta va asudă, — se va aburi (13).

Focul nu va arde, iar alții îl vor visă.

Găinile vor umbla pe ploaie.

Lilieci vor ieși în număr mare.

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Gorovei *op. cit.*, p. 368.

(3) *Ibidem*.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Gorovei, *op. cit.*, p. 369.

(6) *Ibidem*.

(7) *Ibidem*, p. 380.

(8) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(9) Idem.

(10) Idem.

(11) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(12) Idem a celor din jud. Covurlui.

(13) Idem a celor din com. Țepu.

Mâța va dormi pe pat.

Nourii, după ploaie, se vor lăsa jos, căutând, par'că, să atingă pământul.

Peștii vor sări după musculițe.

Roua va cădea groasă, înainte de deplinul asfințit de soare.

Soarele va răsări frumos.

Vitele se vor linge una pe alta, sau își vor linge botul, picioarele ori trupul (1).

3. La acestea, adăogăm alte credințe cu privire la strările văzduhului:

Dacă la *Bobotează* vremea va fi moale, oamenii vor fi slabi peste an (2); dacă va fi geroasă, după ieșirea cu Iordanul se va muiă, și se va înăspri dacă, după alte credințe, vremea a fost *moșagă* (3); după altă credință, dacă vremea este frumoasă, vara va fi îmbielșugată în *pâne și pește* (4).

Luna *Februarie* înghiață dacă găsește desghețat, și desghiață dacă găsește înghețat (5).

Vremurile geroase sunt prielnice sănătății; în deosebi peste vară, nu vor fi boliști nici la oameni, nici la vite și nici la paseri (6).

Cum va fi vremea la *Mucenici*, — *Măcinici*, *Patruzeci de Mucenici*, *Patruzeci și patru de Mucenici*, *Patruzeci de Sfinți* sau *Sfinți*, — așa va urmă să fie vremea toată primăvara (7), numai patruzeci de zile (8), sau numai patruzeci și patru de zile după această sărbătoare (9).

Cum va fi vremea la *Stratenie*, — 2 Februarie, — așa va fi toată vara (10).

(1) Cred. Rom. din jud. Iași. — Pentru cele fără izvor, a se vedea Gorovei, *op. cit.*, p. 370—2.

(2) Candrea, Desușianu, Speranță, *Graiul nostru*, I, 1906, p. 535.

(3) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 390.

(4) Gorovei, *Credinți și superstiții*, p. 20.

(5) Cred. Rom. din jud. Tutova.

(6) Cred. Rom. din jud. Tecuciu.

(7) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 55. — Marian, *Sărbătorile*, II, p. 155. — 7:1 *Proverbele*, IX, p. 390.

(8) *Șezătoarea*, III, p. 44.

(9) Cred. Rom. din jud. Tutova. Marian, *Sărbătorile*, II, p. 155.

(10) Voronca, *op. cit.*, p. 930.

Cum va fi vremea la *Bunavestire*, așa va fi la *Paști* (1).

Cum va fi vremea la *Florii*, așa va fi la *Paști* (2).

Cum va fi vremea la *Simion Stâlpnicul*, așa va fi tot anul (3).

De va fi la *Ovidenie* senin, vara va fi secetoasă și călduroasă; dacă la această sărbătoare va fi vânt, peste an vor fi *boliști* și *moarte* chiar (4). Prin alte părți însă se zice că întocmai cum va fi vremea în această zi, așa va fi toată iarna (5).

Cum va fi vremea la *Cuvioasa Paraschiva*, așa va fi până la Sf. Dumitru (6).

Dacă la *Crăciun* va fi cald, va fi frig la *Paști* (7).

Cum va fi vremea în cele patru zile după *lună nouă*, așa va fi întreaga lună (8).

Când *Vinerea* e vreme bună, Duminică va fi rea, și invers (9), căci „vremea de Vineri nu ține” (10).

Pe vreme rea, nu se pune *cloșcă*, deoarece se crede că nu ies puii (11).

Dacă *buburuza* (12) sboară de pe deget, — când cineva umblă cu dânsa și o pune pe deget, — este semn de vreme bună. Dacă nu sboară, vremea nu va fi bună (13).

Dacă vremea rea începe într-o *Sâmbătă* ori într-o zi de sec, va ține mult astfel (14).

4. Vom încheia aceste șire cu două povestiri din cari, una lasă să se înțeleagă că aceste credințe au mult temei de a fi crezute, iar altă, dimpotrivă, le crede fără nici o legătură cu adevărul.

Întâia sună precum urmează :

„Doi prieteni din copilărie merseseră pe la școli în străinătate și

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 223. Voronca, *op. cit.*, p. 930.

(2) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 390.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 930.

(4) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurluiu, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

(5) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 390.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 390.

(7) Cred. Rom. din com. Schineni, jud. Tutova, împărt. de d-nii frați Cahu.

(8) Gorovei, *op. cit.*, p. 380.

(9) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj.

(10) Idem.

(11) Cred. Rom. din com. Zorleni, jud. Tutova, împărt. de d-l M. Lupescu.

(12) *Coccinella septempunctata* L.

(13) Marian, *Insectele*, p. 199.

(14) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 389.

învăţaseră carte până la brâu, adică se făcuseră burdufuri de carte. După ce isprăviră de învăţat, se întorceau acasă cu gând să procopsească pe toată lumea. Unul eră cetitor de stele şi altul doctor. Dar fiindcă erau cam perpelii, sfat făcură ei şi se hotărîră să nu meargă de-a dreptul în mijlocul cetăţii, ci să înceapă a procopsi mai întâiu pe mărginaşi, dela cari să capete câte ceva, cu care să se mai întoilească şi ei. Aşa hotărîră, aşa şi făcură.

Traseră la casa unui mărginaş. Acolo găsiră numai pe femeia casei. Bărbatul ei eră la câmp să adune nişte coceni de porumb pentru nutreţul vitelor. Ei cerură să-i găzduască. Intre acestea, cum eră şi cam în de seară, iată că soseşte şi omul femeii dela câmp. Ii spuseră şiretenia.

Omul primi să-i găzduască, şi fiindcă auzise că sunt nişte procopsiţi, le aşternu în casă tot ce avu mai bun pentru culcare, iară el se culcă pe prispă, afară, înfăşurat în ghebă şi în cojocul lui.

Până a nu se culcă, femeia casei găti procopsiţilor nişte jumări din câteva ouă, le dete niţel lapte şi niţel unţişor, iar pentru barbatu-său făcu o mămăligă d'alea înfricoşatele, şi i-o puse dinainte, cu un cenac de fasole, fiindcă eră în post. Mâncă omul cu poftă, fiindcă eră flămând şi trase o donicioară de apă, de-i trosniau urechile.

În vremea aceasta procopsiţii ieşiră pe afară. Astronomul, uitându-se pe cer, zise:

— Ce frumoasă vreme o să avem mâine!

Doctorul îl ascultă cu ochii bliojdiţi, apoi zise şi el:

— Vezi pe omul acesta? Până mâine n'o să mai fie între cei vii. Are să crape. Văzutu-l-ai tu ce a mâncat şi cum a mâncat?

Apoi intrară în casă ca să se culce.

Până a nu adormi ei, intră şi ţăranul şi zise:

— Nevastă, ia hai să adunăm ale *trancanăi* de pe afară, sa le dam pe lângă casă, că mie mi se pare că la noapte o să ningă!

Procopsiţii când auziră, se înfundară de râs, însa tăcuă.

Se culcară cu toţii şi adormiră. Peste noapte, cam pe când încep a cântă cocoşii de ziuă, ţăranul intră în casă şi scoală pe nevastă să facă focul la sobă.

Doctorul zise tovarăşului său:

Aceste sunt semne că nu-i este bine! Aiurează deştept. Mai aşteaptă niţel şi vei vedeă că are să crape!

În vremea aceasta țăranul ieși afară și se întoarse cu o crosnă bună de lemne. Până să încarce brațul de lemne, până să vie în casă, ninsoarea îl albise, căci ningeă ca în mijlocul iernii.

Când îl văzură procopsiții plin de ninsoare, o mâlciră.

Țăranul făcu focul și se puse să se încălzească; femeia se sculase și luase furca. Ea lucră și el îi spunea snoave pe lângă foc. Nici că aveă de gând să crape.

După ce se lumineă de ziua și văzură că neaua este mare și țăranul cu voie bună, procopsiții îl întrebară:

— Cum se poate, îi zise doctorul, că n'ai nici pe dracul, după ce aseară ai mâncat un cenac de fasole, o mămligă întregă și ai băut o doniță de apă?

— Iaca, bine, răspunse țăranul, inuncesc toată ziua și seara vin flămâind; totdeauna mânânc așa. M'am obișnuit cu felul ăsta de mâncare și mi-e bine, sunt sănătos, mulțumesc lui Dumnezeu!

— Asta, bine,—îi zise astronomul—dar de unde ai știut tu că are să ningă astă noapte?

— Iată, când mă întorceam dela câmp, *am văzut o scroafă care adună paie și le duceă la culcușul ei. Aceasta este cel mai nemincinos semn de ninsoare!*

-- Aide, mă, încolo, zise astronomul către doctor și atingându-l cu cotul; aci nu e treabă, că nu plătim cât o ceapă degerată unde și *porcii sunt astronomi!*" (1).

Iată și a doua povestire care se opune celei de până aici:

„Ci-că eră odată într'un sat un om care, când se nemeriă să fie ceva mai cu chef,—și asta se'ntâmplă mai în fiecare zi,—mergând pe ulița satului și vorbind așa cu el însuș, strigă 'n gura mare:

— De boier nu mă tem, *pe Dumnezeu nu-l cred* și iapa mea e mai cuminte decât popa!

Și azi, și mâni, și poimâni, tot spunând el așa mereu, ajung vorbele lui odată și la urechile boierului, care, pentru a putea afla înțelesul acestor vorbe, chemă pe om la dânsul și-l întrebă răstit, după obiceiul boieresc:

— Dar bine, mă, ce tot strigi într'una, pe ulița satului în gura mare?

— Ce să strig, cucoane! Nu strig nimica! Ia vorbesc și eu

(1) P. Ispirescu, *Poveștile unchiașului sfătos*, București 1907, p. 313 6.

cum vorbesc toți oamenii când merg pe drum, după ce au pus o leacă mai mult pe-o parte. Că doară gura omului îi slobodă. Cine-o poate opri ?

— Așa, vrea să zică acuma te faci că nu știi ?

Și unde se *răcăduște* boierul, și-i trage două palme, de-i trec scânteii verzi pe dinaintea ochilor, omului.

— Iartă-mă, cucoane, că doară, păcatele mele, dac'am aruncat și eu o vorbă la un chef, socot că n'am făcut nimănui nici un rău. Pentrucă, ce supărare poate fi când spun că „de boier nu mă tem, pe Dumnezeu nu-l cred și iapa mea îi mai cuminte decât popa ?”.

— Cum să'ndrăznești tu, mă, să spui în vileag, că nu te temi de boier ? Da cine-i mai mare aici în sat ? Nu eu ?

— Ba dumneata, cucoane, ești mai mare ; par'că eu neg ? Ferească Dumnezeu de una ca asta. Da de boier de ce m'aș teme, dacă n'am pentru ce ? Ce, ți-s dator cu ceva ca să mă tem de dumneata ?

Boierul, gândindu-se la vorbele din urmă ale țăranului, și văzând înțelepciunea lor, zise :

— Intr'adevăr, aici mi se pare că poate să ai o leacă de dreptate. Dar cum poți să spui cu atâta nesocotință că nu-l crezi pe Dumnezeu ?

— E hei, cucoane, d'apoi tot din pățite vine și vorba asta, nu din chef ori din cine știe ce. Că mai anii trecuți mi-am făcut și eu, ca tot gospodarul, odată în vieța mea, un cojoc mândruț care m'a ținut un porc îngrășat (1). Fudul, eu, când l-am îmbrăcat întâia oară ca să mă duc cu el, să mă mândresc, — cum îi obiceiu Românilui, — m'am pornit să mă duc la un hram într'un sat vecin. *Eră vreme frumoasă, și de unde să-mi treacă prin gând că Dumnezeu are să se mânie așa dintr'o dată ?* Când colo, pe la jumătatea drumului, numai ce se pornește un vânt c'o ploaie, că ne având unde să mă adăpostesc, îmi udă cojocul într'asă chip, că nu mai face două parale. Mă uit la cojoc, mă uit și'n sus la Dumnezeu, și mă'ntorc apoi acasă, fără ca măcar să gust din praznic. Apoi, n'am eu dreptate, cucoane, când spun că pe Dumnezeu să nu-l crezi ?

(1) A dat pe el atâția bani câți a luat pe un porc îngrășat.

— Ba mi se pare că aici ai mai multă dreptate. Da ia să vedem acum de ce iapa ta îi mai cuminte ca popa, că asta, drept să-ți spun, chiar n'o înțeleg !

D'apoi iaca, cucoane, fie-vă fața cinstită și nu vă fie cu bănat, cum vine și vorba asta. Eu cumpărasem iapa care-o am, un hăram năvăș; când da cu picioarele de apă, par'c'ar fi dat de foc. Smunciă înapoi și nu vrea nici în ruptul capului să treacă gârta. Azi așa, mâni așa, tot am luat-o eu cu binșorul, doar-doar oiu dămoli-o și-oiu face-o să-și lase năravul. Dar ți-ai găsit ! Ea-și ține năravu'nainte. O dată mă mâniau eu, îmi ies din sărite și-i trag o mamă de bătaie, că n'o puteam ține; așa fugiă prin baltă. Și de-atunci nu-mi mai face marazuri și trece prin apă ca pe uscat. Da pe cinstitul părintele nostru, cu greu nărav, cu toate cele aspre, nimeni nu l-a putut desnăvăi ! „Apoi n'am eu dreptate să zic că iapa mea-i mai cuminte decât popa ? ” (1).

(1) Impărt. de d-l C. Teodorescu, inst., Roman.

PARTEA II.

V Â N T U L

I. Vântul.

1. Cu ce prilej s'a izvodit întâia dată *vântul* pe lume? În această privință, povestirile ne răspund în mai multe feluri.

Prin Bucovina se spune că la început, Dumnezeu, după ce a făcut lumea, i-a dat *lumina*, punând *soarele* pe cer și născând pe *Domnul Hristos*. Însă, tot atunci, trăind și *paingănul* cel rău la inimă și pizmuitor al lumii, s'a apucat și a început să-și întindă pânzele lui prin copaci, ca doar-doar lumina soarelui nu va putea să răsbată până la oameni, ca aceștia să trăească în întuneric și astfel să se dedeă la tot soiul de nelegiuiri. Dar Dumnezeu, ca să zădărnicească faptele cele răutăcioase ale *necuratului*, a făcut *vântul*, ca prin bătaia lui să rupă pânzele paingănului, și lumina soarelui să poată străbate în voie până la oameni (1).

Tot prin aceste părți se aude și a doua povestire:

După ce Dumnezeu și diavolul au făcut lumea, „s'apucară să împărțească *soarele*, *luna* și *stelele*. Cu *stelele*, a zis Dumnezeu, ca să fie tot așa: să le numere. Dar, sau că se puneă în dreptul stelelor vreun nour, sau că îl apucă ziua, și au rămas nenumărate.

Iar mânie și sfadă cu Dumnezeu!

Încă luna și soarele nu și-au fost împărțit.

— Dacă crezi că te înșel, alege tu singur pe care vrei,—i-a zis Dumnezeu.

— Eu îmi ieau *soarele*,—zice diavolul.

— Fie și așa,—zice Dumnezeu; a mea va fi dar luna și cu ea voi rându-i, iar tu cu *soarele* vei avea de lucru.

Dar *soarele* tare îl frigea pe diavol, căci el avea de lucru cu dânsul. De focul acela, unde să se ascundă? A alergat să se as-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 396—7.

cundă în mare, dar Dumnezeu a luat apa. Se ascundeă în nisip dar tot îl frigea.

A început a alerga pe pământ, doar s'ar răcori; și alergând, își făcea *vânt*. Așa a văzut că e bine; și și-a făcut două aripi, făcând cu ele vânt peste toată lumea.

Fratele său, — Dumnezeu, — l-a învățat să taie fiecare aripă în două și să le înfigă în cele patru părți ale pământului, căci singure vor face vânt între ele și va fi mai bine.

Diavolul a făcut cum l-a învățat și astfel s'a făcut *vântul*"(1).

A treia povestire ne spune că la început, sămănând Dumnezeu *sămânța*, aceasta „nu crește de loc”, — cădea grămadă, și prin urmare nu putea să răsară. Văzând acest mare neajuns, Dumnezeu i-a spus lui *Sf. Petru*:

— Petre, trebuie să dăm *vânt* sămânții, ca să se împrăstie și în chipul acesta să poată crește.

Astfel s'a născut *vântul* și cu chipul acesta sămânța a putut să crească.

„*Jidanii* au vrut să precupețească cu vântul, au vrut să-l cumpere dela Dumnezeu, dar Dumnezeu i-a alungat:

— Du-te, Iudă! Ce? Vrai să-mi vând norocul?"(2).

Prin bătaia lui, vântul curăță rugina de pe grâne, — ne spune a patra povestire, — și numai astfel acestea pot crește și rodi. Odată un Sfânt a cerut voie lui Dumnezeu ca să poarte singur roșul *pânilor* în curgere de trei ani. Dumnezeu i-a îngăduit cererea, dar în niciun an pânea n'a ieșit gustoasă: eră amară din pricina *ruginii* (5).

A cincia poveste ne arată *vântul* ca o făptură a lui Dumnezeu menită să răcorească pământul și să-l curățe de toate cele rele și spurcate:

„Zice că sunt *vânturi rele*, cari dau peste om și pot să-l muștească, să-l ologească, să-l îmbolnăvească, dar el, — *vântul cel adevărat*, — nu-i vinovat. Vântul nu-i rău; numai duce multe rele. Descântătoarele ce descântă, ce desfac, nu dau desfăcătura pe pădure și pe copaci, ci dau pe vânt, și vântul, peste cine dă cu

(1) Voronca, *op. cit.*, 147.

(2) *Ibidem*, p. 404.

(3) *Ibidem*.

acele răutăți, boala sau răul de acela se prinde. Din pricina aceasta se întâmplă ca să se bolnăvească adesea și cel nevinovat" (1).

Prin jud. Dolj se spune că vântul este făcut să mănâne nourii dela un șap al pământului acolo unde e nevoie de ploaie (2).

Prin unele părți se crede că nu Dumnezeu este izvoditorul vântului, ci altcineva, niște *duhuri necurate* cari suflă, și cari prin aceasta, ȣor să nimicească pământul. Șuflarea acestor duhuri, se chiamă *vânt* (3).

2. Cine are în samă rostul vântului și cum este dânsul purtat?

Pē pământul acesta, câtu-ȣi el de mare, sunt undevă *visteriile vântului*. Într'o *boștiură* mare cât toate zilele, cum ar fi o vizuină de bursuc ȣ'o gură ca de bălaur, în pământ, sălășluște vântul.

Cum iesă el de acolo, ar fi în stare să răstoarne târguri întregi, să smulgă stejarii cei mai bătrâni și să stângă toată suflarea de pe fața pământului, dacă ar fi lăsat în voie, să-ȣi facă mendrele după pofta lui.

Dar lui Dumnezeu i s'a făcut milă de noi: dacă a văzut că zidirea lui are putere mare, a pus un *inger* la gura visteriei, căruia nu i-a dat nici mai multă, nici mai puțină treabă decât să mai miște aripele ca să mai potolească furia prea mare a vântului (4).

După altă credință, într'un loc nelămurit, stă *vântul*, de unde la vremea cuviincioasă ȣesă pe o gaură pe care o sūpraveghează o *babă oarbă* (5). Când nu trebuie să bată vântul, gaura stă astupată cu un ghem. Când sunt furtuȣi pe pământ, babă cea oarbă

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 404.

(2) Cred. Rom. din com. Cătașele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(3) I. Otescu, *Credinȣile țăranului român despre cer și stele*, 1907, p. 72. *

(4) Culegere din com. Grămești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l M. Barbu.

(5) L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, 1891, p. 979: „Vântul autropomorfizat revine și într'o poveste italiană în care figurează o *casa dei venti*, —casă a vânturilor,— în mijlocul unei prăpăștii, păzită de *la Voria, la mandre dei venti*. Voria, mama vânturilor, cum intră în casă, zice:

— *Buona sera, mamma!*

Benvenuti, figlioli! —bine-ȣi venit, ȣiilor!—răspunde mama lor.

Într'un basm ligure întâlnim *le vent Boa, cannibal marié*....—

În basmele rusești *Vichor* e răpitorul fetelor de împărat, precum în mitologia greacă *Boreas* răpește pe fecioara Erithya și o transportă în cuprinsurile înghețate ale împărăȣiei sale".

pierde ghemul și până când îl găsește și pune ghemul la loc, vântul viscolește lumea (1).

Prin jud. Botoșani se zice că „vântul se pornește dela marginea lumii. Acolo nu-s oameni, ci numai *două babe surde* cu două gHEME în mână. Când desfac ele gHEMELE și prind a le da drumul, vântul pornește puternic, haîn de mânios. Atunci oamenii (2) strigă la babe „nu mai dați drumul“, iar ele fac [semn] înapoi din mână și zic:

— Lasă, lasă, că-i dăm drumul! Și-i dau drumul, pentrucă-surde“.

Prin jud. Brăila se spune că vântul este ținut de un *moș chior*, într'un butoiu, de unde-i dă drumul atunci când se supără pe lume (3).

Prin Oltenia se crede că *vânturile* sunt păzite de un *moșneag* care le ține gura astupată cu un *șomoldoc*. Când moșul nu nimereste gura, vânturile bat cu mânie peste lume (4).

Tot astfel se crede și prin părțile Moldovii de sus.

„Vântul are o bortă pe unde iese, și la borta ceea păzește un *om chior* cu un șumuiag de fân. Când cade câteodată șumuiagul jos și el nu-l poate găsi, vântul scapă și umblă câte două săptămâni prin lume, pânăce găsește omul șumuiagul și îl astupă.

Vântul e voinic tânăr și aleargă, da moșneagul îi astupă borta cu șumuiagul“ (5).

Prin jud. Tutova se crede că vântul este ținut într'un *fluier* de către un *moș*. Fluierul, având mai multe găuri, vântul iese, și moșul se trudește mult până când nimereste gaura fluierului; până atunci vântul colindă pe unde vrea (6).

Prin jud. Tecuciu se spune că vântul ar fi un flăcău tare iubet, și cu dragostea lui făcea mult rău oamenilor. Odată un sărac s'a plâns lui Dumnezeu că l-a trântit jos cu făina și i-a risipit-o, lăsându-i copiii nemâncați. Dumnezeu l-a pus la popreală și i-a lăsat numai o gaură pe unde să se uite și el prin

(1) *Etymologicum Magnum Romaniae*, p. 2274.

(2) Cari oameni? Poate că unipersonal: „li se“.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 391 v°.

(4) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 398.

(6) Cred. Rom. din com. Zorleni, împărt. de d-l T. Popovici.

lume. La gaură, ca să-i ațină calea c'un șumuioag, a pus chiar pe săracul căruia i se risipise făina. Astfel, vânturile nu-și mai pot face chefurile decât atunci când săracul își mai răsuțește câte o țigară: atunci pune dopul jos și vântul o pornește năuc peste lume. Iarna însă, își face de cap, căci săracul, de frig, veșnic scapă șumuioagul din mână (1).

Prin alte părți se crede că vântul este orânduit de *Sf. Simion Stâlpnicul*, cel ce ține cerul și pământul. Vântul stă într-o bute și de acolo îi dă drumul Sf. Simion când socotește, și atât cât socotește dânsul.

Cu privire la Sf. Simion și la vânt, iată o povestire moldovenească :

„Se zice că el,—Sf. Simion,—a avut un copil și a murit. El, de jale mare, s'a mâniat pe Dumnezeu și n'a vrut să dea drumul vântului în lume. Zică:

— Mi-ai luat tu copilul meu, n'am să dau nici eu la lume vânt!

Ce l-a rugat Dumnezeu, ce a trimis pe alți Sfinți, dară tot nu voi și pace!

— Nu m'a ascultat el pe nime când l-am rugat să nu-mi iea copilul, n'am să-l ascult nici eu!

Amu se făcuse pe lume, că nu mai puteau trăi oamenii de necurătenii și de boli, căci *vântul e ca o scâldătoare : curăță totul*. A venit până la atâta, că a trimis Dumnezeu pe toate dobitoacele, până și pe paseri, la el.

Vine rândul și cocoșului; merge și el.

(1) Cluegere din com. Țepu. Acestea întregesc povestea „Borta vântului” scrisă de M. Eminescu, care începe astfel (*Ion Creangă*, II, p. 171) :

„Eră un om sărac, sărac, și aveă o mulțime de copii. Acù, eră în vremea foametii, și el a muncit o săptămână pe un căuș de grăunțe. Apoi s'a dus la rășnit cu ele. După ce le-a rășnit, a ieșit afară cu căușul cu făină. Și s'a pornit o furtună mare, și i-a luat toată făină din căuș. Da el strașnic s'a mâniat.

— Nu mă las eu, așa, cu una, cu două!

Și făcù un șumuiaș de paie și pornește.

Il întreabă un om :

Unde te duci, cumetre ?

— Mă duc să astup *borta vântului*, că mi-a luat făina din căuș.

— Da unde-i nimeri-o ?

— Unde o fi, acolo mă duc....”

— De ce nu dai drumul vântului, Sfinte Simioane, căci uită-te ce rău e pe lume?

— Nu dau, pentrucă mi-a luat Dumnezeu copilul; am să-i fac și eu!

— Ară'! ce posnaș mai ești! Pentru aceea nu-i dai drumul? Da mie câți copii mi-a luat Dumnezeu! Dacă aș sta eu să mă mâniuu ca dumneta, ce-ar mai fi! Dară mie nici nu-mi pasă! Dacă moare unul, fac altul în loc!

Și ia un pui și-i sucește capul.

— Vezi ce-am făcut? Iacă azi fac altul și până în trei săptămâni vei vedeă ce puiu am să am! Ia așa fă și dumneta!

Sf. Simion se uită la cocoș și începe a râde:

— Că bine zici! Pe nimeni n'am ascultat, dar pe tine am să te ascult!

Și a luat și a dat drumul la vânt. De șapte ani de zile vânt nu fusese prin lume,—cât a jelit el copilașul lui! Și de aceea, când moare cinevă, se jelește șapte ani și pe urmă se uită.

Dumnezeu, după ce i-a făcut cocoșul treaba asta, l-a chemat la dânsul și i-a zis:

— Pentrucă mi-ai făcut tu un astfel de bine, îți dau dela mine ca să poți țineă patruzeci de femei, și prin sat să umbli!

Și de atunci e cocoșul așa de voinic" (1).

În sfârșit, după alte credințe, purtătorul vânturilor este *Iuda*, Sfântul care, pentru acest cuvânt, se serbează la 19 Iunie (2).

Acel locaș al vântului, care uneori se crede a fi pământul, de unde iese pe o gaură (3),—firește, este foarte departe: „la capătul lumii”; porțile acestui locaș se deschid la vremuri legate de anumite rosturi, cum cetim într'o colindă:

La porțile vântului

Vine Mama Pruncului (4);

După Mama Pruncului,

Viie bunul Dumnezeu,

Vine și Ion Sfântul;

Iar după Ion Sfântul,

Vin toți sfinții de-a rândul (4).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 413-4.

(2) C. D. Gheorghiu, *Calendarul femeilor superstițioase*, p. 76. *Revista pentru istorie arheologie și filologie*, I, 2, p. 388.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 174 v°.

(4) *Maica Domnului*.

(5) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 81.

3. Ce înfățișare are *vântul* ?

După o credință botoșăneană vântul este un „copil făcut de o fată de împărat, fără bărbat, ci numai așa, din vis. Când s'a născut, Dumnezeu a mers și l-a botezat și i-a pus numele *Ion Vântul*. Apoi a mers Dumnezeu într'o pădure, unde știa că șeade într'un copac un *smău* și i-a cerut să-i dea copacul. Smăul i l-a dat, și Dumnezeu aducând pe Ion, l-a pus în copac, cu voia lui, l-a cercuit cu cercuri de fier, lăsându-l o răsuflătoare și l-a aruncat în mare. Și el acuma umblă purtat de valuri. Și pe răsuflătoare cea suflă, căci altfel, de-l lăsă așa, nu mai eră lume: pământul ar fi răsturnat" (1).

După alte credințe, pe cari le întâlnim atât prin Bucovina, cât și prin Moldova, vântul este un *flăcău* frumos și sburdalnic, care trăește în văzduh cu *mamu* lui. El este neînsurat; totuș, de când e lumea, caută să se însoare, fără ca să poată izbuti. Când aleargă prin lume,—atunci când noi zicem că „*bate vântul*”, umblă după înșurătoare, iar când ostenește,—când nu bate vântul pe lume,—vântul șeade acasă, se odihnește și-și caută de gospodărie, ca orișicare om, până ce îl apucă din nou *tuia* (2) înșurătorii.

Alergând prin lume în lung și'n lat, vântul pătimește multe. Adesea se sgârșie prin parii gardurilor sau se înțeapă în spinii lor. Pentru aceasta se crede că nu este bine să ascuțim *parii* gardurilor la amândouă capetele, ci numai la acel ce intră în pământ. De asemeni se zice că nu este bine să punem *mărăcină* pe gard. „Când șuieră tare, atunci el țipă, că se sgârșie”. Pe un om care-și face gardul din spini, Dumnezeu nu-l primește.

„*Cenușa, gunoiul*, să nu se arunce în vânt. El zice:

— Nu destul *mă'nspinez*, mă sângerez eu, da ei încă îmi aruncă cenușă și gunoiu în ochi, să nu văd pe unde merg?” (3).

Tot ca să nu se încurce calea vântului, femeile nu trebuie să umble despletite pe afară, căci este un mare păcat. Vântul aduce prea multe foloase omului, și de aceea nimeni nu trebuie să i se pună în cale. El poartă nourii de ne aduce ploaia, el mă-

(1) Voronca, *op. cit.*, 397.

(2) *Dorul, slăbiciunea, patima, durdura*.

(3) „Spune [vântul] acolo unde stau [femeile de vorbă] sărbătorile, la un loc”. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 74 v°.

nă *sloatele* pe păduri și mări, ca să nu strice sămănăturile, el ne răcorește fața, vara, când arșița soarelui ne pârlă și ne arde, el poartă corăbiile pe mări și curăță văzduhul de răutăți; el sună clopotul pus de *Alexandru Machedon* deasupra dealurilor, în care stau închiși *Căpcânii*, ce vor ieși la vremea de apoi (1); pe a-riple, vântului se ridică sufletele răposaților spre cer, la raiu ori la iad, pânăce ajung la vămile văzduhului.

Pentru toate acestea, vântul se socotește a fi sfânt (2).

O povestire moldovenească ne spune următoarele, în legătură cu cele de mai sus :

„Vântul e sfânt, măcar că e însurat. Odată a mers fratele femeii vântului la soră-sa, când el nu era acasă. El s'a speriat că va veni vântul și-l va rupe în bucăți. De frică l-a pus într'un dulap. El când a venit, a zis că miroasă a ceva străin. Femeia i-a spus la început că nu-î nimeni, da pe urmă i-a spus că e fratele ei, și l-a scos de acolo. El a stat cât a stat de vorbă și pe urmă a spus că se culcă, că-i țare trudit. A arătat cum era de sgâriat și plin de sânge, și blăstamă pe oamenii ce pun spini pe gard și fac deasupra parii ascuțiți” (3).

Prin jud. Botoșani se spune că *vântul* este *omul lui Dumnezeu*, și când Dumnezeu se mânie asupra lui, îl sbuciumă pe fața pământului. Deci e mare păcat pentru cel ce ocărăște vântul, și se înțelege ușor pentruce : „pentru că prin acea ocară se supără Cel ce l-a orânduit a se sbuciuma, ca pildă pentru lumea pământului (4).

Vântul nu trebuie blăstămat, căci cine îl va blăstăma, la moartea lui va avea parte de *ploaie* și de *vânt*, astfel că oamenii nu-l vor putea duce ușor la mormânt.

Altora, dacă vor blăstăma vântul, li se vor întâmpla alte năcazuri și nenorociri.

• (1) Pe larg în T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 35-6.

(2) „Vântul e sfânt; e tare bun. Pe dânsul e tare păcat să-l blăstămi. Ba încă dacă vezi că vâjâie tare și e furtună, să te rogi la Dumnezeu să-l ierte, că el tare se rupe prin garduri și crengi, dar trebuie să-și facă slujba lui”, „Pe vânt să nu-l blăstămați, că e tare păcat, că el e la mare muncă. El e slujbaş: trebuie să-și facă slujba lui. A adormit o leacă, și a doua zi, până 'n ziuă, iar s'a sculat și s'a dus”.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 406.

(4) Cred. Rom. din com. Mănăstireni, culegere de d-l D. Furtună.

„O femeie, în Moldova, a blăstămat vântul,—spune o povestire; dintr'această pricină, ea și bărbatul ei au zăcut o vară întreagă, „din senin“, ba încă și un copil le-a murit.

Pe altă femeie a „luat-o vântul cu doi copii, cum se jucau, cu merișoare“.

Cu cuțitul, în vânt, nu trebuie nimeni să se răstească, pentrucă vântul, care nu se vede, este înjunghet, și aceasta este un mare păcat: „înjunghem un suflet de om lăsat de Dumnezeu spre binele și folosul lumii“.

Astfel de mari greșeli se întâmplă des, și prin urmare povestirile nu vor lipsi:

„Un om a vrut să vadă odată pe vânt. Tot alerga după dânsul, și nu-l putea vedea, și de ciudă, a aruncat cu cuțitul după el.

Merge omul la pădure, și vede un foc,—eră noapte,—și la foc un moșneag, care își cârpiă pielea și cămeșă; iar cuțitul lui eră înfipt în pulpă“.

Altă povestire spune că omul, după ce a aruncat cuțitul, a venit acasă și s'a culcat. Un om s'a cerut noaptea la dânsul, la dormit, și în opinca lui eră cuțitul. Omul l-a cunoscut și *vântul* i-a zis ca să nu mai arunce cât va trăi după vânt, căci *vântul e cel mai bun om din lume*.

Omul s'a rugat de iertare, și vântul l-a iertat.

Vântul are curți, femei și copii. Odată un om îmblătiă, și vântul îi tot împrăștiă pânea; omul a dat cu cuțitul după vânt. Odată a mers la vânt în pădure, s'a rătăcit și a ajuns la curțile lui. Femeia vântului se temeă să nu-l rupă și l-a ascuns. El azis că miroasă a carne de om. Și abiă după ce i-a făgăduit că nu-i va face nimic, l-a arătat. Vântul l-a cunoscut și i-a spus că de când i-a aruncat cuțitul în șold, de atunci e schiop.

Un altul întâlnind după aceea pe vânt în pădure, și punându-se jos ca să mânânce, i-a zis:

— Poftim la masă, vântule!

— Ai noroc, i-a zis vântul, că m'ai poftit la masă; dar altfel eră vai de tine?

Și a chemat pe om să-i scoată cuțitul din picior.

Un om făcea căpiți și vântul le răsturnă. El a aruncat în vânt cu un topor. Mergând la pădure, a văzut lumină la o casă; s'a

uitat pe fereastră și a văzut un moșneag cu barba până în pământ. Cu barba s'a acoperit și barba și-a așternut.

S'a rugat să-l primească, să doarmă, și a văzut toporul sub pat.

— Ai avut noroc,—zice vântul,—că eram atunci cu voie bună, și ți-am luat numai toporul, dar dacă te luam și pe tine și te izbiam de copaci prin pădure!

Un om vântură și nu aveă vânt când îi trebuia. Omul l-a suduit și a aruncat cușitul în el.

Mergând în pădure, a văzut pe vânt șezând jos cu o rană la coastă.

— Ce să-ți fac?—a zis el omului—pentru aceasta? Dacă vrei să nu te stric, slujește-mă jumătate de an. Altă treabă nu ai decât, când voi fi trudit și mă voi culca pe *hat*, tu să păzești, și când vei vedeă că vine *alt vânt*, atunci să mă scoli: să mă tragi, să mă târâi cât vei putea!

Omul l-a slujit.

Zice că tare se bat când dă un vânt peste altul!" (1).

După o povestire bucovineană se spune că *vântul* a avut 12 feciori și când vântul, cu toți feciorii lui porniă peste lume, se părea că pământul este gata să se piardă. Dumnezeu, văzându-l așa de primejdios, a făcut ce-a făcut, și cei 12 feciori ai vântului au murit. Pentru aceasta vântul s'a mâniat și n'a mai bătut după aceasta trei ani încheiați, astfel că *pânile au rămas moarte*,—după cum am văzut,—din pricina *ruginii*.

După ce au trecut cei trei ani, Dumnezeu l-a chemat și i-a zis:

— De ce te-ai mâniat? Nu știi că cei 12 feciori ai tăi sunt în împărăția mea? Ei stau aici în tot binele: tu mergi și fă-ți slujba!

Auzind aceasta, vântul a pornit din nou să umble, după cum îi eră datoriu.

După unele credințe, vântul are doi feciori cu cari, la sfârșitul lumii, va suflă laolaltă cenușa pământului care va fi ars, spre a-l lăsa curat, cum a fost la început (2).

După altă povestire, vântului, care odată a avut două aripi

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 405 6. *Șezătoarea*, V, p. 139–40.

(2) T. Pamfile, *Sfârșitul lumii*, p. 61.

și din cari Dumnezeu i-a luat una fiindcă eră prea de temut; nimeni nu i se împotrivese pe pământ, nici astăzi, nici la sfârșitul lumii. Totuș :

„Sfârșitul lumii are sa fie cu vânt. Atunci are să fie vântul așa de mare, că va face una, dealul cu valea, și toate celea se vor prăpădi. Da *boul* va fi așa de tare, că va pune piciorul în malul mării și nu se va da aruncat, nu-l va putea doborî vântul. Atunci el va zice :

Ei, că tare am fost ! Cum n'am știut eu mai înainte că am, așa putere ! Pe mine mă bătea și copilul cel mic, dară, să fi știut eu de puterea mea, îl luam într'un corn și cine știe unde îl aruncam !” (1).

După o credință, vântul, prea supus la poruncile lui Dumnezeu, sta în al treilea scaun, sub scaunul Ziditorului, care îi spune când trebuie să bată și cât de tare anume.

Doamne ! zice vântul câte odată,—eu nu mai pot; mă înaduș !

Dumnezeu atuncea îi poruncește :

Sloboade *pâcla* !

Când pe vânt îl mânâncă pielea, se uită iar la Dumnezeu, și Dumnezeu îi strigă :

Sloboade *ploaia* !

Când e frumos și bine, vântul zice :

Ar trebui să dăm acum o leacă de vânt !

Și Dumnezeu îi îngăduie :

Sloboade, dar potrivit, să fie treaba cum se cade ! (1).

La acestea adăugăm următoarele credințe :

Unii spun că *vântu-i duhul lui Dumnezeu* (2);

Alții că-i *gândul lui Dumnezeu* ;

Alții că-i *Sfântul Ion*.

„Ziua e vântul; asta o știe toată lumea, dar noaptea se face și flăcău, și femeie”.

După unele credințe, vântul umblă călare pe un cal într'aripat ;

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 401 2.

(2) Sau : „Vântul e duhul lui Dumnezeu și mama lui e *Mama-pădurii*”.

dacă se întâmplă să deoache pe cinevă, descântecul de deochiu zice :

..De te-a deochiat vântul,
Sa i crape calul,
Sa ramâie pede tru... (1).

Tot astfel, după alte credințe, vântul ar fi un unchiaș năzdravan, care colindă lumea tot calare pe un cal într'aripă. Văzând multe în călătoria lui, el se miră câteodata, și prin urmare poate să deoache. De aceea, în descântecul de deochiu, este blastamat și dânsul ca orișicare deochetor, ca și mai sus :

De-o fi deochiat de vînt,
Sa-i pice aripele... (2).

Pînă Banat se crede că vântul este o hală sau balaur mare care suflă numai pe o nare de nas, căci de ar sufla pe amândouă, ar prăpădi tot pământul (3).

4. Vântul *bate* câteodată mai domol, mai încet, mai potolit; de-abiă *trage*, de-abiă *alorește*; când și când „te lovesc aripele lui, palele lui”, de-abiă *ujuește*, cum zice cântecul :

Bate vântul, ujujește,
Mîndra'n deal se odihnește... (4);

de-abiă *abură* (5) sau *aburează* văsurile dulci, cum iarăși zice un cântec :

Bate vântul valurê,
Și-mi aduce-un dor și-o jale...(6);

de-abiă *foiește*, când i se zice, în glumă *fôitiș*.

Atunci vântul e vesel, are inimă bună.

Când își are supărările lui, *sufală*, *urlă*, este furtunatic, cum face iarna, când, de frig, îi este inima rea, și cum face când vede vreo nedreptate sau alt lucru care nu-i place (7).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 412.

(2) *Vieața literară*, I, no. 11.

(3) Gorovei, *op. cit.*, p. 385.

(4) I. P. Reteganul, *Chiuitur*, Gherla 1898, p. 24.

(5) *Familia*, XXVI, p. 6. Al. Viciu, *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al Ardealului*, p. 15.

(6) El. Sevastos, *Cîntece moldovenești*, p. 48 și 79.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 402 3: „Vîntul de aceea face câteodata așî furtuna că poate în casă se face huiet, *hujuește* pe cinevă care nu-i vihovat. Atunci el e mînios și bate tare de mînios ce-i, pentru păcat, că doar e păcat a supără de geaba pe cinevă”.

După o credință moldovenească, vântul trebuie să dea într'o zi ocol pământului : atunci merge potrivit de repede. Când însă se întâmplă și mai zăbovește prin unele locuri, ca să-și isprăvească seara ocolul, trebuie s'o iea mai repede.

Pentru aceasta vântul merge așa de încet, că nici nu-l simți, iar alteori o iea prea nebunește, — atunci când bat furtunile (1).

5. Vântul este nevăzut.

Numai copilul până la șapte ani îl poate vede, dacă însă este păzit și nu i se dă să mânânce *ceapă* și *usturoiu*.

Prin unele părți se crede că chiar omul în vârstă ar putea să vadă vântul, dacă s'ar feri și n'ar mânca ceapă și usturoiu, a căror peliță se pune pe ochiul omului și-i taie astfel din vedere (2).

Prin alte părți se zice că ceapa și *chipărușii* mâncați împiedică vederea vântului.

Prin altele se spune că dacă o femeie îngreunată n'ar mânca ceapă toată viața ei, dacă ar naște o fată care nici ea n'ar mânca, copilul acestei fete ar vede vântul.

Prin altele se crede că cine dorește să vadă vântul, să se fească măcar un an, să nu mânânce pelicioară dela ceapă (3).

Prin jud. Tecuciu, se spune că pelița oului se pune, la omul care mânâncă *ou*, pe lumina ochiului și-l împiedică de a vede vântul. Cine nu mânâncă ouă, vede vântul; copiii îl văd, dar nu se pricep să spună cum este acesta.

Prin jud. Muscel se crede că cel ce nu mânâncă *Lunia* ceapă și usturoiu trei ani de-arândul, poate vede *comoara vânturilor* (4), — poate că o confuzie pentru *cămările* vântului (5).

În sfârșit, prin Bucovina se spune că ori cine ar putea vede vântul, dacă în curgere de șapte ani n'ar mânca usturoiu și n'ar spune *visurile* cari le visează noaptea (6).

(1) Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împăr. de d-l D. Furtună.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Voronca' *op. cit.*, p. 413.

(4) Gorovei, *op. cit.*, p. 344.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 413.

Astfel, ca o ființă ce nu se poate vedeà, vântul este cimilit:

Ce trece pe sub soare și nu face umbră ? (1).

Ce sboară pe sus și nu-l vezi ?

Ce-i în mână

Și-i minciună ?

Ce trece prin vamă

Și nu se bagă'n samă ? (2).

6. Binefăcătoarele însușiri ale vântului au dat naștere la o sumă de povestiri îndestul de bine cunoscute.

Iată una care arată dușmănia dintre *soare* și *vânt* :

„Soarele s'a luptat cu vântul,—voià ca vânt să nu mai fie. L-a chinuit tare, l-a tras pe roata morii și voià să-l prăpădească, să rămâie soarele singur. Atunci Maica Domnului i-a spus soarelui :

— Ai văzut cofă fără toartă? Ai văzut casă fără de ferești ?

Și tot așa mai departe.

— Ba n'am văzut,—zice soarele.

— Dacă n'ai văzut, apoi tot așa nu se poate lume fără vânt !

Și i-a dat drumul vântului, dar l-a rupt bucăți, că a zis Dumnezeu, ca să fie numai cât trebue, să nu fie așa de tare, că fe-rească Dumnezeu, ce putere aveà. Năruia ziduri, case.

Dumnezeu l-a fost trimis să facă poduri, dar ce folos, că nu l-a lăsat soarele.

Și astăzi, de ce se pune la poduri și la case, ca să țină, *suflete*? Lui îi dau, diavolului [de vânt]. Că înainte oamenii tot zidiau și zidiau, și se strică tot ce se făcea. Pe urmă le-a venit în minte să-i dea și lui ceva și amù au pace” (3).

A doua povestire ne arată deasemeni întâietatea de care se bucură *vântul* față de *soare* :

„Un om zice că odată a întrebat pe femeia lui :

— Ți-s drag eu ție, femeie ?

— Tare-mi ești drag !

— Cum ți-s de drag ?

— Așa ca vântul cel din postul Sâmpietrului !

— Ce vorbă-i asta ?

(1) N. Păsculescu, *Literatură populară română*, p. 104.

(2) A. Gorovei, *Cimiliturile Românilor*, p. 396–397.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 401.

Și trosc! o palma femeii! Femeia a și rămas moartă pe loc.

Rămâne el singur cu copiii, muncește, chinuște. Iată că vine vremea prășitului; eră tocmai prin postul Sâmpietrului. Eră o așa de mare fierbințeală, că nu mai putea răbdă; tot își ștergea sudorile.

Trage un vântișor lin pe lângă dânsul, și îndată i-a fost mai ușor, s'a răcorit.

— Ei, zire el,—bine a zis femeia mea, biata, și eu am omorât-o! Eu n'am știut ce bun e vântul în postul Sâmpietrului!

Totuș, câteodată, prin *p'oaie*, care se zice că-i a lui, Soarele răsbește vântul și-l potolește:

„Odată, soarele, *luna* și vântul au avut războiu înaintea lui Dumnezeu. Luna zicea ea ea e mai mare, dar Sf. Soare i-a zis:

— Dacă-i așa, de ce când luminezi tu, nu se vede sub gard, că se poate ascunde cineva,—dar când luminez eu, se vede peste toata lumea?

Vântul e răsboinic. El a venit mare, vâjâind, și a zis că el e cel mai tare. Atunci soarele i-a răspuns:

— Ești tare și răstorni lumea, nu ceva, dar atâta până nu sunt eu; ian să dau eu numai o ploaie, și te faci îndată cârlig!“ (1).

A patra povestire ne arată legătura dintre *vânt* și *foc*, la care, mai târziu, s'a alipit și Sf. Ilie.

„Sf. Ilie e neam cu vântul și cu focul, sunt veri.

Zice că s'au fost pornit vântul cu focul, să-și cerce puterile. [Și Dumnezeu. văzând primejdia, a poruncit lui Sf. Ilie:]

Ian du-te tu, Ilie, și le ieși înainte, să nu facă vreo pozna!

Da Sf. Ilie s'a făcut tovarăș cu dânsii. Atunci Dumnezeu i-a luat o mână și-un picior, că de-l lăsa așa tare, cum eră, cu vântul și cu focul, ferească Dumnezeu ce făceau“ (2).

A cincea povestire ne arată întâietatea vântului față de *ger*:

„A fost un om și o femeie; el aveau o mamă, dar baba ceea tare-i mîncă pe dânsii, și mai cu samă pe noră-sa.

Ce să facă ommul? Se apucă și o duce la pădure, doară va

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 401 : „Și așa-i ca vântul, fie furtuna cât de mare, cum începe ploaia, se liniștete. *Gerul* e om bun, dacă e uscat. Atunci, iarna, poți merge unde vrei, numai să nu fie ploaie și vânt. În Martie, n'a înghețat o femeie sub fereastră, la o casă“?

(2) *Ibidem*, p. 402.

degerà. O amăgește că el merge să taie lemne. Se duce și leagă o scară de un copac, să sune. Baba și-a făcut un foc și ședeà.

Vine gerul :

Buna vremea !

Mulțămesc !

— Da nu te temi, băba, că te-oiu degerà ?

— Iai fugi de aici, prostule ; eu de tine să mă tem ?

Se duce gerul și vine vântul.

Buna vremea, mătușa !

Mulțămesc !

Da nu te temi c'oii da un vânt ?

— Lasă, nu mai da, domnule, că eu mai vreau sa traesc !

S'a dus vântul și se întâlnește cu gerul.

— Ce ți-a zis, ție ? întreabă vântul.

— Mi-a zis : „prostuie !—de tine să mă tem“?

— Ba mie mi-a zis : „domnule, mai lasă-mă să trăesc !“. Vezi că eu sunt mai tare !

Se trece aceea.

Altă dată merge feciorul omului aceluia, așa ca de vreo cincisprezece ani, în pădure, și taie lemne numai în cămeșă. Gerul se sloboade pe jumătate. El nu se sperie. Se sloboade pe trei părți de tare. El tot nu se teme. Se sloboade tot, da baiatului nu-i pasă.

Vine vântul și zice :

— Vezi, da iai să *alignesc* eu numai o leacă !

Cum a alignit, băiatul apucă cojocul.

— Stăi, să mai slobod, zice vântul gerului, că are să se îmbrace și cu sumanul !

Băiatul, chiar, haț ! sumanul, se îmbracă și se încinge peste brâu.

— Da, așteaptă să mai suflu odată, că ai să vezi că îndată fuge acasă !

Băiatul leapădă totul, și, la fugă !

— Amù, vezi tu cât de tare ești, că tu nu i-ai putut face lui nimica, da eu, numai o leacă să mai suflu, și-i gata aici pe drum !

A suflat, și băiatul a picat mort.

Gerul să fie cât de tare, da dacă nu-i vânt, nu-ți pasă. Da vânt, dacă este la ger, măcar cât de puțin, atunci te arde" (1).

În sfârșit următoarea povestire nu-i decât o contopire a unora din cele de mai sus; ea este cunoscută sub numele de „soarele, vântul și gerul». În loc de *soare*, avem *căldura*.

„O fată dela țară, frumoasă și isteasă nevoie mare, se întâlnește pe un drum cu trei flăcăi, cari îi spuseră câte trei :

— Bună dimineața, fată mare!

Fata, care cunoscă că cei trei flăcăi erau unul *vântul*, altul *căldura* și al treilea *gerul*, răspunse la bunadimineața lor :

— Mulțămesc la unul din voi !

Și își caută de drum. Flăcăii însă se opriră în drum și începură să dispute între ei, căruia anume i-a mulțămît fata. Flăcăul *căldură* spuse :

— Mie, căci știe dânsa că de-oiu prinde-o vara la munca câmpului, îi răscoc creierii în cap, de o fac să cadă jos la pământ întinsă moartă.

— Ba mie, — zise flăcăul *ger*, — căci știe fata, că de-oiu prinde-o iarna pe drum, o fac de înțelenește de frig, de rămâne moartă bușlean în drum.

Dar vântul, mai împăciuitor, zise :

— Știți ce ? Haideți s'o întrebăm pe ea, că după vorba voastră, par'că fiecare ați avea dreptate. Și eu cred că și eu aș avea dreptățile mele să cred că mie mi-a mulțumit.

Toți se învoesc la această propunere și luându-se după fată cu toții, și iuțind pașii, o ajunseră. Și unul din ei o întrebă cui a mulțămît ea. Fata răspunse că vântului.

Căldura îi zise :

— Lasă, te-oiu prinde eu la vară, pe câmp !

Dar fata îi tăia vorba și îi răspunse scurt :

— Nu-mi pasă ; numai vântul să bată !

Gerul, la rândul lui, începî și el să-i zică :

— Te-oiu prinde eu la iarnă !

Dar și lui fata îi tăia tot așa de scurt vorba, răspunzându-i și lui :

— Nu-mi pasă, numai vântul să nu bată !

(1) Voronca *op. cit.*, p. 400.

Și plecă, și îi lăsă pe flăcăi să mai dispute între ei, dacă vor mai avea poftă" (1).

În Bucovina, varianta acestei povestiri sună astfel :

„O dată mergeau trei oameni : *soarele, gerul și vântul*. Trece un om pe din partea vântului și zice :

— Buna ziua !

După ce a făcut omul câțiva pași, întreabă soarele pe tovarășii lui :

— Ni-a zis omul acesta „buna ziua“.

— Ni-a zis,—răspunde vântul.

— Da oare căruia din noi trei ?

— Mie,—zice vântul.

Soarele zice :

— Ba mie.

Gerul :

— Ba mie !

— Haide înapoi și l-om întreba !

— Haide ! .

Se duc ei și-l întreabă, și omul spune că vântul eră din partea lui și el vântului i-a spus.

— Nu mi-ai spus mie ?—zice soarele.

— Nu !

— Lasă, c'a veni *el* vara ; ți-oiu arătă eu !

— Nici mie ?—zice gerul.

— Nici dumițale !

— Așteaptă dară până la iarnă, și vei vedeà ce am să-ți fac eu !

— N'ai grijă nici de unul, nici de altul,—zice vântul ; cât voiui fi eu pe lângă tine, nu-ți va fi nimic !

Vine iarna și omul merge în pădure după lemne. Da eră un ger, că i-au fost înghețat picioarele. El începe a umblă să se încălzească. Gerul începe a-i îngheța tot trupul omului. Atunci un vântișor cald trece pe lângă dânsul. El prinde la inimă, desbracă cojocul și-l prinde a bate, că s'a fost băgat gerul în el. N'a avut gerul ce face și a ieșit. Acu-i eră cald cum se cade.

(1) I. Otescu, *op. cit.*, p. 72-3.—La fel și în Șt. St. Tușescu, *Taina ăluia*, Piatra-Neamț 1906, p. 24-5.—Intercalată în povestea „Voinicul fără tată" de Ispirescu, cf. L. Șăineanu, *Basmele*, p. 657.

Vine vara și el iese la prășit. Unde nu dă soarele o fierbințea-lă! Omul gândia că leșină, nu altceva. Atunci a trecut un vântisor racoros pe lângă dânsul și îndată și-a venit în fire.

— Vezi?—zise el femeii,—tot mai puternic e vântul; bine a zis el că să nu mă tem!" (1).

Povestirea aceasta o întâlnim și la Macedo-Români (2).

Intr'o variantă bănățeană, vântul, soarele și luna se întâlnesc cu un Țigan.

Intr'alta, moldovenească, intră și alte amănunte, nu îndestul de bine legate. V. Alexandri o versifică, arătând că o fată, dintre cei trei, își alege mire pe vânt, cu toate amenințările celorlalți doi:

Nu-mi pasă, mândre Soare, de focul arzător,
Cât mi-a suflă în față un vânt racoritor;
Nici de-al tău frig nu-mi pasă, o gerule de ghiață,
Cât vântu'n miezul iernii nu mi-o suflă în față!

Povestirea aceasta o întâlnim și la Ruși; cu alte amestecături, o au și popoarele orientale (3).

7. Vântul se mai întâlnește și în multe alte povestiri, din cari răsar, cu toate că nu întotdeauna limpezi, unele din însușirile soarelui.

Dintre acestea, urmează întâia, unde este vorba de însurătoarea *soarelui*, precum și despre vieța lui casnică:

„Un moșneag și o babă aveau o fată și trei feciori. Fata eră acum stătută și nimeni nu venia s'o ceară; și ei erau tare supărați că nu se putea mărită.

Intr'o zi merge moșneagul să-și caute un ginere. Mergând el prin o pădure, trece ceva pe deasupra capului și-i zice:

— Moșule, dai fata după mine?

Dar fiindcă n'a văzut pe nimeni, nu i-a dat nici un răspuns.

Mai merge moșneagul pânăce dă de niște curți mari; da într'insele nu eră nimeni. Se întoarce înapoi,

Vine acasă și spune babii cum l-a întrebat, dar n'a văzut pe nimeni. Baba îi zice:

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 399-400. Variantă și din jud. Brăila (*Grațul nostru*, I, p. 254).

(2) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 335-6: *Vîntul, dzerlu și soarele*.

(3) L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 996-7.

— De ce n'ai spus că o dai ?

— Merge moșneagul a doua zi, [și vântul] îl întreabă iar așa. Moșneagul spune c'o dă.

Noaptea vine cineva și bate la ușă. Nu vreă nimeni să deschidă : moșneagul trimite pe babă, baba pe feciori, feciorii pe fată, fata merge și deschide. Atunci vântul a luat-o și a dus-o în palaturile lui.

Așteaptă cei din casă pe fată, așteaptă, dar ea nu mai vine. După vreo șase luni pornește feciorul cel mare s'o caute. Mergând prin codri, dă de palaturile cele deșerte și intră. Acolo eră soră-sa. O întreabă el cum trăește și cum se afla, și ea îi spune că bine, numai nu știe cu cine trăește, că atâta vine,—la miezul nopții, mânâncă, și fără să vadă pe cineva, se duce.

Fratele său a mâncat și s'a culcat. Pe la miezul nopții vine vântul:

— Bine ai venit ! Ce mai faci, cumnate ? — zice el flăcăului. Știi ce ? Fă-mi o treabă. Du-te în grajd și ia calul meu de acolo, da-i o dimerlie de jăratec și du-te la *podul de aramă*. Calul nu va voi să treacă, se va da înapoi, dară tu dă-i câteva ghionturi și el va merge.

Cum s'a făcut ziua, a luat cumnatul său calul, dar s'a temut să-i dea jăratec, și i-a dat cărbuni stânși. Au pornit spre podul de aramă, dară calul nu a voit să meargă și s'a întors înapoi. Pe urmă a mers acasă la părinți și le-a spus ce a văzut.

S'a dus fratele cel mijlociu, dară și acela a făcut tot așa.

Pornește și cel mic. Acela eră mai prost între ei, dar eră nădrăvan. El a dat calului jăratec și a pornit la podul de aramă, a trecut peste pod pe *ceea lume*, ca să asculte ce se vorbește acolo. Acolo erau fel de fel de pomi și feldefel de paseri. Unele ziceau :

Ferice de noi,
Și de noi,
Și de cei ce ne-au făcut pe noi !

Da altele ziceau :

Vai de noi,
Și de noi,
Și de cei ce ne-au făcut pe noi ! (1)

Mai încolo doi moșnegi se sfădiau cu unul mai tânăr. Unul zicea că e a lui lumea, da cel mai tânăr, ba, că e a lui, că lui i se dau oamenii.

(1) Cf. Pamfile, *Cerul și podoabele lui*, p. 117, 126, 133, 135 6 și 142.

Cum a auzit el acestea, s'a dus înapoi și a adus veste cumnatului său. Atunci vântul i-a zis :

— Cei doi bătrâni erau unul: *Dumnezeu* și unul *Sf. Petrea*, iar cel mai tânăr eră *dracul* care zicea că lui i se dau oamenii. Paserile ce ziceau că-s fericite erau copiii cei morți botezați, dar cele ce ziceau „vai de noi și de noi“, erau copiii cari mor nebotezați !

De atunci vântul s'a făcut om, pentru treaba ce i-a făcut-o cumnatul său și au trăit fericiți“ (1).

Acestei povestiri moldovenești, îi urmează varianta bucovineană :

„Eră un om sărac care aveă trei fete. Mergeă el într'o zi în pădure, da cinevă îl strigă :

— Moșule, moșule ! li da fata cea mare după mine ?

El tace. Vine acasă și spune babii. Baba îi zice :

— Când ți-a mai spune așa, să-i zici și tu : „Dacă ești om de cojoc, voiu da-o, dar dacă nu, mai în fund te afundă !“

Merge moșneagul iar la pădure și iar aude. Li spune așa cum a zis baba.

— Sunt om de cojoc,—a zis acela.

— Apoi dar vino și ți-o iea !

Intr'o seară, cum stau ei la masă, vine un vâjâit și un vânt, stânge lumânările și se deschide ușa. Când aprind lumânările, fata cea mare nu-i. Plâng ei, plâng, dară dela o vreme au mai uitat-o.

Intr'o zi, face fata cea mijlocie un cuptor de plăcinte și pornește s'o caute pe soră-sa. Merge ea, merge și o găsește. Soră-sa ședeă în raiu. Se bucurară ele. Soră-sa o iea și-i arată totul ce e în raiu : mere de aur,—*merele* cari au fost date aici de pomană,—și alte lucruri, dar îi spune :

— Să nu cumvă să furi cevă, că mai mult nu poți intra, și pe drum să nu spui la nimeni ce ai văzut, că tot ai să uiți.

Da ea, în loc s'o asculte, a făcut tocmai cum n'a trebuit.

Merge cealaltă. A dus-o și pe dânsa și i-a arătat prin toate părțile și i-a spus și ei cum să se poarte, să nu fure nimic și să nu spună pe drum la nimeni, dar a sfătuit-o că, cum va ajunge acasă, să facă un praznic mare, și atunci să spună tot ce a văzut.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 406 7.—Cum se vede, încheierea e cam tulbure.

Aceasta a ascultat, a făcut praznicul și pe când spuneă, a venit un vânt mare și-a stâns lumânările și-a luat-o și pe ea în raiu" (1).

A doua povestire, care se aude prin Moldova de sus, arată chipul cum vântul a răsplătit un nevoiaș căruia îi, luase fânul din căpiță. Ea sună precum urmează:

„Eră un om sărac, cu o mulțime de copii. Dă Dumnezeu că-i mai face femeia un copil. El iea cumătru pe un om și acela îi dă o falce de câmp fânaț.

Omul a cosit și-a pus în căpiți, da vine o *vântoaică* mare și i le iea. Se duce el mânios la cumătrul său:

— Uită-te ce mi-a făcut vântul, cumetre! Eu, fânul acela îl vindeam și mă hrăniam!

— Da eu ce-ți sunt vinovat? Poate n'are finul noroc. Du-te la vânt; ce vii la mine?

Se duce omul la vânt și a douazi ajunge la casa lui. *Vântul* nu eră acasă, numai *mă-sa, o șerpoaică mare*, încolățăcită de sobă, care, când întindea mâna, ajungea de-o prăjină.

— Ce-ai venit aici?—îl întrebă mama vântului.

— Iată cum și iată cum...,—îi spune omul.

— Ascunde-te de grabă că vine feciorul meu; să nu te găsească!

Da pe afară se auziă un vâjâit.

Cum intră vântul în casă, începe a întreba:

— Mamă, pe aici miroasă a om pământean!

— Nu-i nimic, dragul mamei, numai omul cela ce i-ai luat căpițele: zice că-i sărac și tu mai tare l-ai sărăcit!

— Ș'apoi,—zice vântul,—par'că numai lui i le-am luat? De ce alții n'au venit?

Pe urmă s'a îmbunat vântul și a zis mâne-sa să-i deie *berbecul cel ce scutură bani*.

Merge vântul iar la trebile lui, îi scoate mama vântului un berbec și i-l dă, dară îi spune să nu zică până acasă „scutură-te, berbece!”

El leagă berbecul cu brâul și se duce, până ajunge la o gârlă. Da *Dumnezeu* sta sus pe deal cu *Sf. Petrea* și se uitau ce va face. Intră în gârla ceea și zice:

— Scutură-te, berbece! .

(1) Voronca, *op. cit.*, 407 8.

Când a început berbecul a se scutura și au început a curge la galbeni, el s'a prins cu mâinile de cap.

— Strânge-te, berbece!

Și berbecul a stat de scuturat.

A luat din banii ceia ce a putut și a mers până a înnoptat. A ajuns la o crâșmă.

— Iaca, jupâne, am un berbece; să-l pui într'o casă curată, dar să nu-i zici cumvâ »scutură-te, berbece!«.

Jidovul, bine că a auzit. Când dormiă omul, se duce cu jupâneasa și zice așa. Când au văzut atâția bani, cum curgeau, s'au spăriat.

— Vai de mine va fi, că amuș ne găsește omul!

Berbecul, când a auzit »va fi«, a stat. Ei au ascuns berbecul acela și i-au dat alt berbece în loc.

Acasă, strigă omul să măture ograda, că au să vadă ce n'au mai văzut.

Când îi zice berbecului să se scuture, berbecul face:

Beee!

Taie omul berbecul și-l mânâncă.

Merge iar la vânt și vântul îi dă o masă, să zică »masă, întinde-te«, dar omul pătește tot ca și cu berbecul.

A treia oară îi dă o măciucuță, să zică »dă, măciucuță!«

Merge el cu măciucuța până la gârlă și zice:

-- Dă, măciucuță!

Dumnezeu cu Sf. Petrea se uitau de sus. Când a început măciuca a da în el, a fost uitat de spaimă cum să zică să steie, și tocmai pe urmă și-a adus aminte, când eră măr.

Se duce la Jidan și-i spune să nu zică »dă, măciucuță!« Jidanul merge noaptea cu jupâneasa și zice:

Dă, măciucuță!—când a început a-i bate și a-i ucide!

Omul știă și tăceă.

— Mă rog dumitale, ți-oiu da de toate, numai nu ne omorî!

Când a auzit aceasta, a oprit măciucuța. A luat el berbecul și l-a legat de brâu dinapoi, și masa în cap, da măciucuța în mână. Și când le-a adus acasă la copiii flămânzi, au avut ce vedea!" (1).

După a treia poveste, vântul însoară un flăcău:

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 411 2.

„Un om a blăstămat pe băiatul lui că atunci să se însoare, când l-a însurà *vântul*, că el nu-l va mai însurà.

Amù, băiatul crescuse, erà holteiu trecut și nu se puteà însurà. Pornește el în lume și se întâlnește cu un om.

— Unde te duci ? — îl întreabă omul.

— Mă duc în lume ; poate mă voiu întâlni cu *vântul*, să mă însoare, că iată cum m'a blăstamat tata.

Și-i spune. Omul cela erà *vântul*.

— Suie-te în spate la mine și ține-te bine, că am să te duc pe o toloacă mare ; acolo vei vedeà oameni câtă frunză și iarבă și vei vedeà și o fată cu ștergar pus *costeșet*, dela umăr în spre brâu. Aceea-i ursita ta. Să o ieai.

Se suie el în spate la vânt și-l duce până la locul unde i-a spus și acolo îl lasă jos. El merge și găsește fata, și-i spune să meargă cu dânsul, că e partea lui.

— Eu voiu merge, zice fata, — dar tusă nu-mi bănuiești nici odată când voiu face ceva, că mai mult n'ai să mă ai. Să mă lași să fac ce voiu vrea eu !

După aceea s'au suit amândoi în spatele vântului, și vântul i-a dus la părinții lui, acasă. Acolo s'au însurat și au avut un copil.

Dă Dumnezeu că moare tata omului nostru. Da nevasta, așa plângeà și așa bocià, de nu știai ce-i pe lume. Moare și copilul lor. Atunci începe a bate în palme, a râde, a chiuì și a cântà, cât puteà.

El s'a mâniat și i-a zis :

— Tata a fost om bătrân ce și-a trăit traiul, și când a murit, tu ai bocit și te-ai frânt, da la copilașul nostru, că a murit fără de vreme, tu cânți ?

— La tatăl tău de aceea am plâns, — ziceà ea, — că, să fi văzuì cum îl rupeau dracii, când îi luau sufletul ; îți erà mai mare mila ! Da la copilul nostru au venit o mulțime de îngeri de l-au luat și drept la Dumnezeu l-au dus, și de aceea sunt veselă și cânt. Dar pentru aceea, că tu nu ai ținut cuvântul meu în samă cum te-am rugat eu, acum trebuie să mă duc.

Rămâi sănătos !

Și s'a dus ! (1).

În sfârșit după a patra poveste, vântul, în chip de *cal*, ajută u-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 403 9.

nui¹ voinic să săvârșească minunate isprăvi. Aceasta sună precum urmează :

A fost un împărat și aveă trei feciori.

Intr'o seară,—spre ce zi va fi fost aceea, — le-a spus el să se culce și a douazi să-i spue visurile ce vor visă.

Unul a visat că va fi împărat.

— Bine,—zice tatăl său,—tu chiar ai să fii împărat!

Altul s'a visat într'un oraș, negustor.

— Tu, să faci lui Dumnezeu o biserică și îți va da și ție împărăție.

Da al treilea s'a visat pe un munte cioban la oi, c'un harapnic de douăzeci de chite de cânepă în mână.

— Tu ai să fii *câner*,—a zis tatăl său, — și mai mult să nu-l văd în ochii mei. Chiar îndată luați-l și-l duceți în pădure, de-l oșorîți; numai inima și degetul cel mic să mi le aduceți acum dela el!

L-a dat unei slugi (2). Acesta a luat un câne sub straiu, și pe băiat, și l-a dus. În pădure a tăiat cânele și i-a scós inima iar băiatului numai degetul i-a tăiat și l-a lăsat acolo.

Băiatul s'a dus peste hotar și a dat de un moșneag orb ce pășteă o mulțime de oi.

— Buna ziua moșule! Nu mă-i primî cioban la oi ?

— Ba de ce nu! Să trăești, dragul moșului! De-amû tocmai vor aveă oile mele stăpân. Dar iea sama bine, în lanul cel de grâu și cel de mălaiu să nu intri, că va venî *bălaurul* și-ți va luă ochii, ca și mie, și te va orbi.

— N'oiu uită, moșule, dar du-te acasă și adă-mi douăzeci de chite de cânepă, să-mi fac un harapnic!

Moșneagul a alergat la babă și i-a spus:

— Măi babă, tocmai acum avem la oile noastre stăpân. Avem cioban !

I-a adus cânepa și băiatul și-a făcut harapnic ; apoi a intrat în lanul de mălaiu.

Bălaurul cu două capete a venit. Băiatul a învăluit biciul de vreo două ori și când l-a învărtit în jurul unui cap, i l-a retezat din loc.

(1) In text : „unui lacheu“.

— Un cap îți las,—zice el,—să-mi spui unde-s ochi moșului și ai bunicăi.

— Ochii moșului sunt la el acasă, afară pe poliță, da ai mătușii în casă, pe poliță. Și [se pot lipi cum au fost, dacă se vor unge cu] untul lor.

I-a tăiat voinicul și cela cap și a venit acasă voios de-a spus la moșnegi ce ispravă a făcut. Apoi luând ochii și ungându-i cu unt de acela, i-a pus la amândoi în cap și au văzut (1).

Moșnegii aceia erau *Sf. Mihail* și *Sf. Ana*. Se ieau ei într'o zi și se duc la biserică în târgul unde eră tatăl băiatului împărat și-i dau de grijă ca ori unde să meargă, numai în cutare odaie să nu intre, că va fi vai de el.

El tocmai acolo a intrat și a găsit un *cal, dinainte c'un ciubăr de jăratec și unul de apă, mâncând*. Calul acela era *vântul*.

— Ei, stăpâne, zice calul, la tatăl tău acasă este mare paradă; se mărită surorile tale cele două, mari; vei vedea că-ți vor aduce moșnegii veste, iar în ceea Duminică vom merge și noi!

Băiatul a ieșit degrabă, și moșnegii, când au venit, n'au cunoscut c'a fost el acolo. Ei i-au spus că pe Duminica viitoare tatăl său a poftit toți tinerii să vie, și care se va putea sui pe *muntea neagră*, după acela va da și pe fata cea mică.

În Duminica viitoare, moșnegii i-au dat calul, și i-au dat trei felii de pâine și trei creițari să dea la trei poduri, la niște moșnegi flenduroși, să-i dea straile lor.

Aceasta eră pe cea lume. El a făcut așa și a căpătat dela unul straie, dela altul o pălărie ruptă și dela al treilea un ham de cal fenduros și-o bicușcă de teiu. Așa gătit, s'a dus la paradă între feciorii de'împărați. Fiindcă eră poftit, l-au lăsat.

Toți s'au încercat să se suie, dar n'au putut. El a dat biciu calului cu bățul acela și a fost tocmai de-asupra. A trebuit ca împăratul să-l poftască în palat și să-i dea și lui o odaie ca și la ceilalți și grajd pentru cal. Când a intrat, a și dat mâna cu servitorul și acela l-a cunoscut. Seara, în odaia lui, s'a făcut o lampă ce plăteă toată împărăția împăratului, și el, îmbrăcat tot în aur. Moșnegii l-au fost îmbrăcat. Înaintea lui s'a fost făcut pâne din grâul cel mai curat și vin din pânea ce-a fost dat la ceșitori

(1) Variantă în T. Pamfile, *Grăul vremurilor*, p. 121 și urm.

lângă pod. Și el bea și mănca, iar calul lui a mers la mare și-a adus cincisprezece *cai din mare, cari cântau ca lăutarii*.

Văzând slugile, au alergat la împărat și i-au spus. A doua zi împăratul l-a adus de mână înaintea împărătiței (1) să-i dea fata. El a luat-o de mână, și fiind la mama lor a zis:

Acest pânțele ni-a purtat și din pieptul acesta amândoi am supt. Oare se cuvine să se iea soră cu frate?

Și-a arătat împăratului degetul. Împăratul l-a crezut, i-a căzut în genunchi și i-a pus coroana lui de împărat pe cap, lăsându-l pe dânsul în loc.

Și a fost împărat și este și în ziua de azi. El totuna trăește și cât lumea va fi, [va trăi]. El șade pe un pat de aur și sub dânsul este o apă de aur. La el a fost și *Alexandru Machedon* să se spele cu apa ceea, doar ar trăi. Și el i-a zis:

– Hotarnicule, pașnicule, cremlistule! Te-ai apucat și-ai măsurat cu pașii pământul și-ai pus hotarele, pentru ca oamenii dela hotară să se bată, să se ucidă, să umble în judecăți și să infunde creminalurile. Că dela Dumnezeu nu eră așa, ci, cât cuprinde omul pământ și cât putea, atâta lucră și se hrăniă. Și-ai pus câte douăsprezece oacă de fier pe mânele și picioarele arestanților! Dar va veni o vreme că va fi un împărat a cărui împărăteasă le va ridica.

Și iată că s'a împlinit! N'a ridicat împărăteasa noastră dela arestanți fiarele? (2).

Dar lui Alexandru i-a zis :

— Ce-ai venit? Ce, gândești că vei trăi mult? La patruzeci de ani ai să mori.

Și așa a fost. El a murit pentru hotărnicie, că a masurat pământul și a pus fiarele pe hoți, căci pe dânsii Dumnezeu i-a trimis să omoare. Pentru aceasta Dumnezeu l-a pedepsit (3).

(1) În text: „împărăției“.

(2) De bună sâma că avem de a face cu o credință populară în atotputernicia capetelor încoronate. Nu știm dacă desființarea fiarelor în penitenciarele bucoviene se atribuie împărătesii Elisaveta. Pomenim că la noi succesiva scurtare a serviciului militar activ se crede a se datoră feluritelor întâmplări fericite din sânul familiei regale, cum de pildă ar fi nașterile de prunci: „Acî, dacă o mai face principesa un băiet, se aude că are să mai ierte un an din *milîție*!“.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 409 -11.

II. Vânturile.

1. Cel mai năpraznic dintre feluritele soiuri de vânturi este *vântul turbat* (1) care bate „tocmai deasupra”, foarte sus, pe sub nouri și pe deasupra lor.

Prin jud. Botoșani se crede că vântul turbat este cald (2).

După o credință din jud. Olt și Buzău, vântul turbat s'a iscat nu mult după ce Dumnezeu a ridicat cerul mai sus de cum se află la început, din pricina femeii unui om, care a murdărit cerul cu necurătenia unui copil.

Barbatul femeii, luându-și de toate câte socotiă că va avea nevoie, din vietățile pământului și din lucruri, a pornit să se ridice la Dumnezeu în cer. „Și a mers și a tot mers astfel mult timp, până către mijlocul drumului sub cer. Aici însă îi ieși înaintea *ucigă-l-crucea*.

— Unde te duci?

Nu-i treaba ta!

— Pe cine cauți?

— Cată-ți de drum și cară-te mai iute!

— Ești un arțăgos!

— Ba tu ești un viclean și un rău!

Și cu, „tu ești”, „ba tu ești”, se luară sdravăn la ceartă!

Diavolul scoase atunci din traista lui balaurul și șarpele năpraznic, ursul, scorpia blăstămată, calul furios, căpățina de om, și pe toate le svârli împrejurul omului, ca să-l înspăimânte.

Omul însă nu se înspăimântă, și fără să-și piardă cumpătul,— că doar Românul nu se sperie cu una, cu două, se încăieră la luptă vitejește cu dracul,—atât de vitejește, că dintr'un fleac de trântea, se făcu sub cer o vijelie mare, că și azi durează acolo sus, și va dură în veci acea vijelie, pe care noi o numim *vântul turbat*, pentru că ori ce sburătoare ajunge până la acest vânt

(1) Totuș cetim în Voronca, *op. cit.*, p. 398. „Pe lume sunt trei vânturi: *vântul acesta al nostru*, care poartă și nourii, apoi *vântul turbat* care e mai deasupra și la care, cum ajunge vre-o pasere, îndată *turbă*. Până la el numai *cio-cârlanul* se suie, dar cade mort la pământ; și al treilea e *șoimul*, așa se numește vântul cel mai de sus care e și pe *cea lume*, de-asupra noastră. Acolo copacul și orice crește într'o zi cât ar crește la noi într'un an”.

(2) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 87 v°.

turbează pe loc și cade moartă; și orice lighioană mânâncă dintr'însa, turbează și ea" (1).

Intr'adevăr e o credință obștească aceasta, că paserile, cari în sborul lor ajung până la vântul turbat, amețesc și cad jos. Astfel păștește, de pildă, și *ciocârlia*, ibovnica *soarelui*, care s'ar urcă până la dragul ei, dacă n'ar fi vântul turbat (2). Câțele care o mânâncă, după ce cade jos moartă, turbează (3).

Când bate vântul turbat, mai ales primăvara, în luna lui April (4), oamenii ca și celelalte animale, fac niște *căței* sub limbă, cari după 40 de zile se suie în cap, și vietatea *turbează* (5).

Pe *Sf. Filofteia* se zice că un vârtej a luat-o și-a căutat s'oridice la cer. Vârtejul a ajuns însă numai până la *vântul turbat* de unde a scăpat-o, astfel că Sfânta, ale cărei moaște se află astăzi la Curtea-de-Argeș, a căzut moartă la pământ (6).

Vântul turbat nu trebuie să se confunde cu *vânturile rele*, cari-i poartă câte o dată numele lui, și cari bat pe jos (7).

2. „*Vânturile rele* sunt niște vânturi însoțite de duhuri necurate”, — de cele mai multe ori de *Iele*. Aceste vânturi bat numai anumite locuri, și dacă se întâmplă că prin acele părți dau peste oameni, îi *vântuesc*, adică îi înnebunesc, îi muțesc, le iau vreo mână sau vreun picior, cu alte cuvinte, nu-i lasă „teferi și în-tregi”.

Aceasta se întâmplă nu numai cu oamenii, ci și cu tot soiul de animale. Și peste dânsle dacă dau vânturile, le vântuesc și astfel dobitoacele iau câmpii și se tot duc (8).

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 46. — *Șezătoarea*, V, p. 142: *Vântul turbat* suflă sus, deasupra vântului istuilalt. La el nu ajunge decât *ciocârlia*. Când ea dă peste vântul acesta, se coboară jos, turbă și dând peste ea un câne, o mânâncă și de la ea se umplu și dobitoacele celelalte și chiar omul. *Vântul turbat* nu suflă niciodată pe pământ, că de-ar sufla, numai oameni și dobitoace turbate ai vedea”.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. — Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 76.

(3) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(4) Acad. Rom. *Ms. no. 3418*, p. 175 v°.

(5) *Ibidem*, p. 44 v°.

(6) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 91.

(7) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 29, cred. din jud. Botoșani: „când turbă vre-un câne, a dat un *vânt turbat* peste el”.

(8) *Șezătoarea*, V, p. 142. Voronca, *op. cit.*, p. 404: „Sunt *vânturi rele*, cari dau peste om și pot să-l muțască, să-l ologească, să-l îmbolnăvească, dar el, [vântul cel adevărat], nu e vinovat”.

Pentru ca omul să se ferească de ele, când pleacă la drum, trebuie să aibă asupra lui trei căței de *usturoiu* (1).

Prin jud. Romanați se pare că vânturile rele se mai numesc și *vânt mare* sau *vânt turbat*,—cel „care întâlnește pe om în cale și-l îmbolnăvește” (2).

Vânturile rele bat mai ales iarna. De aceea nu este bine să ia-șă omul pe această vreme pe câmpuri, căci îl îmbolnăvesc și, „Doamne ferește, îl culcă la pat”. Dacă însă, nu se poate altfel și trebuie să meargă, omul acela trebuie să aibă la dânsul usturoiul pomenit mai sus, ca să fie ferit de orice nenorocire.

La singular, se pare că i se zice și *vânt rău*. „Intr’o noapte, spune cineva, hodiniam afară numai cu cămașa pe mine; și am simțit un *vânt rău*; și când m’am sculat, mă durea capul” (3).

3. *Furtuna* e numită și *fortună*, *hală* (4), *vântoasă* (5) sau *vântoaică*. „Atunci când suflă vântul tare, iarna 'sau vara, acela nu-i *vântul*, ci *vântoica*, femeia lui. E mâniașă pe dânsul, că el nu suflă destul de tare, și de aceea se duce ea în locul lui. Vântul e mai potrivit; el suflă mai cu chibzueală, dar ea, Doamne ferește!” După alții, *vântoica este sora vântului*. „Vântul e tare, dar sora lui, *vântoica*, e și mai amarnică. El, când se ostenește, vine acasă și atunci merge ea în locul lui” (6).

Prin unele părți *furtună* se chiamă numai atunci când vântul este însoțit de ploaie, tunete și fulgere (7).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) D-r Daniil Ionescu și Al. I. Daniil, *Culegeri de descântece din jud. Romanați*, II, 1908, p. 196.

(3) Candrea, Densușianu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 240; credință din jud. Vlașca.

(4) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 65, 73: „furtună groaznică”.—Culegere din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Țuțescu,—*Dicționarul limbii române*, la cuv. *Ibidem*, I^a, p. 696: Furtunii i se zicea mai demult *bură*, *bûria*, *burândă*, *borândă*.

(5) *Șezătoarea*, V, p. 171: „vânt foarte mare”.—*Idem*, 140: vânt care rupe copacii, strică stogurile și descopere casele.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 402.

(7) *Șezătoarea*, V, p. 140.

Prin Ardeal, vremea cu furtună se chiamă *vreme tare*; atunci clopotarul satului trage *clopotul* într'o dungă (1).

Când este însoțită de omăt, furtuna se chiamă și *vișor* (2), *vi-fôrniță*, *vihôrniță* (3), *givôrniță* (4), *ghihôrniță*, *ghivôrniță*, *vișol*, *ghicol*, *gigul* (5), *givâr*, *sbărgău*, *spărgău* (6) sau *vôcot* (7).

Macedo-Românii îi zic *zof*: furtună strașnică (8).

Când pornesc furtunile, se zice că *vântuește*, ca și mai sus, pentru vânturile rele; duhurile rele răscolesc vânturile și le pornesc (9); furtunile, ca și *vârtejurile*, sunt jocurile *lelelor* (10).

Credința aceasta o întâlnim la Bulgari (11) și Ucrainenii (12).

Vântul cel ce sfarmă,—că poate să-ți iea și casa, acoperemântul, acela e *necuratul*. Acel vânt, să vezi dumneta ce face la pădure! Prin câmp, pe aici, nu este [așa de grozav], că tot merg preoții vara cu procesia și sfințesc câmpurile, stropesc măcar unde și unde. Dar prin pădure par'că mai stropște cineva? Copacul, cu rădăcina cât de groasă,—îl scoate din pământ și-l răstoarnă cu vârful în jos. Pe acela se *destoește* el. Și crengile și copacii îl bat pe vânt unul de altul".

Prin alte părți se crede că „halele sunt oamenii... [ale căror]

(1) Frâncu, Candrea, *Românii din Munți apuseni ai Transilvaniei*, p. 112.

(2) Facem această apropiere cu una din zeițăile slave după *Istoria Rosilor* de Miron Costin (cf. M. Gaster, *Chrestomafie română*, II, p. 51) de pe la jumătatea veacului XVIII: „Al treilea [idol eră] *Pozvîzdî*, pre carele unii îl chiamă *Poh-vintû*, alții *Vihor*, marturisindu-l pe Dumnezeu vazduhului, al vremii bune și al vremii reale". Cf. aici, p. 18, nota 5.

(3) Este și-o zîna care se chiamă *Jihoroasă* sau *Vântoasă* (Marian, *Legendele Maicii Domnului*, p. 331).

(4) I. Creanga, *op. compl.*, București, p. 427.

(5) *Șezătoarea*, II, p. 229.

(6) *Uricariul*, X p. 407.

(7) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 107.

(8) L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 743.

(9) M. Păsculescu, *op. cit.*, p. 385.

(10) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurluiu, împart. de d-l I. O. Zugravu.

(11) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, Paris 1875, p. XXII și 318:

— De unde vin atâtea vânturi?...
· Nu-s vânturi...

· Ci lude și Samovile,

Când pulberea se ridică pe drumuri,
Când se răboesc între ele...

(12) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 424: Când dracii se bat între dânșii, se ridică furtună; atunci oamenii sunt paralizați sau îndeimnași să-și facă samă".

suflete... se transformă în vânturi, și se scoala, unul dintr'o parte, altul dintr'alta, de se bat cu multă putere, astfel că se dărâmă case, se desrădacinează arbori, etc. (1).

Când se iscă furtuna înainte de ploaie, nu-i curată. În furtună este *diavolul* care pornește cu mânie împotriva lui Dumnezeu, dar Dumnezeu îl înfrânge nu târziu, trăgând în necurat cu tunul pânăce-l îngrămadește într'un colț, unde îl și trasnește (2).

Prin jud. Dolj întâlnim credința că furtunile se datoresc unor *balauri* numiți *ale*, ce se iscă pe cer în timpul ploii. „Unde se întâlnesc două ale, încep a se bate și dărâmă tot ce întâmpină în calea lor; astfel desrădăcinează arbori, dau jos patule și coșare, iau carale ce se află la lucru și le duc departe.

Se zice că altele se fac din oamenii cari au duh necurat și cari în timpul furtunii se culcă, adormind un somn greu. În acest răstimp sufletul celui adormit, făcându-se *ală*, se duce de întâmpină pe cealaltă ală, care este sufletul altei ființe din altă localitate și apoi se bat amândoua. Locul unde se bat alele, și localitatea celei învinse, sunt supuse furtunii și suferă mult de *grindină*” (3).

Furtunile, cu sau fără ploi, se pornesc mai ales atunci când s'a făcut vreo *moarte de om* (4), când cineva și-a făcut singur sama (5), când „a pierit un suflet de om”,—cum cred Megleno-Românii (6), când „s'a făcut vreo poznă” (7), cum ar fi

1) *Dicționarul limbii române*, la cuv. *hală*.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 403. *Ibidem*, p. 404: „Când e furtuna mare, Dumnezeu după necuratul se arunca și-l face vârtej unde-l gasește, iar alteori dă cu tunul în el”. Cred. Rom. din com. Țepu. jud. Tecuciu: Dumnezeu, fiind zilnic suparat de duhurile rele, caută să le prăpădească. Când această mânie ajunge la culme, toată firea se sbârlește, *furtunile se pornesc*; cerul se înnoarează și duhurile caută să se ascunda. Atunci tuna.

(3) Gorovei, *op. cit.*, p. 14 5.

(4) *Șezătoarea*, V, p. 140. *Idem*, VI, p. 44. Cosmulei, *Datine, credinți și superstiții aromânești*, București 1909, p. 47: Când se ridică un vânt mare, s'a faptuit o crima, un omor, etc.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 116. Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împart. de d-l D. Furtuna. A celor din com. Ardeani, jud. Bacău, împart. de d-l D. I. Procopie. Marian, *Înmormântarea la Români*, p. 348.

(6) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 98.

(7) *Șezătoarea*, VI, p. 63.

de pildă, greșala unei fete mari (1). „*Vânturile rele*, — o numire a furtunilor, ca și cea de *vânturi mânioase*, — sunt acele cari bat când se primejduiește cinevâ; atunci necurații huesc, trosnesc, răstoarnă copacii în pădure;... diavolul... se bucură că a căpătat un suflet” (2).

Prin unele părți din Transilvania se crede că trebuie să fie șapte vocote pe an, iarna mai ales; dacă acest număr nu se sfârșește iarna, rămășița de vijelie se deslănțuește vara. Prin urmare, oamenii se bucură când vocotele se isprăvesc iarna, căci vara nu vor mai fi supărați în muncile lor (3).

Mai ales vara, muncitorii se îngrijesc ca să nu-i apuce furtunele, de pildă, cu poloagele de secerătură și cu brazdele de fân nestrânse. De aceea, când văd *nori* venind despre miazăzi, știu că peste puțin *se va stârni* și furtuna (4), și prin urmare se grăbesc să-și orânduească munca.

Se poate ști din vreme dacă vara va fi furtunoasă. Un semn pentru aceasta este și acesta: cârdul de *cocoare* ce vin dela *văratec* și merge spre *iernatec* (5) este mic, iar cocoarele sunt împrăstiate (6).

Am pomenit că furtunele se iscă din pricina duhurilor necurate; câte o dată ele sunt trimise și ca o pedeapsă pentru cei ce lucrează unele sărbători, cum ar fi *Vărtolomeiul* (11 Iunie) sau în ziua de *Iuda* (10 și 20 Iunie) (7). Pentru furtuni, aceste sărbători trebuiesc păzite cu nelucru. Tot spre a fi feriți de furtuni, prin unele părți din Transilvania se serbează de Români *Joia* întâia de după Paști, cea din săptămâna albă și cea de după Ru-

(1) Culegere din Ardeal, împărt. de d-l P. Ugliș: „Când e vânt mare, vifor, vara, se zice că este vre-o fată mare care a conceput, ori s'a spânzurat vreun om. — Cosmulei, *op. cit.*, p. 46: Când timpul e frumos, cu soare și pe neașteptate se schimbă în *vânt*, frig ori ploaie, să știți că un copil s'a aruncat în prăpastie”.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 403.

(3) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 107.

(4) *Șezătoarea*, IV, p. 102.

(5) Din acestea rezultă că *văratecul* ar fi spre miazăzi, unde este veșnic *vară* iar *iernatecul*, spre miazănoapte. E prea cu puțință o confuzie. *Văratec* și *iernatec* sunt locurile unde *vărează*, — petrece vara, τ sau *iernează*, cinevâ. Deci *văratecul* cocoarelor, pentru țara noastră, este spre miazănoapte și *iernaticul* spre miazăzi.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(7) Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 73.

salii (1). Prin Bucovina se serbează spre acest scop Vineria din săptămâna luminată (2), ziua de *Sf. Varvara* și *Dochia* (3). Prin alte părți se serbează și *Circovii de iarnă* (16, 17 și 18 Ianuarie), ca să nu fie vifore (4).

Dacă o *barză* își face cuibul pe casa unui om, pe șopronul sau gardul său, în anul acela, acel om, pe lângă că va fi ferit de *furi*, dar nici *furtunile* nu-i vor strică ogarele (5).

Prin Bucovina ze zice că nu-i bine să *melițe* sau să *perie* gospodina până la Ispas, ca să nu se stârnească furtunile (6).

Ca să se potolească o furtună deslănțuită, prin Macedonia se pune sub streșina casii o *pirustie* pe dos, iar deasupra ei se așează un *ou* roș, dela Joi-mari (7).

În țară, tot spre acest scop, și mai ales când furtunile sunt însoțite de ploi mănioase, se pun pe foc *mâțișoare*,—flori de salcie dela Florii,—cu credință că fumul acestora va împrăștiă furtunile (8).

Prin Bucovina, când se apropie de sat vreo furtună mare amestecată cu grindină, se ia *crucea paștii* și dându-se în cruciș cu dânsa asupra grindinii, se zice :

— Precum s'a schimbat aluatul în cuptor și a luat altă formă și față, așa să se schimbe și furtuna care vine; și precum cu crucea se pot apăra toate relele, așa să se apere și piatra care vine. Acestea sunt cuvintele lui Dumnezeu, pentru că Isus Hristos s'a răstignit pe cruce!

Făcându-se aceasta, se crede că furtuna cu grindină se depărtează de sat (9).

În sfârșit, uneori se pune să ardă înaintea icoanelor lumânarea dela Paști (10); alteori se aprinde *tămâie*, căci de tămâie fuge necuratul pornitor al furtunii (11).

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 162.

(2) *Ibidem*, p. 166.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 402.

(4) *Ion Creangă*, VII, p. 25.

(5) *Șezătoarea*, XI, p. 52.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 791.

(7) P. Papahagi, *Din literatura pop. a Aromânilor*, p. 339.

(8) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 164.

(9) *Ibidem*, p. 83 4.

(10) *Ibidem*, p. 84.

(11) Gorovei, *op. cit.*, p. 130.

Furtunile mari, impresionând prin sticăciunile cari le fac, sunt însemnate de bățâni prin cărțile vechi, alături de cutremuri, în-tunecimi de soare sau lună și alte „cumpeni” mari:

„Știut să fie, zice o însemnare,—di când au fost fortună mari la Sfinții Mucenici, foarte cumplită, căt n’au mai rămas oi; și ciobanii au murit. Și spre știință s’au însămnat, 1797 Mart 9” (1).

„La anul 1838 Noemvrie 13 au început o iarnă foarte grè și au ținut până la 1839 Fevr. 15; și atunci *au mai furtunat* o zi și o noapte...

La anul 1839 Iunie 13 a dat o mare furtună în acest oraș [Bârlad], a stricat multe dughene, a rupt morile de vânt și a rupt pomii de prin grădini” (2).

4. *Vârtejul*, — la pl. *vârtejuri* și *vârteaje* (3), numit și *bôlboră* (4), *volvură*, *vârticuș* sau *vârtecus*, — este vântul care, învărtindu-se cu vârful în pământ iar pâlnia în văzduh, se lărgeste din ce în ce mai mult. El este întotdeauna stăpânit de diavol, căci necuratul se află pururi în mijlocul lui (5). De vârtejuri, prin urmare, trebuie să se ferească orișicine, pentrucă pune dracul câte odată mâna pe cel prins, intră apoi într’însul și nu mai ieseă toată viața. „Câți oameni nu sunt cu dracu’ntr’înșii!” Această o doresc dracii mai ales cu copiii cari-s slabi și nepricepuți ! „Când îl vezi că se aproie, să scuipi și să fugi (6).

De cele mai multe ori însă nu trebuie să scuipi. Când este vârtej, dracul face rămășag cu *Maica Domnului*. Atunci, dracul zice că va găsi apă iar Maica Domnului zice că nu va găsi. Dacă scuipi, dracul arată scuipatul Maicii Domnului și Maica Domnului, pe lângă că te dăruște necuratului, dar se și mânie (7).

(1) *Miron Costin*, II, p. 32.

(2) I. Antonovici, *Documente bărlădene*, I, p. 351.

(3) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 73.

(4) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tușescu.

(5) Cred. Rom. din com. Vârfu-câmpului, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Urzică: Dacă vezi un vârticuș, ferește-te, că-i necuratul. — Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 110, cred. din jud. Botoșani: *Vârtecusul* nu-i vânt curat.

(6) *Șezătoarea*, V, p. 142.— *Idem*, VI, p. 62: Când vezi un vârtej, fugi de el, că dă peste tine și nebunești. — G. F. Ceașanu, *Superstițiile poporului român*, p. 239.

(7) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

Alții spun că rămășagul acesta îl face nu Maica Domnului, ci *Dumnezeu* și cu diavolul, zicând acesta din urmă că va scoate apă din piatră,—„ci-că oamenii îs pietre“. Omul, când vede vârtejul, să strige „huideă !“, ca să nu rămâie dracul pe Dumnezeu (1), sau „ho !“, ca să se risipească (2).

Prin unele părți se strigă vârtejului, având ochii închiși (3) :

— Pât ! pâț ! bolboră (4).

Prin unele părți se zice că, scuipând, faci semn diavolului ca să vină să te iea.

Chitia necuratului se găsește în vârful de con, format din colb. Dacă cineva poate să ridice colbul „tocmai pe jos“, ar putea pune mâna pe acea tichie, care are darul să facă pe orișicine nevăzut, dacă o va pune în cap (5).

Prin Bucovina, vârtejurile de toamnă, când nu se pot vedea din pricină că pământul este umed, fără pulbere, se numesc *vântoase* ; oamenii le zic însă, nu pe numele lor, ci *frumoase, frumoșele*.

Frumușelele sunt toamna; atunci e nunta dracului,—se însoară un fecior de drac. Vine așa un vânt și rupe frunzele de pe poșoi și se învârtă cu o frunză până la cer. Frunza aceea e *mireasa*, zic oamenii în răs. Un astfel de vânt dacă trece peste un om, când îl găsește dormind, îl ologește, îi iea puterile, îl strâmbă. Copiii ocărăsc pe mireasă și chiuesc de fugă diavolul cu frunza aceea în vârf cine știe unde... Vântoasa iea jupul întreg de strujeni, toate frunzele cad și numai una o ridică în sus. Oamenii, când văd vârtejul, într'adins se uită să vadă care frunză va rămâne mireasă.

Mama, dacă blastămă copilul când e mititel, vântoasa îl iea. O femeie zicea în una la copil :

— Umflă-te-ar vântoasele !

Și l-au ridicat pe sus, cum pășteă vacile, și l-au isbit într'o răpă, de a murit“ (6).

(1) *Șezătoarea*, II, p. 194.

(2) *Idem*, III, p. 122.

(3) *Revista Tinerimea Română*, III, I, p. 450.

(4) Șt. St. Tușescu, *Taina ăluia*, p. 94.

(5) *Șezătoarea*, VI, p. 26.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 403 4.

Cine nu vrea să aibă de-aface cu vântul, își face cruce și-l lasă să se ducă. Sunt însă oameni îndrăsneți cari merg până acolo că prind pe dracul din vârtej. „Prinderea lui se face stupid în vârtej de trei ori și legând cu un *bricinariu* (1) trei noduri îndesate.

Când vârtejul trece, rămâi cu dracul legat de bot, ca și cum ai țineă un cal de căpăstru. Atunci, de știi cum, și de ești om purtat în lume, îl poți face pe dracul să te îmbogățească, fără să fii al lui. De nu, te pâcălește.

O dată, peste un om pățit și purtat în lume, dă un vârtej. El prinde pe dracul cu bricinariul. Dracul intră la tocmeală cu omul că ce să-i deie, să scape? Omul îi ceru să nu se amestece în trebile lui, nici el, nici cornorații lui, să nu mai vie prin meleagurile acelea cât va fi lumea, nici el, nici ceata slugilor lui, și să aibă voie a scoate de la pieire trei suflete. Dracul crăpă de ciudă și se rugă de om să nu-l chinuească cu fleacuri de acestea, ci mai bine să-i dea doi saci de galbeni. Omul nu primi, ci târâia pe dracul să-l ducă la biserică, să-l călugărească. De teamă să n'o pată cu omul, se leagă să țină cele trei cereri ale omului, și de-atunci, prin meleagurile acelea nu mai vezi răutăți și mișelii.

Altă dată dete un vârtej și peste un om mai lacom și mai nepurtat în lume. El știă cum se prinde dracul din vârtej și... numai ce-i prinde. Dracul făgădui omului doi saci de galbeni ca să-i dea drumul și omul, — lăcomia se vede că l-a povățuit așa, — primi darul dela drac. Cum s'a văzut dracul slobod, pe ici i-a fost drumul, iar omul, când a căutat în saci să vadă galbenii, a găsit găinați de găină (2).

Pe cine l-a apucat vârtejul, până la anul moare (3) sau rămâne pocit (4).

Femeile, pe vremea ghilitului pânzii, trebuie să se ferească să nu le ia vârtejurile pânza întinsă pe pajiște, căci o astfel de

(1) Bricinariu se chiamă așa ce o petrec țărâni prin bata izmenelor și a cioaricilor.

(2) *Șezătoarea*, V, p. 141 2.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 352.

pânză, dacă s'ar întrebuiță, ar aduce moartea celui ce ar purta rufă făcută din acea pânză (1).

Prea multele vârtejuri se socotesc a fi un semn de *secetă* (2).

Ca să nu bată vârtejurile, în ziua de *Izvorul Tămăduirii* nuse deapănă, crezându-se că după cum „se învârte vârtelnița, astfel se vor învârti și vânturile și vor aduce ploi și furtuni” (3).

Credințele în duhuri necurate ce sălășluiesc în mijlocul vârtejurilor le aflăm și la alte popoare, cum sunt Francezii și Slavii de sud (4).

5. Vânturile cari nu sunt trecute în rândul celor de mai sus se numesc în mod obișnuit *vânturi*, — mai tari: „vânt, nu glumă”, ori mai potolite: *adieri*, *reveneli* (5), *abureală*, *boare*, cum zice cântecul:

Colo'n vârful muntelui,
Jos în poala codrului,
Subțireă *boare* trăgeă
Și un brad se clătină... (5),

vântișor, *vântuleț* sau *vântuț*. Înțelesul acestor cuvinte reiese de cele mai multe ori dela fraza ce le cuprinde. Astfel: „trage *un pui de vânt*” sau, „s'a scornit *un pui de vântișor*” (6), însemnă-ză că bate un vânt tare.

6. Sunt foarte multe numirile de vânturi locale, cărora, cu greu li se poate arăta tăria și direcția dincotro bat. Astfel, avem:

Aburelul este un vânt care de-abia adie.

Borilă, vânt de miazăzi, care aduce *ploaie* (7).

Gorneăgul, vânt dela deal (8), adică dela apus, când prin acele părți, prin „la deal” se înțelege răsăritul sau miazănoapte, — după cum la răsărit sau la miază noapte, se întinde regiunea dealurilor pentru acea localitate.

Coșava este un vânt dela vale (9):

(1) Gorovei, *op. cit.*, p. 258.

(2) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 166.

(4) Ceașanu, *op. cit.*, p. 233 5.

(5) Șt. St. Tuțescu, *Taina ăluia*, p. 108: *reveneală*, adiere ușoară de vânt.

(6) *Șezătoarea*, V, p. 140.

(7) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 243.

(8) I. Boceanu, *Glosar de cuvinte din jud. Mehedinți*, p. 11.

(9) *Ibidem*, la cuv.

Dunărințul este vântul ce bate dela sud, de către Dunăre (1). Pentru alte localități, acest vânt se numește *câinar* sau *austru* (2).

Băltăganul este un vânt de răsărit (3); pentru unele părți, băltăganul se numește și *muntean* (4); *băltăgul* e „vântul cel mare”, prin Făgăraș (5).

Băltărețul este un vânt de baltă,—de miazăzi,—și este de cele mai multe ori cald. Prin jud. Argeș, despre dânsul se spune că „scoate boabele” (17), adică grăbește creșterea boabelor în spice.

Jelița, jelnița este un vânt răcoritor (7), dar și „rece” (8).

Sieșul, e un vânt „uscat, care pătrunde iarna până la os și care bate când e gerul mai cumplit” (9).

Crivățul, poreclit și „*traistă-goală*” prin jud. Argeș (10), bate iarna dinspre răsărit și miazănoapte. Cu privire la crivăț, prin jud. Tutova se aude următoarea povestire:

A fost odată un împărat care avea patru feciori cu cari trăia în castelul lui pe vârful unui munte. Feciorilor le dădea drumul pe rând ca să iasă la plimbare. O dată dădă drumul și *crivățului*, unul din cei patru feciori. Acesta însă, în loc să umble domol, s'a apucat de stricăciuni, a desgolit case, a dărâmat copaci, a răsturnat tot ce a întâlnit, așa că după dânsul îți eră mai mare jalea să privești. Toată munca omului eră împrăștiată pe câmpuri iar omului îi venia să-și iea lumea'n cap de sărăcie.

Împăratul, tatăl lui, văzând aceasta, l-a muștrat, la ocărit, ba chiar zice-se că l-a și ciocănit, dar de geaba. Feciorul acela de vânt, cum căpătă învoire dela tatăl său, făcea palancă toate la pământ, astfel că, văzându-l împăratul fără nădejde de a se îndreptă, l-a

(1) Boceanu, *op. cit.*, la cuv.

(2) *Dicționarul limbii române*, la cuv.

(3) *Idem*, I', p. 466.

(4) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 160 și 264 v°.

(5) *Dicț. l. rom.*, I' p. 465.

(6) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 10.

(7) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 68.

(8) Al. Viciu, *op. cit.*, p. 54.

(9) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 105.

(10) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 10.

oprit să mai iasă la plimbare când va voi el, ci i-a îngăduit a-
ceasta numai iarna, când nu se află nimic pe câmpuri.

De atunci *crivățul* bate numai iarna (1).

Ceilalți trei frați ai vântului, — despre care prin jud. Muscel se zice că dacă bate la *Bobotează*, arată timp bun, — par a fi *vânturile de miazăzi, răsărit și apus* (2).

Agostrul, poate că *austrul* sau *câinarul* (3) pomenit mai sus, prin jud. Muscel este numele vântului de miazăzi. Dacă agostrul bate la Bobotează, prevestește timp rău (4).

Prin jud. Botoșani se numesc vânturile după națiunile dincotro vin; astfel se zice *vânt dela Rus* sau *dela Moscal*, *vânt dela Ungur*, *vânt dela Neamț* și *vânt dela Turc* (5). *Vântul dela Cazac* (6) sau *Cazacul* (7) va fi cel de răsărit.

Alte ori se botează cu numele regiunii. *Vrânceanul* va fi vântul ce bate de către Vrancea (8), — iar când acestea vor lipsi, se va zice *vânt dela deal, dela vale, din sus, din jos*.

„Dela Dumnezeu sunt *trei frați vânturi*: unul mai mare și mai tare; acela e rece de te trece. Vântul mijlociu, care trebuie și la vânturat, acela e și cel mai bun. Al treilea e cel de vară, care de abia *alignește*, de pare că-ți dă sănătate”.

De multe ori însă numărul vânturilor se socotește a fi mai mare:

Vânturi sunt douăzeci și patru: unsprezece sunt sub *vântul turbat*, și douăsprezece sunt deasupra acestuia (9).

„*Vânturi sunt douăsprezece*: câte luni în an, atâtea și vânturi; fiecare lună își are și vântul ei”.

Dintre acestea:

„Vântul de Martie e vânt tânăr, cu furtuni, vânt iute, vânt ce arată primăvara;

Vântul de Aprilie e și el vânt tânăr, vânt de mugur. El este ca să împăneze codrul, *pomățul*. El curăța totul. În Aprilie te simți așa de ușor și sănătos, par'că ai sbură.

(1) Culegere din com. Zorleni, împărt. de d-l T. Popovici.

(2) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 17.

(3) Acad. Rom. *Ms. no. 3418*, p. 38 v°.

(4) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 17.

(5) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 38 v°.

(6) *Ibidem*, p. 28 v°.

(7) *Ibidem*, p. 74 v°.

(8) *Ibidem*, p. 391 v°.

(9) *Ibidem*, p. 243 v° 244.

Vântul de Maiu, de Iunie, e vânt de roadă, vânt de poame ;
 Vântul de Iulie, de August e vânt mai bătrân, de strâns ;
 Vânturile de Septemvrie, Octomvrie sunt vânturi bogate ;
 Vânturile din postul Crăciunului și din Cășlegi, dacă nu vor
 avea credință atunci, își fac pe umă ale lor [mendre]".

Și se adaogă :

„Vânturile cele de primăvară sunt pentru ca să desfacă mugurul, să înfrunzească pădurea iar cele de toamnă, să dea frunza jos, să desfrunzească, să usuce" (1).

Cele douăsprezece vânturi ale văzduhului, la sfârșitul lumii, după ce pământul va arde, vor începe să bată, ca să adune cenușa într'o grămadă mare (2).

III. Semne de vânt.

Bătaia vântului se cunoaște după unele semne de mai înainte, lucru care își are prețul său, căci omul își poate lua măsurile sale pentru ca această bataie să nu-i aducă pagube. Aceste semne sunt :

Când *soarele* apune într'o roșeață (3) sau când *nourii* ce încunjoară soarele la apus vor fi roși (4).

Când dimineața se va vedea o *roșeață* în pragul răsăritului (5).

Când *luna* va fi încunjurată de cercuri (6).

Când *curcubeul* este mai mult roș (7).

Când *oile* se bat și se isbesc cap în cap în perdele (8).

Când se încură *caii* (9).

Când *mâța* sgârie rogojina sau levicerul de pe pat (10) ori sare și se joacă prin casă (11).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 398 9.

(2) Pamfile, *Sfârșitul lumii*, p. 59.

(3) Cred. Rom. din Hânțești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânțescu. *Șezătoarea*, IV, p. 119. *Idem*, V, p. 140. Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(4) *Șezătoarea*, VI, p. 62.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(6) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

(7) Cred. Rom. din com. Trușești, jud. Botoșani, împărt. de d-l C. A. Atanasiu.

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121. — Gorovei, *op. cit.*, p. 369.

(9) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(10) *Ion Creangă*, III, p. 44.

(11) Gorovei, *op. cit.*, p. 368.

- Când cântă *ciocârliile* „vrăjmaș”, — mult (1).
 Când *rândunelele* sboară până în nouri, încet (2).
 Când cântă *stârcii* (3).
 Când cântă *cocoșii* seara (4).
 Când *cocoarele*, *vulturii* și alte păseri răpitoare se desprind din
 șireag și spânzură în văzduh (5).
 Când huesc *albinele* și în timpul nopții în prisacă (6).
 Când te mânâncă *trupul* fără pricină.
 Când huesc *tăciunii* în sobă (7).
 Când visezi *pește* (8).
 Când te ustură *urechile* (9).
 Când visezi *cal* alergând (10), — *cai albi* sau *cai roibi*.
 Când visezi *șarpe* (11).
 Când visezi *soldați* (12).
 Când se plimbă *vâlvătaia* pe *fierosteie* și vase (13).
 Când țiuie *focul* (14).
 Când sburdă *vitele* (15) și se boloncăesc, când se mână la apă
 sau când se întorc, — semn de *furtună* mare, — ca și când mugesc
 și se uită în sus (16).
 Când *nourii* se roșesc la apusul soarelui.
 Când *fulgeră fălăind*, ca lumina dela un foc grozav, — semn și
 de *ploaie* (17), ca și când fulgeră iarna (18).

(1) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(2) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(3) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(4) Idem: Când or cântă cocoșii decuseară, se strică vremea; bate *vântul*
mai ales și plouă.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121.

(6) *Ibidem*, p. 119.

(7) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(8) Idem.

(9) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121.

(10) Gorovei, *op. cit.*, p. 41.

(11) *Șezătoarea*, V, p. 140. *Idem*, VI, p. 61. Cred. Rom. din com. Trușești,
 jud. Botoșani, împărt. de d-l C. A. Atanasiu.

(12) Cred. Rom. din Vicovul de sus, Bucovina, împărt. de d-l P. Cârstean.

(13) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121.

(14) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(15) Idem a celor din com. Roșiești, jud. Fălciu.

(16) Gorovei, *op. cit.*, p. 368.

(17) *Ibidem*.

(18) *Ibidem*, p. 381.

Când *vrăbiile* stau multe pe gunoiu și *ciocotesc*,—semn de viscol.

Când *codrul* vueste tare (1).

Când *norii* în timpul verii sunt ca berbecii (2).

Vântul, dacă bate la *Sâmți*, însemnează că va urmă să bată șase săptămâni (3).

De foarte multe ori însă vântul se pune în legătură cu ninsoarea s'au cu stricarea vremii ; prin urmare, semnele după cari poporul nostru crede că vremea se va schimbă, vor fi și pentru pornirea vântului ; de pildă, când *porcii* duc gunoaie în gură, ca să-și facă străt, este semn de *givorniță* mare (4).

IV. Credințe mărunte și altele.

1. Dacă va bate vântul la *Crăciun*, anul va fi rău, adică va fi secetos (5).

Dacă va bate la *Mucenici*, *stupilor* le va merge rău în acel an (6).

Dacă crivățul va bate la *Bobotează* (7) anul va fi mănos (8); dacă va bate lin, să se uite omul să vadă din ce parte va bate, căci în acea parte se vor culcă pânile (9), adică se vor plecă în acea parte (10). Despre *crivăț* și *agostru*, s'a mai vorbit.

Când vântul suflă făcând sgomot afară, se zice că el atunci vorbește despre cei morți (11).

Vântul care bate dela răsărit aduce *zloată* sau *sloată*, adică vreme rea, zăpadă (12).

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 381.

(2) *Ibidem*.

(3) Cred. Rom. din com. Gorunești, jud. Vâlcea, împărt. de d-l C. M. Popescu.

(4) Cred. Rom. din Mănăstireni Botoșani, împărt. de d-l D. Furtună.

(5) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 97.

(6) Marian, *Insectele*, p. 189.

(7) Ion Creangă, VI, p. 306: „La Iordan, seara, se spală toate păcatele. Atunci în ajun, dă Dumnezeu drumul la toți *îngerii*, sa facă cine și ce-o vrea :

Noaptea asta-i a voastră. Faceți-vă și voi odată de cap !

Și de obicei e vânt în seara aceea !”

(8) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 275.

(9) *Familia*, XXVI, 6.

(10) T. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 118 9.

(11) *Revista „Tinerima română”*, III, 1, p. 451. — Zanne, *Proverbele*, IX, p. 278.

(12) Cred. Rom. din com. Mănăstireni, împărt. de d-l D. Furtună.

Dacă cineva ridică un *șarpe* dela pământ, bate vântul după aceasta șase săptămâni fără curmare (1).

Când bate vântul mult, s'a spânzurat cineva (2).

Asupra vântului, cine se urinează, se *zăprește* (3).

Când bate vântul, nu este bine să se pună *cloșca* pe ouă, căci nu ies puii (4): rămân ouăle limpezi (5).

Dacă iarna sunt vânturi multe este semn că anul va fi bogat, mai ales în *porumb* (6).

Vântul „din jos”, — dela miazăzi, — aduce *ploaie* (7).

2. Am arătat, când a fost vorba de *furtună*, ceea ce se crede că este bine de făcut ca aceasta să înceteze. Adăogăm aici că pentru ca vânturile să nu bată cu mânie și să aducă stricăciuni țărinilor, prin unele părți din Banat, în ziua de *Lunia morților*, — a doua zi de Duminica Tomii, — preoții ies cu litii în țărină și fac rugăciuni (8).

Prin jud. Dolj, oamenii se feresc să jumulească iarba cu mâna, ca să nu bată vântul (9).

3. În cântecele de țară, vântul, ca un călător, duce și aduce ceea ce starea sufletească a cântărețului pofteste :

Celui înstreinat i-aduce dor dela ai săi :

Bate, vânt, printre munți,
Adă-mi dor dela părinți ;
Bate, vânt, printre brazi,
Adă-mi dor și dela frați ;
Bate, vânt, printre flori,
Adă-mi dor dela surori (10) ;

(1) *Revista*, „*Tinerimea română*”, III, 1, p. 448. Cred. Rom. din Vrata-Mehedinți, împărt. de d-nii O. și T. A. Apostol.

(2) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 110, cred. din jud. Botoșani. — Gorovei, *op. cit.*, p. 351.

(3) Capătă blenoragie.

(4) Cred. Rom. din com. Zorleni, jud. Tutova, împărt. de d-l M. Lupescu.

(5) *Șezătoarea*, VI, p. 27.

(6) Gorovei, *op. cit.*, p. 20.

(7) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(8) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 170.

(9) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(10) El. Sevastos, *Cântece moldovenești*, p. 80-1.

Sau :

Bate, vânt, și răsbate,
Tuturor le-ai făcut parte
Și din soră și din frate,
Numai mie rea dreptate ;
Bate vântul vălurile
Și-mi aduce dor și jale
Dela locurile mele,
Dela mamă, dela nene,
Dela frați, dela surori,
Dela grădina cu flori ;
Dela surori, dela frați,
Dela grădina cu brazi,
Dela moși, dela uncheși,
Dela grădina cu perji,
Dela grădina cu ruji,
Dela dragele mătuși ! (1).

Sau :

Bate, vântule, prin munți,
Adă-mi dor dela părinți ;
Bate, vânt, și printre brazi,
Adă-mi dor de l'ai mei frați ;
Bate, vântule, prin flori,
Adă-mi dor dela surori...
Bate vântul, iarba culcă,
Dorul mândrii mă usucă ;
Bate vântul, iarba scoală,
Dorul mândrii mă omoară ! (2).

Un necăjit suspină :

Mult mă'ntreabă *sfântul vânt*
Că mi-a prins fața pământ !

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 415.

(2) *Ion Creangă*, VII, p. 309.

PARTEA III.

N O U R I I .

I. Nourii și pâcla.

1. *Nourii* sau *norii*, sing. *nor*, *nòur*, *nòor* (1), diminut. *nourèl*, *noruț* (2), *nouraș*, la Macedo-Români *niùr* (3), se fac sau se ridică din apă, din „aburii” cari se desprind de pe fața apelor, vara mai ales, lucru care se vede foarte bine dimineața, înainte de răsăritul soarelui: acele scame subțiri cari plutesc de-asupra albiei râului, până când vremea se încălzește, până când se ridică apoi sus. Atunci se alcătuesc nourii. Pâraiele, bălțile și râurile n’ar mai putea niciodată să hrănească mulțimea nourilor din lume. Cei mai mulți se vor ridica deci, de pe fața mărilor, „din *marea neagră*”, din „*marea cea mare*”, în care se varsă toate apele de pe pământ (4). „De-acolo, dela marea de către miazăzi, vin toți nourii”.

În popor se înțelege veșnica evaporare a apei din coaja pământului. „Da apa ce vine din ploaie? Apoi ea, stă ce stă, până când vine vântul ori soarele de o răsbate și apoi mai toată se preface în aburi și se ridică ’n slava cerului, de se preface în nouri. Nu

(1) Vârcol, *Graiul din Vâlcea*, p. 96.

(2) I. Pop Reteganul, *125 chimături*, Gherla 1904, p. 15.

(3) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 660.

(4) Cunoștințele geografice fiind foarte răstrânse în popor, vom înțelege de ce prin com. Țepu, jud. Tecuciu, se zice că toate apele se varsă în Briheciu, *Briheciul* (Berheciul) se varsă în Bârlad,
Bârladul se varsă în Siret,
Siretul în Dunăre,
Dunărea în Mare,
[Și Marea] sfârșit nu are!

se vede ? Apoi să-ți spun eu de ce nu se vede : nu se vede pentru că lucrul se face cu încetul, cu încetul ; apoi, chiar dacă s'ar face mai cu multul, nu s'ar vedea din pricina căldurii. Iaca, dintr'o oală care fierbe : iarna, se vede cum se ridică aburii, dar vara nu se văd. Și tot așa când răsuflă omul : iarna se văd aburii, da vara, nu".

Mai de mult,—și poate că prin unele locuri și astăzi,—se credeă într'o vietate suprafirească numită *sorb*, care *sorbià* apa din mare și din râuri ca să hrănească nourii. Acel sorb sorbià câte odată așa de multă apă și așa de lacom, că trăgea în gura lui și *broaște*, ba chiar și *balauri*, cari apoi, cădeau pe pământ, odată cu ploaia, atunci când „plouă cu broaște", când turnă cu cofa", ori „cu găleata" (1).

Nourii au felurite înfățișări. Unii sunt subțiri, albi, cețoși ; alții sunt deși, albi prin unele părți, negri prin altele. Unii ca aceștia, dacă se văd vara mai ales, se chiamă *corcolâni* (2). Alți nouri sunt ca niște râme, lungi și subțiri și se numesc *gene*, sing. *geană* ; ei se ivesc mai ales spre răsărit și apus (3). Nourii albi-galbeni cari se desprind de pe pădurile de brazi, la suflarea vântului, și mai ales după ploi, se numesc *mană* (4).

„Sunt însă oameni cari-i cunosc și-i știu cari-s de ploaie și cari-s de ninsoare, cari-s de umbră și cari-s de altceva". *Nouriștea* (5) se cunoaște cu greu.

Unii nouri merg „în sus", adică spre miazănoapte (6) ; aceștia, prin unele părți, se socotesc a fi un semn de *ploaie*. Prin Bucovina, dimpotrivă, se socotesc ca un semn de ploaie atunci când nourii merg în jos (7), când „se zice că merg la cumetrie, să se îmbete", rămânând ca la întoarcere, când par răsfirați, lumea să-i socotească o fi beți (8).

Nelegându-i de curente din văzduh, poporul crede că uneori nourii pot merge și *împotriva vântului*, ceea ce se zice că este

(1) *Șezătoarea*, III, p. 122.

(2) Boceanu, *op. cit.*, p. 7.

(3) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) *Șezătoarea*, VI, p. 21.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 249 : „când e însurat".

(6) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 344 : „când merg nourii spre miazănoapte are să ploaie și are să viscolească.

(7) Credință bucovineană.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 909.

un semn de *ploaie* (1). Acest lucru se întâmplă, după unele credințe numai până la *Sf. Ilie*. Dela această zi înainte, nourii vor merge cu vânturile (2).

Câte o dată nourii merg foarte repede; atunci se zice că *aleargă* și aceasta se socotește a fi un semn de vreme rea (3).

De nouri se mai leagă și următoarele credințe :

Dacă va fi nour la *Crăciun*, anul va fi bun, adică îmbielșugat (4); tot acest lucru prevestește și *mana* de care se vorbește mai sus (5).

Când nourii au o culoare trandafirie, prevestesc vreme bună (6).

Când nourii sunt roși, la apusul soarelui, arată că peste puțin se vor isca *vânturi* (7), *furtuni* (8).

Dacă nourii vor fi galbeni, și tot spre apus, este semn de *ploaie* (9).

Când se încrețesc ca valurile, nu plouă (10).

Bună prevestire de *ploaie* se socotește și atunci când se va observa o *geană* numai la apus ori la răsărit (11).

În legătură cu ploaia, care câte odată nu este dorită, însemnăm și această credință : „Cu o nuiă, dacă vei scoate o broască din gură de șarpe, dacă vei face semn către nori, să se despărțească, se despărțesc“ (12).

Cântecele de țară fac din nouri ființe călătoare, pe care le 'ntreabă și cărora le dau solii :

Frunză verde de harbuz,
Vin doi nourași din sus,
Cu veste și cu răspuns
Dela puiul, că s'a dus ! (13).

(1) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 344; când merg nourii *asupra* vântului, are să ploaie și are să viscolească“.

(2) Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Furtună.

(3) Zanne, *Proverbele*, IV, p. 344.

(4) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 97.

(5) *Șezătoarea*, VI, p. 21.

(6) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(7) *Șezătoarea*, VI, p. 26.

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121.

(9) *Ibidem*, p. 119.

(10) Cred. Rom. din com. Albești, jud. Botoșani, împărt. de d-l O. Rotundu.

(11) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(12) Gorovei, *op. cit.*, p. 387.

(13) *Șezătoarea*, XV, p. 41.

2. Prin jud. Tecuciu, când zarea pare fumurie astfel că împiedcă vederea lămurită a lucrurilor îndepărtate, se zice că este *ceață*, lucru care se datorește vaporilor de apă din atmosferă. Ceață se chiamă de foarte multe ori și *negura*, — nourul lăsat pe pământ. Negura se mai chiamă și *neguriță* (1), *pâclă* (2), *bastară* (3), *boaghe* (4), *burhaiu* sau *buhaiu* (5), *burhăeală* (6), *bură* (7), *bârnă* (8), *bûștină* (9), *mocirlă* (10), *bungineală* (11); Macedo-Românii îi zic *andară* (12).

Căzând pe vremuri reci,—toamna și iarna, când nu bat vânturile,—pâcla stă mai ales noaptea; uneori stă și zile 'ntregi. Poporul o cimilește foarte nimerit când zice:

Ce trece prin vamă
Și nimeni n'o bagă 'n samă?

Pe cea vale adâncită
Vine mierla 'nzovonită (13).

A scăpat Doamna cheile
Și se 'nchise țările (14).

Am o vacă surie,
Vine din pustie,
Cuprinde luncile
Cu brâncile (15).

Am un moș bătrân,
Cu capul ici
Și cu picioarele peste Prut (16).

(1) In Ardeal.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 889: „*pâcla e femeie*“.

(3) *Etym. magn. Rom.*, p. 2658: ceață primejdioasă pentru sămănături.

(4) C. Rădulescu-Codin, *O samă de cuvinte din Muscel*, p. 10.

(5) Al. Viciu, *Glosar*, p. 24: „negură de toamnă“.

(6) *Dict. l. rom.*, I¹, p. 696.

(7) *Ibidem*.

(8) *Ibidem*.

(9) *Ibidem*, p. 708.

(10) Culegere din com. Zorleni, jud. Tutova, împărt. de d-l M. Lupescu.

(11) Vârcol, *op. cit.*, p. 90.

(12) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 525.

(13) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 77.

(14) *Ibidem*, p. 90.

(15) Gorovei, *Cimiliturile*, p. 237.

(16) *Ibidem*, p. 71.

Semne prevestitoare de negură, poporul nostru cunoaște mai multe. Astfel :

Dacă iarna stă *ciocârlia* pe câmp, pitulată la pământ, vremea se va muia, va fi moină, moleșag și vor cădea pâclile (1).

Când se adună mai multe *vrăbii* la un loc (2).

Când cântă *cocoșii* decuseară, se vor lăsa negurile (3).

Fiind supărătoare mai întotdeauna prin umezeala și răcoarea ei „care te pătrunde până la măduvă”, poporul a născocit mijlocul de a izgoni negura. Astfel, când ea ține mult, unii pun o *tivdă* în foc, crezând că astfel făcând, vor alunga-o (4). Alții, tot spre acest scop, pun pe foc o *tigaie* (5).

De neguri, pe lângă acestea, se mai leagă și următoarele credințe :

Când negura se lasă jos și se întinde pe șesuri, se socotește a fi o prevestire că vremea se va însenina (6), sau, cum se mai zice :

Când se lasă ceața jos,
Este semn de timp frumos (7).

Dacă negura este deasă și întunecoasă, se crede că aduce ploaie; prin alte părți se crede că negura care se ridică, aduce *ploaie* (8).

Negura de toamnă este un semn că strugurii se vor coace bine.

Negurile alburii se socotesc ca semne că vremea se va face frumoasă (9).

De va fi pâclă în ziua de Anul nou, vor fi *boli* peste an (10).

Dacă este pâclă la *Intâmpinarea Domnului*, oamenii de prin unele părți nu seamănă *grâu* peste an, temându-se că nu se va face (11).

(1) Culegere din com. Țuțcani, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

(2) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) *Șezătoarea*, II, p. 194.

(5) Zanne, *Proverbele*, I, p. 342.

(6) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121.

(7) Zanne, *Proverbele*, I, p. 28.

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(9) *Ibidem*, p. 120.

(10) Gorovei, *op. cit.*, p. 293.

(11) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 247.

Dacă în ziua de Bunavestire ceața se iea înainte de răsăritul soarelui, timpul va fi devreme, adică verdeață, din pricina căldurii timpurii, va da colț îngrabă (1).

Pâcla ce cade la *Sf. Gheorghe* prevestește un an mănos (2).

Pâclă de va avea cineva în ajunul *logodnii* lui, se va bucura de tot bielșugul și de toată voia cea bună în viață (3).

II. Promoroaca.

Promoroaca se mai numește și *promoară*, *bură* (4), *burăcă*, *po-leiu* (5), *chidă* (6), *chidie*, *chiciură*, *brumă*, *rouă înghețată* (7) sau *stură*. Verbul corespunzător este *a brumu*, *a brumă*, *a stura* (8) sau *sturi* (9), cari se întrebuintează rar în locul expresiunii *a bate bruma*.

Promoroaca se face mai ales iarna din negura înghețată ce se prinde de ramurile copacilor, de garduri, de feluritele rămășiți de plante de pe pământ, de haine, de părul vitelor, de sprincenile și mustețile oamenilor.

Când pomii au prea multă promoroacă, se zice că-s *încărcați*.

Promoroaca, în ajunul *Bobotezii*, prevestește rod în pomi (10), precum și sloată în toate peste an, dacă pomii vor fi îndeobște încărcați de promoroacă peste iarnă (11).

An roditor prevestește și promoroaca ce cade la *Anul nou* (12), ca și aceea ce se lasă la *Ovidenie* (13) sau ori ce altă zi mare (14).

Ca și la pâclă, promoroaca din ajunul unei *logodne* prevestește fericirea căsătoriei care va urma (15).

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 223.

(2) *Șezătoarea*, VI, p. 21.

(3) *Idem*.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 134.

(5) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 6.

(6) *Dicționarul limbii române*, I¹, p. 696.

(7) Al. Vasiliu, *Cântece și urături*, p. 206.

(8) G. Madan, *Suspine*, p. 47.

(9) *Șezătoarea*, V, p. 125.

(10) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 167.

(11) *Ibidem*, p. 116.

(12) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l. D. Dan.

(13) *Șezătoarea*, VI, p. 22. — Zanne, *Proverbele*, IX, p. 273.

(14) Cred. Rom. din com. Jorăști, jud. Covurlui, împărt. de păr. I. C. Beldie.

(15) *Șezătoarea*, VI, p. 21.

PARTEA IV.

ROUA ȘI BRUMA.

I. Roua.

Despre *rouă*, poporul român are credința că aceasta cade din văzduh, într'amurg, ca o foarte subțire bură de ploaie, în chip tainic, având menirea să *adăore*, — să ajute, — verdeții pământului ca să crească, mai ales noaptea și pe vremuri secetoase.

După „grosimea” rouăi, agricultorul român își dă sama de nevoia care o au sămănăturile de ploaie.

Când este rouă, se zice „pe rouă” sau „pe rouă nescuturată”. Ea *se iea*, *se ridică* după ce se ridică și soarele; poporul crede că aceasta se întâmplă repede și în întregime,

Ca spuma de mare,
Ca roua de soare.

Poporul o cimilește :

Cercelușul Doamnei
Din fundul mării.

Iar căderea și ridicarea ei :

Mă suiiu pe scară,
Cheile-mi picară,
Luna le văzură,
Soarele le luară (1).

Pe vremuri de secetă, muncitorii de câmp se roagă lui Dumnezeu și pentru *rouă*, care, mai ales când e „*groasă*” prețuește cât o ploaie. Iată povestirea norocului adunător de rouă :

„A fost o babă care avea casă și trăia foarte bine : sta toată

(1) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 98.

ziulica pe cuptor, și oamenii veniau la dânsa să împrumute bani și să se sfătuească. O fetiță ce o slujia, îi zice într'o zi :

— Ce bine ți-i dumatăle, mătușă !

— Că așa mi-i norocul !—îi răspunde ea.

— Doamne, când ți-aș vedeà eu norocul, să știu cum e !—zice fata.

— L-ăi vedeà : du-te mâni și-i du mâncare în câmp, și-l chia-mă să vie, că va veni.

A douazi baba o învăță cum să facă mâncare în trei ulcele mititele, să ducă în câmp pe ogorul ei și să-l strige :

— Noroace, noroace, vino încoace și vei mânca !

Fata îi făcù așa și *norocul a venit ud tot de roua ce o luà de pe toate câmpurile și o aduceà pe câmpul babei ; și pânea la toțierà proastă, numai la ea frumoasă și cu spicele plecate în jos*".

Mai târziu, baba a arătat și fetii chipul cum să-și vadă norocul: al ei *nu erà ud* (1).

Când nu cade rouă, se crede că au luat-o *strigoaicele*, pentru-că oamenii au uitat pe Dumnezeu (2).

Când se naște un copil cu noroc și din cinste, cade rouă multă (3).

Ca și mai sus, dacă în ajunul *logodnii* cuivă, se lasă rouă, este o prevestire pentru acei ce se logodesc, că vor trăi în mulțumire (4)

Dacă este rouă la *Sf. Gheorghe*, este o prevestire că anul va fi mănos (5). Roua stânsă în această noapte este folosită în multe vrăji (6) ; astfel, cine se va spăla pe față cu dânsa, sau se va tă-văli prin ea, va fi ferit de boli peste an și nu va face pete pe față (7).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 252-3.

(2) *Ibidem*, p. 866.

(3) *Ibidem*, p. 931.

(4) *Șezătoarea*, VI, p. 21.

(5) *Idem*.

(6) Gorovei, *Credinți*, p. 290.

(7) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 74.

II. Bruma.

Bruma sau *chida* (1) se socotește a fi rouă care îngheață, ca o prevestire a frigului ; ea se va cimili, deci, ca si roua :

Vine moșul pe porțiță
Și își scapă o cheiță.
Vine luna și n'o iea,
Vin stelele și n'o iea,
Vine soarele și-o iea.

Mă suiui pe-un scaiu,
Cuțitul îmi scăpă :
Luna-l văzû și nu-l luă,
Soarele-l văzû și-l luă (2).

Ce naște cu luna
Și pierе cu soarele ?

Pe-o măgură mă urcaiu,
Cuțitul din teacă-l scăpaiu ;
Luna nu-l văzû,
Soarele-l luă (3).

Bruma va fi timpurie dacă îngheață la *Patruzeci de sfinți* și apoi, patruzeci de zile după această sărbătoare ; cu alte cuvinte, toamna va fi scurtă (4).

Deasemeni bruma *va bumà* de vreme, dacă se rup călinile. Prin Bucovina se zice că nu este bine a le rupe înainte de Ziua Crucii, ca să nu se lase gerurile, — vestindu-se, firește, întâiu cu bruma (5).

2. Cântecelе de țară nu uită bruma uçigătoare a verdeții :

Struguraș bătut de brumă,
Ca copilul fără mumă ;
Struguraș bătut de piatră,
Ca copilul fără tată.

(1) Candrea, Densușianu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 131.

(2) Gorovei, *Cimiliturile*, p. 32.

(3) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 74.

(4) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 154 5.

(5) *Șezătoarea*, XV, p. 14.

Sau :

Frunzuliță ghioreă,
A foculu-i dragosteă (1) ;
Mai bine să fi murit
De când eram copil mic,
Că plecaiu dela *râmnice* (2),
Lăsaiu rămnice 'nflorit,
Și l-am găsit vestejit
Și de *chidă* năpădit (3),

ca și Eminescu în

Vezi, rândunelele se duc,
Se scutur' frunzele de nuc,
S'așează bruma peste vii
De ce nu vii, de ce nu vii?

(1) In text: „A focului este dragosteă”.

(2) *Vale*.

(3) Candrea, Densușeanu, Speranță, *op. cit.*, p. 131.

PARTEA V.

FULGERUL, TRĂSNETUL, TUNETUL.

I. Fulgerul.

Fiindcă *fulgerul*, *fulgeratul* sau *fulgerătura* se vede întâiu și apoi se aude mai întotdeauna *tunetul*, e firesc lucru ca și poporul să le pună în legătură; de aceea multe credinți privitoare la fulger, se vor referi și la tunet.

Astfel, fulgerul va fi socotit ca o lumină pe care Dumnezeu și-o face, ca să lumineze văzduhul întunecat de nouri și de *necurați*, ca să afle locul unde se ascunde *duhul cel rău*. „Dumnezeu *scapară*, cum *scapară* și omul când voește să-și aprindă lumânarea” și de aceea fulgerului i se mai zice și *scăpărat*. Ca verb unipersonal: *fulgeră*, *scapără* !

Macedo-Românii, la fel cu noi, numesc fulgerul *ascapirare*, iar când îl văd, spun că *ascapiră* (1).

Când *Sf. Ilie* este cel ce urmărește pe necurați, el *scapără* ca să-și urmărească necurații (2). De aici s'a născut cimilitura trăsnetului, a fulgerului :

Săgeata 'mpăratului
Sparge casa dracului (3).

Țândărică lemn uscat,
Luminează 'n Țarigrad (4).

Dacă tunetul este tropotul cailor sau duruitul căruții lui *Sf. Ilie*, care, poate, umblă prin cer cum umblă orișicine pe pământ, ful-

(1) L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 539.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Gorovei, *Cimiliturile*, p. 156.

(4) N. Pasculescu, *op. cit.*, p. 83.

gerul va fi socotit ca niște scânteii ce ies din piatra lovită de potcoavele cailor lui (1).

Biciul lui Sf. Ilie, fiind de foc, fulgerul se vede, prin urmare, atunci când Sf. Ilie își va îndemna caii cu acest biciu de foc, ca să meargă mai repede (2).

După alte credințe, fulgerul este socotit ca orice scăpărare, asemeni celor de pe pământ. Prin urmare, când fulgeră, fie Dumnezeu, fie Sf. Ilie sau Sf. Petru, scapără ca să-și aprindă luleaua! (3).

Când se crede că Sf. Ilie sau Sf. Petru urmăresc pe diavol, când prin urmare tună și fulgeră, ca și la tunet, omul trebuie să își facă semnul *crucii*, ca să fugă dracul de dânsul și astfel să nu fie trăsrit. Această credință are același înțeles cu următoarea: „când fulgeră de-aproape, s'apropie *furtuna*...; la fiecare fulgerat să faci sămnul *crucii* de trei ori și să zici:

— Doamne, ferește de moarte năpraznică!” (4).

Aceasta iese din faptul că furtuna, de multe ori, este întovărită de tunete și fulgere.

Când fulgeră, nu este bine să stai în ușa casii (5).

Prin Bucovina se crede că atunci când fulgeră și tună, nu este bine să stai la fereastră, nici să te uiți pe fereastră, că-i primejdie să nu fii lovit „de fulger” (6).

Prin jud. Ilfov se crede că atunci când fulgeră întâia dată, este bine să ieai niște gunoaie de jos, să le pui în apă și să te *lai* cu ele, ca să te scapi de *fulgerături* sau *pecingini* în cap (7).

Prin alte părți, se crede că este bine ca paiele să fie luate cu ochii înșchiși; lăutoarea se zice că este bună pentru tămăduirea durerii de cap care pare a se numi deasemeni *fulgerătură* (8).

Prin jud. Covurluiu când fulgeră întâiu se crede că este bine ca să te freci cu țărână la ochi, ca să nu te mai doară ochii (9).

Câte odată fulgerul nu se vede pe cer ca o fășie luminoasă, dreptă ori colțuroasă, ci ca o lumină, și aceasta, fie că fulgeră în-

(1) P. Papahagi, *Megleno-Români*, I, p. 96.

(2) I. Otescu, *op. cit.*, p. 76.

(3) *Șezătoarea*, VI, p. 34. — Zanne, *Proverbele*, IX, p. 311.

(4) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 311.

(5) *Ibidem*,

(6) Gorovei, *Credințe*, p. 114.

(7) Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împărt. de d-l S. P. Colibași.

(8) *Șezătoarea*, II, p. 194. — Zanne, *Proverbele*, IX, p. 310.

(9) Cred. Rom. din com. Vârlezi, jud. Covurluiu, împărt. de d-l I. N. Vârlezanu.

tre nouri ascunși de alții, fie mai ales că fulgeră dincolo de orizont, „la poalele cerului”. Despre acesta se crede că este fulgerul îndepărtat sau fulgerul vremurilor când de obicei nu fulgeră: iarna, primăvara timpurie și toamna târzie. I se zice mai cu samă *scăpărat*, și cei vechi însemnau acest lucru, ca o întâmplare minunată :

„[1]S18, Oct. 20, la 6 ciasuri din noapte, s’au arătat lumină de spre apus, și pă urma luminii, tunet” (1).

Când scapără din senin, este senin de *ploaie*.

Despre fulgerul de iarnă se crede că prevestește o vreme rea (2).

Despre fulgerul părții de apus a cerului se zice că prevestește *furtuna* (3).

Când fulgeră și tună mult în luna Iunie, vara va fi nouroasă (4).

Fulgerul dela *cornul caprii* se crede că aduce *ploaie* (5).

Fulgerul de toamnă se socotește ca un semn că vremea va fi secetoasă (6).

Fulgerul de noapte prevestește că cerul se va însenina (7).

II. Trăsnetul.

1. *Trăsnetul*, numit și *fulger*, iar de Macedo-Români *sfulgu*, — de unde verbul *sfîldziră* (8), — este un fulger întâmplat între un nour, sau între cer și pământ, este săgeata de foc care se vede însoțită de sgomotul scurt și asurzitor care se aude atunci când Dumnezeu sau Sf. Ilie lovesc pe diavol (9), după ce au văzut unde este și sub ce chip se înfățișează.

Această credință s’a născut, firește, înainte de a cunoaște poporul ca mijloace de a ucide dela depărtare, pușca sau tunul de astăzi. Pe atunci, cunoscându-se piatra care loviă și săgeata care

(1) Academia Română, *Manuscripte românești*, I, p. 423.

(2) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 310.

(3) *Ibidem*.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 379.

(5) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 310.

(6) *Șezătoarea*, VI, p. 62.

(7) *Convorbiri literare*, XLII, vol. II, p. 955: „se înseninează nourii”.

(8) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 695.

(9) Gorovei, *Credinți*, p. 107: Sf. Ilie la ziua lui umblă pe cer și caută pe diavol să-l trăsnească, ca să scape lumea de ispită.

străpungea, trăsnetul s'a asămuit acestor două lucruri, cari s'au închipuit, în mâna celor atotputernici, a fi de foc. Deci „limba trăsnetului” este socotită a fi mai rar ca o săgeată de fier, pe cari oamenii, fie la munca ogoarelor, fie la alte săpături sau prilejuri, le-au găsit în pământ. Se înțelege, pietrele cu asemenea înfățișări nu vor lipsi iar săgeți, ca rămășiți istorice, se vor afla în multe părți.

Și Rușii cred că este *piatra trăsnetului* cum ne arată un manuscris românesc de pe la jumătatea veacului XVIII, la locul unde vorbește „de idoli” :

„Întii au ridicat un idol mai mare anume *Perun*, dumnezeu al tunetului, al fulgerului și al norilor celor de ploaie, într'un deal înalt lângă râul Buriul, după asămînarea omului. Trupul lui eră vărsat de argint, urechile de aur, picioarele de fier și în mîini ținea o piatră aseamene cu *piatra trăsnetului*, cu robinuri și cu aifrax [ce iaste piatră în chipul focului] înpodobită” (1).

Figura alăturată ne-arată asemeni rămășiți, — suliți, săgeți și altele, găsite în comuna Tepu, jud. Tecuciu, despre cari „lumea proastă” socotește că sunt fărâme din trăsnetul lui Dumnezeu.

O astfel de săgeată, când cade din cer, se afundă la nouă stîneni, de unde începe să se ridice spre fața pământului în fiecare an cu câte un stînen, așa că după nouă ani, săgeata ajunge deasupra (2).

Aceste săgeți, după găsire, se folosesc între fiarele ce alcătuiesc *frigările* cu cari se descântă de *săgetătură* și alte boli (3). *Junghiul* se tămăduiește spălând o astfel de săgeată în trei ape și dînd celui bolnav ca să bea apa ce se dobîndește spălând rugină fierului (4). Prin unele părți se păstrează ca amulet la gât, aducător de noroc, înfășurându-se în frunze miroitoare de *dumbravnic*, într'o punguliță de postav roș (5).

(1) Gaster, *Chrestomafie română*, II, p. 50 1.

(2) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 71. Credința aceasta o au și *Germanii*. La dînșii însă, se spune că săgețile ies afară după 7 ani, dela cei 7 stîneni de adîncime unde ajunseseră ; cf. cu privire la alte neamuri, tot acolo.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 73.

(5) *Ibidem*, p. 72.

Despre cea mai bună *cremene* de scăpărat se crede a fi rămasă dela trăsnet (1).

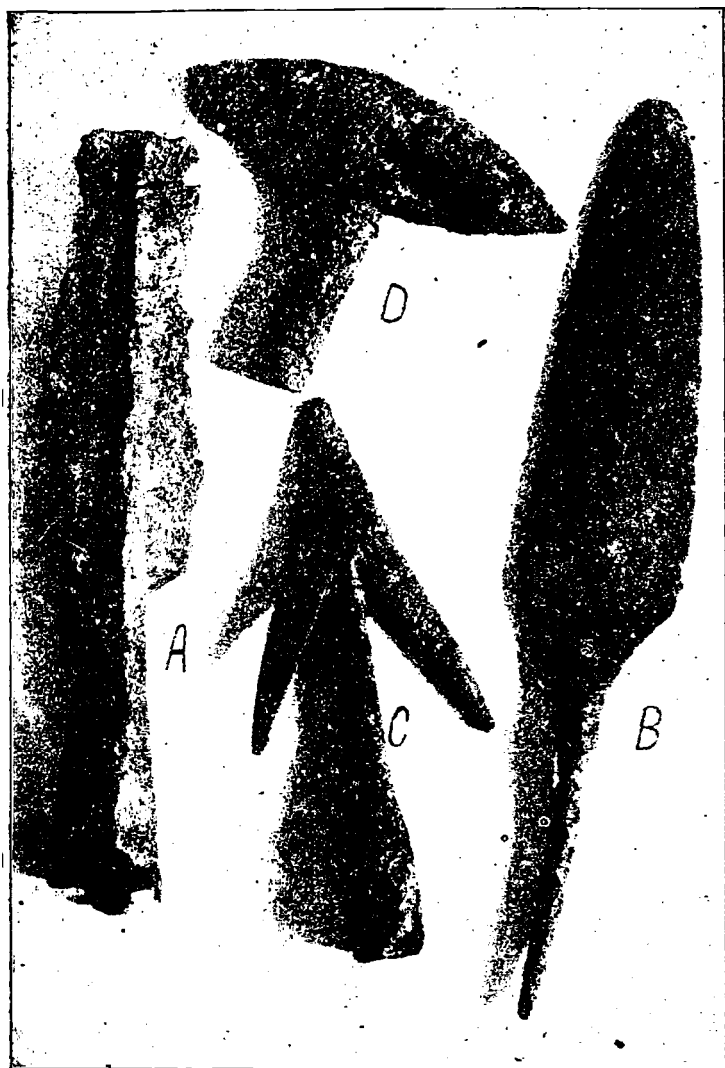

Fig. 1. Vârfuri de arme vechi socotite a fi *limbi* sau *săgeți de trăsnet*.

„In săptămâna sfintelor Paști, nu e bine ca muierea să coasă, căci atunci împarte Sf. Ilie trăsnetele” (2).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 326.

Trăsnetul, ca și tunetul, este cu atât mai puternic, cu cât Dumnezeu sau Sf. Ilie este mai mânios când săgetează pe diavol și cu cât „diavolul este mai bătrân”. Despre Sf. Ilie se mai spune că atunci când trăsnește, isbește cu un picior; mai înainte isbiă cu două, dar Dumnezeu i-a luat unul, căci se temeă să nu prăpădească lumea (1).

~~Fiind de multe ori însoțite de furtună, se înțelege de ce întâl-~~
nim și aici credința că trăsnetele și fulgerile se pornesc atunci când cineva își curmă singur viața (2).

Prin unele părți, se spune că fulgerul este „șarpele din nouri”; el „se poate goni cu bățul de *alun*, după cum nici șarpele de pe pământ nu se atinge măcar de cel ce are un băț de alun” (3).

2. Diavolul,—și de altfel toate duhurile rele pe cari mânia lui Dumnezeu ori a Sfântului Ilie le urmărește,—ne știind cum să scape, se preface de multe ori, dacă nu întotdeauna, în felurite vietăți și lucruri, crezând că astfel cereștile și sfintele priviri vor trece pe lângă dânsul, fără să-l bage de samă. Se înșală însă,

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 866. — Mai pe larg, vezi aceste împrejurări în T. Pamfile, *Sărbători la vară*, cap. Sf. Ilie. — I. Otescu, *op. cit.*, p. 76: „După credința țărănească, Sf. Ilie urmărește prin cer spiritele rele, pe diavol, primblându-se pe nourii cerului, cu cai, trăsura și biciul de foc. *Tunetul* e huruitul roatelor trasurii și tropotul cailor Sfântului Ilie, când caii o ieau mai repede la goană prin nouri. Când *fulgeră*, Sf. Ilie amenință caii cu biciul său de foc, ca să-și iea avânt caii. De aia după fulger urmează imediat și tunetul. Iar când *trăsnește*, atunci Sf. Ilie a lovit pe diavol cu săgeata. Lumina e mai mare la trăsnet decât la fulgerul simplu, căci săgeata e mai iute asvârlită decât amenințatul biciului, și e mai plină de foc, iar *fulgerul* sunt vârfurile din săgeata aruncată astfel. Diavolul încolțit, ca să scape de urmărirea Sfântului Ilie, caută să se ascundă în ce îi iese înaintea: cm, vită, pom, casă sau orice alt lucru, dar Sf. Ilie tot îl vede așa ascuns și tot trăsnește după el, și așa trăsnește și ființa ori lucrul în care s'a ascuns diavolul. De aceea, când fulgeră, oamenii își fac cruce ca să nu se apropie diavolul de ei și să fie și ei trântiți odată cu diavolul”.

(2) Marian, *Înmormântarea*, p. 348.

(3) G. Ceaușeanu, *op. cit.*, p. 73.

căci Dumnezeu sau Sf. Ilie descopere pe necurat. Ei știu că diavolul se poate preface în *câne* (1), în *mâță* (2) și la urma urmelor chiar în orice animal și orice lucru, cum ar fi *pomul* și *casă* (3). Dintre copaci, cel în care se ascunde mai ales necuratul, este *carpenul* (4), lângă care, prin urmare, omul nu trebuie să stea ca să nu fie trăsnet (5). Dracul se mai ascunde și sub *răchită* (6).

Stejarul, deasemeni, este un copac sub care uneori se acioază necuratul.

Sub *teiu* poți sta, că-i sfânt.

„Lemn trăsnet nu se pune la casă (7) decât dacă se scrie o rugăciune și se pune în lemn :

— Eu laud numele Domnului, da tu pe cine lauzi?“ (8).

Dacă prin Oltenia se zice că nu este bine să stai în pragul casii când tună (9), trebuie să se înțeleagă că acolo, de obicei, pe vreme urită se adăpostește cânele și poate că și mâța, dacă nu este în casă. Deasemeni pe ușă sau pe fereastră deschisă caută diavolul să intre în casă, spre a scăpa de trăsnet. Pentru aceeaș pricină, nu trebuie să stea cineva pe asemenea vreme lângă horn (10).

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 48: *Cânele*, îl gonesc din casă când plouă, ca să nu atragă trăsnetul. Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 38: „Când tună și trăsnește, să gonești de pe lângă tine mâța ori cânele, că se bagă necuratul în ei și te trăsnește Sf. Ilie“.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 74.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46: Fulgerul când cade pe o casă ori pe un arbore, să știți că acolo a fost dracul ori vreun *smeu*. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 380.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 791.

(5) *Șezătoarea*, VI, p. 35.—Zanne, *Proverbele*, IX, p. 285.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 791. Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Furtună: „*De ce ne facem cruce când trăsnește?* Pentru că Sf. Ilie dă atunci strașnic răboiu cu ucigă-l-crucea, care, ca să scape cu zile, se vâra ori într'un copac, ori într'un dobitoc, ori într'un om, ori în ce apucă și el. Și așa, când Sf. Ilie răpède săgeata după dânsul, farmă și prăpădește copacul ori omul ori dobitocul, în care s'a sălășluit necuratul. De aceea, făcând sf. cruce, noi alungăm pe oaspetele ista nepoftit și cu chipul ista, scăpăm de săgeata lui Sf. Ilie, care-i foc și pară împotriva *cornaciului*“.

(7) Gorovei, *Credinți*, p. 326: Lemnul atins de trăsnet, nu e bine să se folosească la zidiri și cu deosebire la case.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 791.

(9) Cred. Rom. din jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(10) Voronca, *op. cit.*, p. 791.

Diavolul se poate ascunde și în *biserică*, dar Dumnezeu nu se înduplecă, ci trăsnește și biserica. Odată chiar, diavolul a spus lui Dumnezeu :

— Mă voiui preface în câne, în mîță !

Și Dumnezeu i-a răspuns :

— Și eu te voiui ucide !

— Mă voiui preface în biserică !

— Și eu voiui sfărâma-o, iar oamenii vor ridică alta încă mai frumoasă.

-- Dar m'oiu ascunde în om !

— Și eu îl voiui ucide și-i voiui aduce sufletul de-a dreptul în raiu (1).

În toate se poate preface și ascunde diavolul, fără numai în *cruce nouă* nu ; de aceea omul trebuie să-și facă necurmat semnul crucii, ca să fugă diavolul dimprejurul lui, și astfel să fie ferit de trăsnet (2).

3. Când tună și fulgeră, nu trebuie să alergi, ci să-ți strângi hainele pe lângă tine ca să nu între necuratul și să ți se lipească de trup.

Să nu mergi pe mijlocul drumului, ci mai pe o margine, căci te'ntâlnești cu diavolul care merge pe mijloc (3).

„În ziua de Bobotează, când strigă *Chiraleisa*, să nu fie nici o cotreanță sau petecă de pânză pe-afară, să ascunzi totul în casă, căci diavolul se ascunde sub ea, și atunci la casa ceea trăsnește“ (4).

(1) Se și crede că cei morți prin trăsnet își au toate păcatele iertate. Astfel de oameni, în cari s'a încuibat diavolul, nu pot scăpa cu nici un chip. Despre o femeie din Tecuciu se povestește că trăsnetul a urmărit-o pe hornă, pe sub pat și a ajuns-o în cuptor, unde se ascunsese de frica trăsnetului.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.—*Șezătoarea*, III, p. 80 1 : Dracii „când aud pe Sf. Ilie cu căruța, fug de se prăpădesc și se pitulă mai mult pe după *câni*, și se vără în *capre*. De aceea, în vreme de vifornițe să nu lași câni și capre pe-alături, nici să stai pe la strâmtori, pe unde poate să treacă vreun drac pitulat acolo, și când o trăsni pe dracul, te trăsnește și pe tine. Dracul fuge mai mult de *carpen*; de aceea nu e bine să pui la casă lemn de carpen ori să te aciolezi sub carpeni în vreme de viforniță. În viforniță e bine să stai la luminișuri și mai bine să te plouă, decât să te duci la adăposturi, că tot la adăposturi trag și dracii. În vreme de viforniță să-ți faci des cruce că Dumnezu a zis lui Sf. Ilie când i-a dat biciul să trăsnească pe draci : Ilie, în toate să dai, dar în *cruce nouă* să nu dai !...“

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 791.

(4) *Ibidem*, p. 794 5.

Nu e bine *să toși* Duminica, să înjugi boii sau să lucrezi ceva, că tot ce faci e lucrul dracului și te trăsnește când te-o apucă ploaia undevă (1).

O casă, care se aprinde de trăsnet, nu se mai poate stânga, căci focul de trăsnet nu-l înăbușă decât *laptele dulce* (2).

Credința aceasta o aflăm și la Ucraineni (3).

Pentru ca să fie ferită casa, și prin urmare toți cei dintr'însa de trăsnet, se crede că este bine ca seara la *Vinerea mare*, când se întorc oamenii dela biserică (4), să vină cu lumânările aprinse, să încunjure casa de trei ori și să facă pe fiecare perete câte o cruce (5).

Pentru trăsnet să înfigi *barda* cu colțul în pragul cel cu totul din afară al casei; astfel făcând, ploaia mai conținește și fulgerile se stâmpără (6).

Să pui *roata căruții* pe casă, „să nu detune” (7).

Să faci cruce cu cuțitul în coaja *pinului*, cum obișnuiesc păstorii macedo-români (8).

Să aprinzi în casă rămășiță de *tămâie* din bulgăru care s'a aprins Joi seara, înainte de Paști, de 12 ori în vremea celor 12 evanghelii (9).

Să aprinzi în casă *lumânarea* dela *aer* și dela *Inviere* (10).

Să pui sub streșină *mâțișori de salcie* dela *Florii* (11) sau să

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 166.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) *Revue des traditions populaires*, X, p. 421.

(4) Dela „Domnul Hristos”. Altfel *Vinerea mare* este sărbătoarea *Cuvioasei Paraschiva*, 14 Octombrie.

(5) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 59.

(6) Cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 785.

(8) Cosmulei, *op. cit.*, p. 53.

(9) Gheorghiu, *op. cit.*, p. 58. E o greșeală vădită totuș când se scrie: „în timpul celor 12 liturghii”.

(10) *Ibidem*, p. 59.

(11) Voronca, *op. cit.*, p. 1054 și 806. — Ceașeanu, *op. cit.*, p. 73 : „Salcia nu numai când se pune ca *împroor* la Sf. Gheorghe, ci totdeauna e apărătoare de trăsnet. Mlădița de salcie dela Florii o ține țaranul după icoană și totdeauna, vara, când e furtună, iea mlădiță de după icoană și o pune în mijlocul casii, ca s'o ferească de trăsnet. Mulți umblă încinși tot anul peste mijloc, pe piele, cu o cunună de mlădițe de sălcii dela Florii, pentru șale și pentru mușcătură de șarpe. De aici, credința se rapoartă la fulger, — numit în descânțele *șarpe*, — nu la șarpele adevărat”.

aprinzi salcie dela Florii care a stat făcută cercuri la icoane (1). Alteori acești mătșori se aruncă în foc ca și *teiul* dela *Duminică mare* (2). Unii tămăează și cu tămăie dela Florii (3).

Când ai *inel* în deget și-i vremea rea, *să nu sudui*, că te trăsnește (4).

În Transilvania și în Banat se afumă cu frunze de *paltin* dela *Ispas* (5).

Urzica (6) și *sânzienile* (7) apără și ele casele de trăsnet.

Celui ucis de trăsnet, i se iartă de Dumnezeu toate păcatele și pe lumea cealaltă merge de-a dreptul în raiu, cum s'a mai pomenit.

În credinți întâlnim de multe ori trăsnetul laolaltă cu tunetul și fulgerul. Astfel se zice: când trăsnește și fulgeră, să nu stea cineva lângă vre-un *câne* sau *pisică* căci diavolul se ascunde în părul lor și se poate întâmpla să trăsnească și pe cei dimprejur. Asemenea, să se închidă ușile, ferestrele și să se astupe cahla, ca să nu intre necuratul în casă (8).

Cel ce vrea să fie ferit de trăsnet, trage *clopotele* la Paști (9).

Sârbează „*Marția de trăsnet*”, adică Marția din întâia săptămână a Paresimilor (10), ziua lui *Ion fierbe-piatră* (25 Maiu), *Joia întâia* de după Paști, *Joia* din săptămâna albă, *Nedeia*, *Joile* de

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 291.

(2) Voronca, *Studii în folclor*, I, p. 9.

(3) Idem, *Datinile*, p. 806.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 336.

(6) Ceaușeanu, *op. cit.*, p. 73: „*Urzica* este socotită că poate să apere de trăsnet. Ea se poartă ca amulet, mai ales de tineri, în ziua de Sf. Gheorghe”.

(7) *Ibidem*. „În ajunul Sânzâenilor țăranii culeg florile numite sânzăene și le aruncă seara pe acoperișul casei, de obicei făcute cununi. Ca și *urzica*, au puterea de a îndepărta *fulgerul*; tocmai de aceea se pune pe acoperiș, pe locuri înalte, ca și salcia pe stâlpii cei mai înalți ai porții sau ca *urzica* în vârful armindenului: paratrăsnete ale poporului. Sânzăenele aruncate pe casă în buchețe ori în cununi, se lasă acolo toată vara”.

(8) Gorovei, *Credinți*, p. 106.

(9) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 144.

(10) *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, Bârlad, 1914, p. 66.

după Rusalii (1), *Răpotinul* (a treia Marți de după Paști) (2), *Vineria mare* și o săptămână după *Sf. Ilie* (3).

Prin Bucovina, unii cresc în grădină *iarba tunului* numită și *borșisor* (4).

Când trăsnește lângă tine, ca să nu rămâi cu *frică*, să bei apa în care ai stâns cărbuni din copacul trăsniț (5).

4. Când vrea Dumnezeu, trăsnetul n'are numai decât nevoie de nouri și de săgeată. El poate veni și din senin, cum spune blăstămul :

— Trăsni-te-ar din senin, să te trăsnească !

Aceasta este una din osândele cu cari Dumnezeu pedepsește pe cei prea răi :

— N'ai văzut cum cade omul din picioare ? *Il trăsnește Dumnezeu din bun și curat senin !*

III. Tunetul.

1. Despre *tunet*, *tun* (6), *durat* (7) sau *bubuit* (7), — pe care Macedo-Românii îl numesc *bumbunidzare*, — cu verbul *a tună*, *a dură*, *a bubui*, și unipersonalul *bumbuneadză* (9), — poporul român crede că are mai multe pricini.

Prin unele părți se crede că este șgomotul produs de mersul lui *Sf. Ilie*. „Tunul e foarte bun ; el păzește omul și țarina [care este] mama noastră. Domnul Hristos merge înainte, da Sf. Ilie vine în urmă cu tunul.

— Ilie, — îi zice Dumnezeu, — dacă mergi cu mine, bate mai tare din picioare !

Și atunci se aude măi tare tunând!“ (10).

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 162.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jnd. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(3) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 91.

(4) *Ibidem*, p. 87.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 3 și 206.

(7) Marian, *Legendele Maicii Domnului*, p. 286.

(8) In Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(9) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 553.

(10) Voronca, *op. cit.*, p. 802.

Alții spun că este sgomotul carului lui *Sf. Ilie*, când pornește după diavoli (1).

Prin unele părți se zice că tunetul este tot sgomotul unei căruțe, însă aceasta este a *Sfântului Petru*, chelarul raiului; mai ales când tună toamna, poporul zice că Sf. Petru se întoarce dela câmp, cu carul plin cu popușoi (2).

Prin alte părți se crede că tunetele sunt vaietele *duhurilor* rele pe cari Dumnezeu caută să le nimicească. În această goană, se pornesc furtunile năprasnice și frământările nourilor, când vâzduhul se întunecă și când Dumnezeu, ca să dea de urma diavolilor, — după cum am văzut, — scapără, ca să-și facă lumină înaintea ochilor, și apoi dă cu *tunul*. Tunetul este deci urletul diavolilor vătămați. Tunul lui Dumnezeu poate să fie la fel cu tunurile oștirii noastre.

Ca și Dumnezeu, mai des însă, tunul acesta îl mănuește și Sf. Ilie, cel mai neîmpăcat dușman al celor necurați (3).

Tunetul se numește, — ca și tunul, — *pușcă*. „Cu *pușca* aceea Dumnezeu în tot anul blagoslovește lumea, și ce picură din pușcă, aceea avem; și îndată își scrie, — însernează în care țară are să fie pâine și în care nu, care om are să moară, cine are să se nască, ce are să pățească” (4).

Lângă această credință bucovineană despre tunul lui Dumnezeu, se alipește alta care ne zugrăvește *tunetul* ca „un biciu împodobit cu flori” (5).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. I. Otescu, *op. cit.*, p. 76: „Sf. Ilie urmarește prin cer spiritele rele, pe diavol, plimbându-se pe nourii cerului cu cai, trăsură și biciul de foc. Tunetul e bubuitul roatelor trăsurii și tropotul cailor Sfântului Ilie, când caii o ieau mai repede la goană prin nori. Credința aceasta o aflăm și la Macedo-Români (cf. *Revue des traditions populaires*, VIII, p. 284).

Ucrainenii cred că Sf. Gavril și Sf. Gheorghe împușcă după Diavol: „Când *cerul se deschide*, Sf. Mihail blagoslovește cu crucea și Sf. Gavril și Sf. Gheorghe trag cu tunul și cu *săgeata de piatră* asupra diavolului. Acesta se ascunde atunci sau în om, sau în pom; și pomul este sfărâmat, și casa este arsă și omul este ucis, dacă Sf. Gavril a ochit bine; altfel, se vede că Sf. Gavril greșește”. Nu lipsesc nici credințele despre Sf. Ilie, ca și la noi (cfr. *Revue des traditions populaires*, IX, p. 421).

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47: „Când fulgeră și tună, Dumnezeu e în luptă cu *smeii*”.

(4) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 85.

(5) *Ibidem*.

După unele credinți, *tunul* a fost la început în stăpânirea diavolului și dela acesta a fost furat de Sf. Ilie, după sfatul și cu ajutorul lui Dumnezeu, cum arată următoarea povestire :

„Dintâiu, pe lume, *necuratul umblă* cu *tunul* și făcea o mulțime de pacosti: omorâ oameni. Atunci Dumnezeu a trimis pe Sf. Ilie și i-a zis cum să se scalde cu dânsul, ca să i-l iea.

— Hai,—îi zice Sf. Ilie,—la scăldat, să vedem care va sta mai mult în apă !

Diavolul a spus că el poate sta cât mai mult și să intre cât de adânc. Cum a intrat și s'a scufundat, Dumnezeu a făcut ghiață deasupra. Da Sf. Ilie iute a ieșit și a apucat de pe mal două aripi de-ale smăului [de necurat] și *tunetul*, și a sburat. Când să iasă dracul deasupra, ghiață ! Până ce a rupt-o, Sf. Ilie cu *tunul* nu-i ! Fuga după Sf. Ilie !

— Doamne, zice Ilie, mă ajunge, că el are șase aripi, dar eu numai două !

Dumnezeu i-a zis :

— Ai puterea în mâni : pune-i un picior pe cap și unul pe spate și taie-i patru aripi, să rămâie și el cu două !

Și de atunci dracul a rămas pe jos, și tot se întoarce cu dosul la Sf. Ilie de ciudă ; dar Sf. Ilie unde-l vede, sloboade săgeata să-l omoare ; dar diavolul se ascunde și în piatră, și nu-l poate nimeri. Numai un cioban, cum pășteă oile și cântă din fluier, l-a văzut cum a ieșit din piatră și a dat cu pușca într'însul. Atunci Sf. Ilie a trimis pe un *înger* să-l întrebe ce vrea pentru treaba ce i-a făcut. El a zis că putere mare, ca să se teamă toți de dânsul, și să-i spuie de ce moarte va muri. Sf. Ilie i-a dat putere și i-a zis că nu-l vor omori decât cu grâu sfințit de la douăsprezece slujbe, și cu plumb tot așa sfințit (1).

Cele mai multe povestiri cu privire la dușmănia dintre Sf. Ilie și drac, au însă altă cuprindere :

Iată una :

„Se zice că Sf. Ilie a fost om ca toți oamenii, cu casă și gospodărie, și însurat de tinerel, ca să se adeverească vorba ceea : „mâncarea de dimineață și însuratul de tânăr nu strică“. Nu după multă vreme însă, îi veni rândul să se ducă la oaste, să-și facă și el dreptul ca orișice creștin, cum ne ducem și noi as-

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 193—4.

tăzi. Și-a lăsat nevasta și copilășul și s'a pornit departe, departe, pentru douăzeci de ani încheiați, cât ținea armata pe atunci.

A stat acolo și și-a făcut datoria și la douăzeci de ani a plecat acasă. A mers cât a mers, și când aproape să intre în sat, iată că se'ntâlnește cu un unchiaș. Și unchiașul acela era *diavolul*.

— Buna seara, Ilie !—îi dă moșneagul ; dar ce ești așa de veselos ?

— Cum să nu fiu, moșule, dacă toată lumea par'că-i a mea !—îi răspunse Ilie.

— Hei, nepoate, nepoate, rău faci că-ți bucuri sufletul, căci grozav de tare ai să ți-l amărăști ! Mai bine ai nimeri-o să-ți ieai lumea în cap și să te duci într'altă parte, decât să-ți mai vezi casa !

— Dar de ce, moșule ?

— Apoi, uite ce-i : nevastă-ta se ține cu altul !

— Cu cine se ține ?

— Cu câți s'a ținut până acuma, nu i-aș putea număra, dar ce-i acuma, îi grozav. Dacă vrei, du-te și vezi !

Ilie pornește mai departe, cu capul aprins de mânie și intră în casă tocmai după ce se întunecase binișor. Face așa ca să nu-l simtă nimeni și trage la pat. Pe pat vede pe nevastă-sa adormită iar la picioarele ei pe altul, un om, așa, cam de douăzeci de ani. N'a mai stat mult pe gânduri, să-și socotească anii de când a plecat și să vadă cam de câți ani trebuia să-i fie feciorul,— a tras repede sabia și i-a tăiat pe amândoi, pe nevastă-sa și pe fiu-său !

— Ce-ai făcut, Ilie ?—auzi dânsul glasul lui Dumnezeu, care i se arată în față.

— Diavolul m'a înșelat, Doamne ! Iartă-mă,—răspunse Ilie, căzând în genunchi înaintea Domnului.

Dumnezeu îl iertă și-l ridică la cer cu sine ; acolo îi dădă pe samă *tunetele* și *trăsnetele* ca să-și răsbune pe diavoli.

Și Sf. Ilie, unde vedeă câte o clacă de drăcușori, puneă tunetul și fulgerul și-i *detună* ; unde vedeă câte o nuntă de necurați, vreo îngropăciune de-a lor, iarăș puneă tunetele și trăsnetele toate asupra lor, ca să nu mai rămâie unul pe fața pământului.

Se împuținau diavolii, nevoie mare, lucru care nu-i prea plăcea lui Dumnezeu. De asta luă lui Sf. Ilie mâna dreaptă și picio-

rul drept, lăsându-l ciung și șchiop, iar cu tunetul și fulgerul i-a spus să tragă numai când va găsi Dumnezeu cu cale (1).

Acestea se cuprind și în următorul sfârșit de urație :

— Ilie, Ilie,
Mare Sânt-Ilie,
Ascultă cuvântul meu
Și fa ce ți-oiu spune eu :
Pornește *tunetul* tău,
Tunetul tău cel cotit
Și de mine rânduie,
Pornește-mi-l, da-l pornește
Și pe *draci* mi-i fugărește,
Că ei iată ce-au făcut,
Din sus, despre răsărit,
De desubt, pe sub pământ,
Un iad mare și rotat,
De diavoli întunecat,
De care singur m'am spăimântat.

Ilie când auzi,
Din putere năvăli,
Și din *tun* când a trântit,
Cerul că s'a *scrijiit*,
Pământul s'a prăbușit,
Mulțime mare de diavoli
Din iad că i-a prăpădit.
Dumnezeu când a văzut,

Sânt-Ilie ce-a făcut,
Singur s'a înspăimântat
Ce putere mare i-a dat.
La dânsul a alergat,
Mâna dreaptă i-a luat,
Piciorul drept i-a scurtat.
Sânt-Ilie înspăimântat
De ceeace s'a întâmplat,
În glas mare a strigat :
— Of, of, Doamne, ce mi-ai dat ?
Mâna dreaptă mi-ai luat,
Piciorul drept mi-ai scurtat,
Cu ce, Doamne, m'ai lăsat ?

Dară Dumnezeu a stat
Și zicând i-a cuvântat :

— Ilie, Sânt-Ilie,
De-acuma al tău să fie
Tunetul și *pietrite* (2)
Când or înflori pânile,
Că o bate pîatra
Într'o zi de vară,
Să nu aibă ce mânca
Într'un an, o țară... (3).

Din Bucovina avem și alte credințe :

„Sunt în cer niște *smei*, puteri ale lui Dumnezeu. Ei sunt doi : unul la răsărit și altul la asfințit. Cel dela răsărit e de *ploaie*, de mană, cel dela asfințit de *secetă*. Și când se face *furtună*, se aude tunând și se vede fulgerând, ei se bat. Atunci sloboade săgețile cel dela răsărit spre cel dela apus, și vezi pe cer cum unul dă în altul. Dacă dovedește cel de ploaie, e anul mănos ; dacă dovedește cel de secetă, e secetos”.

Sau :

„*Smeii* se bat în cer așa de tare, că curge sânge jos și se face grămadă încheagată ; acel sânge este bun de orice leac, de afumat omul sau vita. Ei se bat în săptămâna *Duminicii mari*”.

(1) Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 185 6.

(2) *Piatră*, pl. *pietre* „în cazul acesta înțeleg Români din Bucovina : *grindina*, *ghiața*”, — pluralul nefolosit în Moldova.

(3) Marian, *Nunta*, p. 787. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 380 : Când tună, *pușcă* Sf. Ilie după draci.

Și firește, nu lipsește povestirea :

Smeul sau „bălaurul s'a văzut acum câțiva ani pe un nour strașnic de mare, și pe urmă a venit prin gazete că s'a lăsat cu nourul pe un sat și l-a ras cu totul de pe fața pământului. De acolo s'o fi dus cu pohoaiile în mare, că șederea lui e în mare" (1)

Sau, amestecând bălaurii cu necurații :

„*Fulgerile, tunetul*, de aceea se fac, că *bălaurii* se bat. Se întâlnesc doi *solomonari*, — ce umblă călări pe bălauri, — și nu pot ținea bălaurii lor, să nu se bată. Iar trăsnetul de aceea este, că trăsnește în bălauri *Sf. Ilie*, când poate au făcut ceva unui om că bălaurul este necuratul (2).

În sfârșit, prin unele părți se mai crede că *tunetul* se mai aude și atunci când *nourii* negri și întunecoși se bat în capete și când din bătaia lor cade pe pământ un fel de *spumă* bună pentru lecuit vătămătura (3).

Despre tunet, în cimilituri, se zice că :

Sbiară Ieu'ntre hotară,
S'aude'n a noua țară (4);

sau :

Rage buha la hotară
Și s'aude-a noua țară (5).

2. Până când nu se desprimăvărează bine și nu *s'așează* vremea, nu tună, căci dacă ar tună, pământul s'ar deschide, iarba ar da colț și ar crește, mugurii și florile s'ar desface, vietățile ar începe să mișune în toate părțile, și ce primejdie mare ar fi pe lume, dacă după ce firea a înviat, s'ar lăsa din nou frigul sau înghețul ! Astfel a hotărît Dumnezeu tunul ca bun început al primăverii (6).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 804 : „Odată se zice că a căzut un *smeu*, jos ; zice că avea gură strașnică de mare, căscată, roșie și lungă cât ograda. Și a stat trei zile și nu s'a urmit din loc. Oamenii au fost fugiți, au fost lăsat case și tot. Duhul lui eră așa de puternic, că atunci când răsufală, trăgea toate lucrurile din casă pe horn, pe ferești și pe uși. Apoi a început a se mișca și a dat Dumnezeu c'a venit un nour, și încet, încet, el s'a învelit cu nourul acela și s'a ridicat în sus". Pașfile, *Diavolul învrăjbitor al lumii*, p. 39 44, patru povestiri.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 809.

(3) I. Otescu, *op. cit.*, p. 76.

(4) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 101.

(5) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 787 : „Până nu tună, pământul este închis ; când

Tunetul de primăvară, pe când este încă omăt, se ține de semn că vara va fi *grindină* multă (1).

Se poate să tune și mai de timpuriu, dar faptul acesta se socotește ca prevestire a unor întâmplări grele: „Am văzut o videnie foarte înfricoșară,—scrie cineva pe o carte, — iarna, în luna lui Ghenarie, 16 zile, că *au tunat și au fulgerat foarte tare*, fiind zăpada ca de o palmă; după aceea au nins o zăpadă foarte mare, de cinci palme, și *cutremur* au fost foarte rău. Tot atunci *Moscali* au fost prin toate satele... și multe împărecheri mincinoase au fost întru acel an 1829, Ghenarie 16. Și cine va ceti, să zică:

— Dumnezeu să ne ferească de aman!“ (2).

Sau:

„1840 Ghenarie 25 zăle, au tunat și au fulgerat, și mulți din oameni au scos plugurile și au arat la câmp. Și, să fie spre pomenire, s’au scris și mini, ca cetind cineva, să aducă aminte și di mini smerit și plecat la toți, iproci“ (3).

Ca să aibă cineva noroc la *pește*,— la prins pește,— când tună întâiu, să vâre mâna în apă (4).

Unde va tună primăvara întâiu, acolo va plouă întâiu (5).

După ce tună întâiu, totul poate să crească și să se nască: *melcul* chiar, care se socotește ca cea mai plâpândă dintre ființele de pe lume, își poate lepăda căsuța sa din spate, fără teamă de frig!

De aici credința că *melcii* ies numai după ce tună întâia dată (6).

Hreanul, însă, după ce tună, nu mai este bun, căci se face teios (7).

Primăvara se poate începe chiar dacă omeții nu s’au luat, când

tună, pământul se desface; atunci toată iarba încolțește, atunci se începe a se ară, că amu pământul e cald“.

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 326.

(2) G. Căușanu, *op. cit.*, p. 15.

(3) I. Antonovici, *Documente bărlădene*, I, p. 345.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. — Gorovei, *Credinți*, p. 341: Când auzi tunând întâia oară anul acela, să te dai de trei ori peste cap, c’apoi te faci *urs*!

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 380. — Gorovei, *Credinți*, p. 89.

(7) *Șezătoarea*, XV, p. 43.

iarna a zăbovit peste soroacele ei; deci, dacă tunetul s'aude când omățul nu s'a topit, este semn că peste vară va bate *grindina* (1), căci „când tună întâiu, cât omăt apucă Sf. Ilie cu tunul, atâta piatră este peste an; de este atunci omăt mult, este și piatră multă” (2).

În afară de acestea, de întâiul tunet se mai leagă și următoarele credinți:

Dacă va tună întâiu la *Patruzeci de sfinți*, vara va fi rodnică; dacă va tună înainte de această zi, va fi neroditoare, cu toate că vor fi ploi multe (3). Prin unele părți se crede a fi un semn de bielșug când tună primăvara de timpuriu (4).

Tunetul aduce rod în câmp; prin urmare, încotro va tună întâiu primăvara, într'acolo se vor face bucatele din sloată (5); totuș prin unele părți se zice că bielșugul va fi în deobște, dacă tună întâiu spre *cornul caprii*,—spre miazănoapte,—prin altele, că mana anului se arată dacă tună întâiu spre răsărit, iar dacă tună spre miazănoapte, e o prevestire că anul va fi rău (6). Prin altele, aceasta se întâmplă dacă tună întâiu spre apus sau răsărit (7).

Dacă tună dinspre câmp,—nu de către pădure,—peste vară nu va bate piatra (8).

„În ziua în care a tunat întâiu, să ții bine minte și în acea zi să sameni, că rodește bine pământul”. „Când tună întâiu, să știi în ce zi, și să sameni *bostani*, că se fac mulți, dacă sameni în acea zi”. Alte ori se zice că întâiul tunet trebuie să găsească *popușoi* și *bostanii* în pământ, ca să rodească frumos peste vară (9).

Când tună întâiu, să sfărâmi în grădină o *bostănoaică* păstrată de cu primăvară; acea sămânță care se scoate din ea, să se samene, că se fac *bostanii* frumoși și mulți (10).

(1) D. Dan, *Straja*, p. 100.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 787.

(3) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 155.

(4) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 380.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 116.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 787.

(7) Cred. Rom. din com. Cavașna, jud. Fălciu, împărt. de d-l G. Polcovnicu.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 787.

(9) *Ibidem*, p. 788.

(10) *Ibidem*.

Tot atunci trebuie să se scuture și copacii din grădină, ca să rodească bine (1).

„Ca să ai mană la vacă, atunci când tună întâiu, să ieai un băț de *tufă*, — alun, — și să-l vâri în pământ, să-l lași trei zile, apoi să-l pisezi și să-l dai în mâncare vacii, căci atunci când tună întâiu, pământul se umple de toată mana” (2).

Ca să nu te doară *capul* peste vară, „ca să-ți fie capul tare”, atunci când tună întâiu să te lovești sau să te bați în frunte cu o *piatră* (3), cu un *fier* (4) oarecare, cum ar fi muchia *toporului*, *cuțitul* sau *foafecel*e și să zici :

— Capul ca (acel lucru cu care te bați) (5).

Sau :

— Cum e tunul de tare și nu-l risipește nimeni, așa capul meu să fie! (6).

Sau de trei ori :

Tunul ca ciurul,
Capul ca fierul! (7).

Sau :

— Atunci să mă doară capul, când a durea pe piatra asta! (8).

La lipsă de *fier* și *piatră*, te poți bate în frunte cu orice (9), — un lucru tare, — și să zici :

— Capul meu ca fierul!

Macedo-Românii se lovesc, — de bună samă că tot în cap, — cu *fierul*, ca să fie sănătoși toată vara, adică „ca să fie tari” (10).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 738.

(2) *Ibidem*.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 51: La un copil nu se întăresc *moalele capului* până nu va putea zice *piatră*“.

(4) Cred. Rom. din com. Schineni, jud. Tulova, împărt. de d-nii frați Cahu: „Când tună întâiu, dai cu un fier în cap, să-ți fie capul tare ca fierul. Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamț, împărt. de d-l A. Moisei. — Zanne, *Proverbele*, IX, p. 380, însă nu „fir”, ci „fier”.

(5) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. O. Zurgăv.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 787.

(7) *Șezătoarea*, I, p. 126.

(8) Cred. Rom. din Vașcău, Transilvania, împărt. de d-l V. Sala.

(9) Cred. Rom. din Transilvania, împărt. de d-l P. Ugliș: „Când auzi prima-
vara tunând, cu ce ai, cu aceea să-ți dai în cap, că așa vei fi de tare și sănătos
peste tot anul, ca obiectul cutare”.

(10) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.

Prin jud. Covurluiu oamenii își fac cruce cu un lucru tare, — „o bucată de *fier* sau cu *portofelul*”, — ca să fie sănătoși (1).

Prin alte părți se zice că-i bine să te bați în frunte cu o *pară* de *argint* sau de *aur*, și la nevoie cu o pară oarecare (2), ca să ai parte peste an de câștig și noroc de curățenie și sănătate (3), și iarăș, ca să nu te doară capul (4).

Dacă ești voios când tună întâiu, vei fi voios tot anul (5).

Fetele mari, când tună întâiu, pun un *ac* într'un sac și apoi se culcă pe el o săptămână întreagă, dintr'o *Marți* până'ntr'altă *Marți*, ca să fie drăgostoase flăcăilor (6).

Prin Bucovina, când tună întâiu, se pune o *piatră* după grindă; ea este bună la pregătirea aburului care va tămădui *măselele* (7).

Dupăce a tunat întâia oară, femeilor le este îngăduit să bată *cămeșile* la pârâu, căci tunetul însemnează că *Dumnezeu* și le-a bătut pe-ale sale (8).

„Când tună, femeia să țină *cuțitul* în mână, în sus, *lumânarea* dela *Paști* aprinsă, în jur cu buruiene sfînte delă *Paști*, flori, și să afume cu ele, că îndată fuge *tunul*, piatra. Sau să arunce afa-ră *cociorva* și *lopata* cruciș” (9).

Prin Bucovina se aude următoarea rugăciune de apărare împotriva tunetului :

Cruce 'n casă,
Cruce 'n masă,
Cruce 'n tuspătru unghiuri de casă.
Șade Sf. Nichita în mijlocul casii
Cu hainele scurte,
Cu săbiile crunte.
Șade decuseară
Până 'n cinioară,

(1) Cred. Rom. din com. Balintest, jud. Covurluiu, împărt. de d-l. N. I. Munteanu.

(2) Cred. Rom. com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împărt. de d-l S. P. Colibași.

(4) *Revista Tinerimea română*, VI, 1 2, p. 90.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 787.

(6) *Ibidem*, p. 795.

(7) Cred. Rom. din com. Hangu, jud. Neamț, împărt. de d-l Gr. Vlad.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 787.

(9) *Ibidem*, p. 805.

Dela cinioară
 Pân' la cântători,
 Dela cântători
 Până la vecii veacului.
 Din sus de casa noastră, este o bisericuță mititică,
 Cu altar
 De mărgăritar,
 Cu țințirim de tămâie neagră,
 Acolo șade *Ana Sana*.
 Surorile lui Dumnezeu au ieșit
 Ș'au căutat spre sfințit,
 Ș'au căutat spre amiazăzi,
 Ș'au căutat spre răsărit.
 Au văzut *mânică mănăitor* (1) la creștini.
 Și viind pe-o cărărușă,
 S'au întâlnit c'o albinuță
 Și din albinuță s'a făcut o turtiță de ceară,
 Din turtița cea de ceară
 S'a făcut o făclioară;
 Făclioara s'a aprins,
 Dumnezeu a 'nvins și-a răs!
 Acum și pururea și 'n vecii vecilor ! Amin ! (2).

Macedo-Românii, în ziua când „tună și plouă peste măsură” zic că s'a săvârșit o crimă (3).

Dacă tună în ziua de *Sf. Ilie*, seacă alunele (4), adică nu fac miez, ca și nucile, și ca și alte poame.

Multe din credințele cari pomenesc paza de tunet, privesc mai mult *trăsnetul*. Astfel :

Când *tună și fulgeră* nu e bine a se ascunde de ploaie sub copaci mari, fiindcă acolo se ascunde diavolul pe care îl urmărește trăsnetul și trăsnește în acei copaci.

Când tună și fulgeră, — ceea ce însemnează și: când *trăsnește*, — să nu ții mătă și câne în casă, că s'ascunde necuratul în ei (5).

3. De îndată ce vremea se răcorește, tunetul nu se mai aude; totuș, dacă tună în ziua de *Simion Stâlpnicul*, este semn că *toamna* va fi lungă (6); prin alte părți, tunetul de toamnă se soco-

(1) ... dimineața, oameni porniți disdimineață...

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 329 30.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.

(4) Gorovei, *Credințe*, p. 5.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 106.

(6) *Șezătoarea*, VI, p. 63.

tește a fi un semn bun atât pentru întârzierea neobișnuită a iernii, cât și pentru a arăta că vara viitoare va fi secetoasă (1).

Când tună sau fulgeră iarna, e o prevestire că va fi o bătlăie „sau e vreun semn, ceva” (2), o foamete peste an (3).

4. Lumea se înspăimântă de sgomotul asurzitor pe care câte o dată îl face tunetul, și care uneori se simte și în dârdăeala ferestrelor. Cu toate acestea, spaima aceasta se datorește mai ales trăsnetului care, după părerea poporului, urmează tunetului, sau se întâmplă o dată. Chiar înțelesul vorbii *a tună* este împrumutat dela *a trăsni*, sinonime cu *a detună*.

Astfel, când se zice:

Cine crede la fecior,
Tune-l, Doamne, fără nor ;
Cine crede la drăguț,
Tune-l, Doamne, din noruț (4),

vra să zică: „*trăsnește-l*, Doamne” —.

Prin urmare, se înțelege ușor de ce poporul zice să gonești de pe lângă tine *mâfa* și *cânele*, când tună și fulgeră, căci în ei se bagă *dracul*, și când Sf. *Ilie* îi săgetează, poate să te omoare și pe tine (5). Tot astfel, de amândouă părțile ale Dunării se crede că nu-i bine să stai în ușa, la fereastă ori sub pom, să nu ai arme asupra ta și să te întinzi pe burtă, că altfel te trăsnește (6).

Macedo-Românii cred că e bine să mânânci pâne (7).

Tunetul, care înspăimântă pe copii în pânțele mamelor lor, cum s'a întâmplat și cu Isus Hristos, — lucru care face pe femei să nască înainte de vreme, care seacă *nucile* și *alunele*, dacă se aude și în ziua Sf. Petru (8), — poate de asemeni ucide și puiul în oul de sub cloșcă (9). Ca să fie potolit, se serbează Vi-

(1) *Șezătoarea*, VI, p. 62.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 790.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 118.

(4) I. Pop Reteganul, *125 Chiuituri*, Gherla 1904, p. 15.

(5) *Șezătoarea*, II, p. 194. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 380.

(6) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 94.

(7) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.

(8) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 202.

(9) Voronca, *op. cit.*, p. 6.

nerca mare (1), tămâind cu tămâie care s'a aprins de 12 ori în timpul celor 12 evanghelii din Joia mare (2) și făcându-ți semnul sfintei cruci. De asemeni se serbează și *Procopiile* (8 Iulie) (3).

„Cine se teme de tun, să apuce atunci bețe, paie, ce va găsi, de jos, și cu acelea să se afume, că sunt bune de speriat, și mai mult nu se teme. Paiele celea sunt bune și de junghiu, de săgetătură în urechi” (4).

Tunetul, de multe ori, cutremură lumea ca s'o mai abată din calea răutăților, vestind noroadelor osânda ce le așteaptă.

Nu întotdeauna stă în legătură cu ploaia, cum spune și credințele: „când tună și fulgeră mult, nu plouă” (5) și „când tună sau fulgeră din senin sau când de o parte e nour și fulgeră, și de alta e soare, aceasta e a *secetă*” (6).

(1) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 90.

(2) *Ibidem*, p. 58.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 128.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 788.—Cf. aici, p. 72.

(5) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 110.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 790.

PARTEA VI.

P L O A I A .

1. Ploaia.

Izvorul ploii se vede și se înțelege ușor. De pe ape și de pe pământ se ridică de multe ori aburi și neguri, se prefac sus în nori și „când este dat să ploaie, plouă”. „Ploaia se face din omătul care a intrat iarna în pământ. Acela, primăvara, iese în chip de aburi căci vara izgonește iarna afară, din pământ...”

Ceeace nu înțelege toată lumea, este lucrul acesta : de unde curge câte odată atâtă ploaie și de unde câte odată „plouă din senin” ?

Și, firește, la aceste întrebări, aceste răspunsuri :

„Ploaia se face că Dumnezeu sloboade vine din cer și ia apa din mare și din iazuri care se prefac în cer în nouri, și plouă” (1).

„Ploaia se face din omăt ; împrejurul pământului este omăt mare, care stă și vara. Din acela se ridică la cer, și *Sf. Ilie* îl topește cu foc și dă ploaie din el, da *dracii* fac *ghiață*, — grindină, — și dau asupra oamenilor, să n'aibă pâne, și tot *Sf. Ilie* o sfarmă cu sulița” (2).

O credință foarte răspândită este și aceasta : ploile s'adapă din marea cea fără sfârșit, care înconjoară pământul din toate părțile. Apa din această mare, precum și din cele de pe pământ, o trage sau o *soarbe* în cer, o vietate nevăzută care se cheamă *sorb* sau *sorbul mărilor*. Câte odată, sorbul lacom seacă ape mari. Cine nu știe că une ori plouă cu *broaște* (3) și chiar cu *bălauri* ! Pri-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 870.

(2) *Ibidem*, p. 793.

(3) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj : *Broaștele* mici cari ies după ploi, sunt sorbite de nouri din mări.

cina este tot acest sorb, care soarbe apa cu totul și apoi o răvarsă pe fața pământului cu bălauri, broaște și *râme*, spre cea mai mare spaimă a oamenilor (1).

După ce începe ploaia, ca apa din nouri să nu se isprăvească, începe să tragă altă apă, din apele curgătoare, *curcubeul*, după cum vom vedeà la locul cuvenit.

O altă credință, deasemeni răspândită este și aceasta : ploaia care cade pe pământul nostru vine din *cer*, care, și el, este tot o față de pământ, căreia noi îi vedem numai partea dedesubt. Și în acel cer plouă : ploaia aceea pătrunde prin pământul cerului și când ajunge tocmai la fund, îl străbate și apoi începe să cadă pe pământul nostru. În *cer*, plouă dintr'al doilea cer, într'al doilea plouă dintr'al treilea și tot astfel mai departe, până la al șaptelea ori al nouălea cer, unde „numai Dumnezeu știe ce se petrece”. Tot astfel, poate că ploaia de pe pământul nostru curge sub chip de ploaie pe alt pământ, pe altă lume de sub noi, pentru care și podișca noastră întinsă ca o nesfârșită față de masă, este socotită tot ca un cer (2).

După alte credinți, ploaia stă în cer la un loc anumit ; când vrea Dumnezeu,

Deschide porțile,
Să curgă ploile,

după cum vom vedeà că îndeamnă copiii *căluianul*, ca să roage pe Dumnezeu.

Alții zic că apa stă răspândită pe fața cerului dar nu curge decât atunci când trece *Sf. Ilie* pe acolo, cu carul său. Acest car, ca să nu alunece pe bolta cerului, are niște cuie pe șinile rozelor ; acele cuie găuresc cerul și astfel apa poate să pătrundă prin găuri și să se verse asupra pământului nostru ca ploaie (3).

Prin jud. Brăila se zice că atunci când *Sf. Petru* își udă ciolanele carului său, ca să nu mai scârție, plouă.

Prin Bucovina se zice despre ploi în mai multe feluri :

«*Smeii, balaurii* poartă ploaia, *nourii* ; ei se scoboară în iazuri

(1) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 277 : *Broaștele* ce se văd după ploaie sunt aduse de *sorb*, care, pogorîndu-se peste râuri, iea apa împreună cu broaște.

(2) Cred. Rom. din jud. Tecuciu.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu, — Acad. Rom., *Ms.*, no. 3418, p. 244 : Sf. Ilie ține cheile cerului și dă ploaie când vrea.

și sug apă; din aceea împrăștie pe cer ca nouri și crește ca și cum ar crește pâinea când dospește.

Curcubeul e drumul bălaurilor; pe curcubeu se duc la apă. De e ploaia sărată ce o dau,— de au băut din loc sărat,— nu se face pâne. Ei dau ploaie cu broaște și alte cele. Dumnezeu pe bălaur îl rânduiește să poarte [ploile] și să facă [cu ele] după cum sunt oamenii de buni.

Smeul, balaurul, se face din *șarpe*, dacă n'a mușcat pe nimeni doisprezece ani, și n'a văzut pe nimeni: atunci capătă aripi și picioare și-i smeu. Când iese din pădure, copacii se pleacă într-o parte și el se ridică în sus și se duce în nouri. Acolo ei se rânduiesc cu *tunul* și cu *fulgerul*, cu *ploaia* și cu *piatra*. Când se aud în cer bubuituri de tunete, hurducăituri și nourii se frământă, sunt ei. Ei umblă să omoare pe *dracul*, și unde-l văd că se ascunde, sub vită, sub om, îl trăsesc.

Smeii, după ce se ridică, merg la Dumnezeu și zic:

— Acù, trebuie să prăpădim lumea, Doamne, că se fac prea multe păcate! Da Dumnezeu zice:

— Încă nu, încă nu!

Ei dau ploaia, ca să prăpădască lumea, dau *piatră* și *viermi*" (2).

Prin unele părți se crede că face mare păcat cel ce trage cu pușca pe ploaie (2).

II. Semne de ploaie.

Ploaia o orânduiește Dumnezeu când vrea, deci când omul nici cu gândul nu gândește, căci cine poate pătrunde cu mintea în taină lui Dumnezeu! Cu toate acestea sunt o sumă de semne de ploaie, în care poporul crede cu destulă tărie.

Astfel se zice că plouă când:

Albinărelul, căruia i s'a uscat limba, cere ploaie, „care apoi și urmează, și el își astâmpără setea" (3).

Albinele huesc ziua și noaptea în prisacă (4), se scoală dimineață și se întorc curând (5), pornesc dimineață după miere, sunt

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 803—4.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 3.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(5) *Ibidem*, p. 118.

răutăcioase, mușcă (1) și dau năvală la urdiniș (2). De asemenea când visează cineva roiul de albine sburând pe sus (3).

Apa rece, pusă în oală ca să fiarbă la foc, se urcă spre buza oalii și dă în foc (4).

Bălțile miroasă prea tare (5).

Barza își acopere puii (6).

Bătăturile dor fără pricină (7).

Bătrânii se vaită de șale și de spate (8).

Boul lui Dumnezeu cântă (9).

Berbecii se bat în capete (10).

Broasca țestoasă cârcăie în baltă (11).

Broaștele orăcăesc și deci „cumplit are să ploaie” (12); alte ori ies prin ogrăzi (13).

Buburuza (14) sboară spre răsărit (15).

Bubușoare ies pe mâni (16).

Buraticii, broșticii, brotăceii, protocării, broatecii (17), *racateții* sau *răcăneii* cântă ca și broaștele.

Caii nu mânâncă, ci stau îngândurați (18), cap la cap, cu dosul spre gard, tăcuți (19); alte ori sforăie, trag aer pe nări (20) și oftează (21).

(1) Marian, *Insectele*, p. 189.

(2) *Șezătoarea*, VI, p. 20.

(3) Marian, *Insectele*, p. 189.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(5) *Ibidem*.

(6) *Etym. magn. Rom.*, col. 2524.

(7) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 273. Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(8) Frâncu, Candrea, *Românii din Munții, apuseni*, p. 121.

(9) Gorovei, *Credinți*, p. 375.

(10) *Revista Tinerimea română*, VI, 1 2, p. 91.

(11) Cred. Rom. din com. Zlătărei, jud. Vâlcea, împărt. de d-l G. Fira.

(12) *Șezătoarea*, IV, p. 119 și VI, p. 51. Cosmulei, *op. cit.*, p. 47. *Revista „Tinerimea română”*, VI, 1 2, p. 90. P. Papahagi, *„Megleno-Românii”*, I, p. 94.

(13) *Șezătoarea*, VI, p. 51.

(14) *Coccinela septempunctata*, L.

(15) Marian, *Insectele*, p. 119.

(16) Gorovei, *Credinți*, p. 376.

(17) Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împărt. de d-l S. P. Colibași.

(18) Cred. Rom. din com. Vârlezi, jud. Covurlui, împărt. de d-l N. V. Vârlezeanu.

(19) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 281. Cred. Rom. din jud. Tecuciu.

(20) *Ibidem*

(21) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoi, împărt. de d-l N. V. Hânțescu.

Călcâiele te mânâncă (1).

Căldarea de mămăligă arde pe fund (2).

Cânele este supărat de *musca cânelui* (3), deci caută s'o prindă și s'o mânânce (4); atunci s'aud câinii clănțăind, Alte ori câinii rup iarba cu dinții (5).

Ceaunul arde pe fund slobozind chiar și scânteii (6).

Cerul este roș, dimineața (7).

Chirostiile ard pe foc (8).

Ciorile se strâng la un loc și croncănesc (9) sau sboară împotriva vântului (10).

Ciorapii, din greșeală, îi încălți pe dos (11).

Cloștile cloncănesc cu neastâmpăr, iar puii chisculie (12).

Cocoșii cântă ziua (13) în pățul (14) necurmat (15), sau seara de vreme (16), cu toții deodată (17); aceasta o fac fiindcă aud în cer pe Dumnezeu tocând pentru ploaie și pentru aceasta ei vestesc lumea (18); alte ori umblă cu coada lăsată 'n jos (19).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) *Șezătoarea*, III, p. 47.

(3) *Hippobosca equina*, Latr.

(4) Marian, *Insectele*, p. 399.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) *Șezătoarea*, IV, p. 120. Voronca, *op. cit.*, p. 929. Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Furtună și a celor din com. Ardeleani, jud. Bacău, împărt. de d-l D. Procopie.

(7) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(8) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânțescu.

(9) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(10) Voronca, *op. cit.*, p. 929.

(11) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 299.

(12) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(13) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(14) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(15) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121.

(16) Voronca, *op. cit.*, p. 437.

(17) *Șezătoarea*, VI, p. 29.

(18) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(19) *Șezătoarea*, VI, p. 29.

Cocostârcii umblă singuri (1) sau bat din *bâtlan* (2); după alte credințe, se învârtesc câte doi-trei în aer (3).

Copilul de țâță face din guriță : brr, brr, brr! și scoate stuț ițel (4). Se botează un copil cu noroc (5).

*Cucuvea*uă cântă toată noaptea (6).

Culicii, un fel de păseri,—sboara pe sus (7).

Corbii sboară împotriva vântului (8).

Curcubeul se arată dimineața (9).

Ferestrele asudă (10).

Focul nu arde (11).

Fugăi (12) se văd sburând mai mulți (13).

Fulgerul se vede în spre *capricorn* (14), adică *cornul caprii* (15) sau spre apus; când *fulgeră împrăștiat*, este semn că va plouă mult (16).

Fumul bufnește înapoi pe hornă (17), sau se întinde pe pământ (18), în loc să se ridice drept în sus (19).

Furnicile ies (20) în casă (21), mișună pe drumuri (22), fac mu-

(1) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 929.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 376.

(4) *Șezătoarea*, VI, p. 51.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 931.

(6) Cosmulei, *op. cit.*, p. 48.

(7) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 118.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 929.

(9) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(10) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 306. *Șezătoareu*, p. 119. Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(11) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(12) *Hidrometra paludum*, Fabr.

(13) Marian, *Insectele*, p. 454.

(14) I. Otescu, *op. cit.*, p. 29.

(15) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(16) Gorovei, *Credinți*, p. 377.

(17) *Ibidem*.

(18) Voronca, *op. cit.*, p. 928.

(19) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(20) *Ibidem*, p. 118.

(21) *Șezătoarea*, VI, p. 51.

(22) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânțescu. *Șezătoarea*, IV, p. 119.

șinoaie mici, își scot ouăle din mușinoaie (1), scot țărâna din mușinoiu (2), sau sboară pe sus (3).

Găinile umblă grămadă (4) pe ogor, decudiminează (5), „se spală în *țâfă*” (6), ori se suie în pătul și se ciugulesc (7).

Gaia sau *caia* (8) țipă în văzduh.

Gâștile bat din aripi în pământ (9), adică se scaldă în țărână (10), fac gălăgie (11), „nu-și află stare și astâmpăr” (12).

Geană ușoară de ceață se vede spre răsărit (13).

Ghionoaea toacă pe *osiac*, — vârf de copac rămușor, uscat și fără coajă (14).

Graurii ciripesc pe sus. Ei sunt pedepsiți de Dumnezeu, ca și *gaia*, ca să nu-și potolească setea decât din stropii de ploaie, nu din izvoarele pământului, la alegerea cărora n'au ajutat Ziditorului, sub cuvânt că-și murdăresc frumoasele lor picioare (15).

Huhurezii cântă mult (16).

Licuricii sboară și strălucesc prin tufe (17).

Luleaua sfârâie (18).

Luna are un cerc strălucit primprejur (19), este cu pânțele în jos, după unii (20), iar după alții cu burduful în sus,—și deci cu

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Idem.

(3) Marian, *Insectele*, p. 241: Când se ascund, când fac mușuroaie mari, anul va fi ploios.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 437.

(5) Cred. Rom. din com. Vicovul de sus, Bucovina, împărt. de d-l P. Cârștean.

(6) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121.

(7) Gorovei, *Credinți*, p. 376.

(8) Valea Tutovii, acelaș județ.

(9) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 313.

(10) Cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitracu, și a celor din jud. Tecuciu.

(11) Cosmulei, *op. cit.*, p. 48.

(12) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 118.

(13) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(14) R.-Codin, *O samă de cuvinte din Muscel*, C.-Lung 1901, p. 55.

(15) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(16) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(17) Marian, *Insectele*, p. 52.

(18) Gorovei, *Credinți*, p. 375.

(19) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.—Ceașanu, *op. cit.*, p. 96.

(20) Voronca, *op. cit.*, p. 929.

coarnele în jos (1), —este plumburie (2) sau, la două ori trei zile după lună nouă, coarnele îi sunt cam tocite (3).

Mânile asudă (4).

Mâfa se spală și-i somnoroasă (5), alte ori sburdă (6), iar alte ori își ascute unghiile de stâlpul hornului sau alt loc (7).

Mornișele pișcă (8).

Muștele înțeapă (9) prea tare (10), supără câinii și-i fac să nu-și mai găsească astâmpăr (11).

Nasul te mânâncă (12).

Negurile se ridică (13) de pe păduri (14) sau vin dela șes ; în acest caz prevestesc *ploaie putredă* (15).

Nourii merg asupra vântului (16) sau spre miazănoapte (17); alte ori se adună seara spre apus (18).

Oalele dau în foc, fierbând (19).

Oile se izbesc și se bat (20) vesele (21), ori se scutură (22). Unii visează oi negre (23).

(1) *Șezătoarea*, VII, p. 38. Cred. Rom. din com. Vrata, jud. Mehedinți, împart. de d-nii A. și O. Apostol.

(2) Ceaușanu, *op. cit.*, p. 97.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 382.

(4) *Ibidem*, p. 376.

(5) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121. *Revista „Tinerimea română”*, III, 1, p. 450.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 929.

(7) Gorovei, *Credinți*, p. 189.

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 118.

(9) *Ibidem*.

(10) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121.—Cred. Rom. din jud. Dolj, îmi art. e d-l Șt. St. Tușescu.

(11) *Ibidem*.

(12) Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împart. de d-l S. P. Colb și.

(13) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(14) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 256.

(15) *Ibidem*, p. 356.

(16) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(17) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121. *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(18) Gorovei, *Credinți*, p. 377.

(19) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tutova.

(20) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121. *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(21) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 118.

(22) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(23) Voronca, *op. cit.*, p. 931.

Para focului bate în toate părțile (1).

Păunul cântă (2).

Peștele joacă în apă (3) sau se arată în vis (4).

Picioarele te dor (5) ori îți ard (6).

Pielea trupului te mănâncă (7).

Pietrile asudă, se umezesc (8).

Pisica se spală cu laba 'n jos,—căci când se spală cu laba 'n sus, vestește vreme bună (9).

Pițigoi cântă strânși la un loc (10).

Plantele miroase greu (11).

Ploaia cade cu bulbuci; aceasta prevestește puhoaiile (12).

Porcii umblă cu paie 'n gură (13), aleargă prin bățătură (14) sau varsă (15).

Porumbeii cântă mult (16).

Prigoriile cântă „a ploaie“, de sete ce le este; de-aici zicala: „se usucă de sete ca *prigorica*“ (17).

Puhoierii sboară în număr mare (18).

Puii se joacă (19).

(1) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(2) *Ibidem*, p. 118.

(3) *Ibidem*, p. 119.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. *Șezătoarea*, VI, p. 61.

(5) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 356.

(6) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. O. Zurgăv.

(7) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 356.

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(9) Cosmulei, *op. cit.*, p. 49.

(10) Gorovei, *Credinți*, p. 376.

(11) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(12) *Șezătoarea*, VI, p. 51.

(13) *Ibidem*, IV, p. 119.

(14) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. O. Zurgăv.

(15) Cred. Rom. din com. Voicești, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.

(16) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(17) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj.

(18) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 365: Când primăvara sboară mulți puhoieri, e semn la *viituri* mari de ploi.

(19) Voronca *op. cit.*, p. 437.

Puricii pișca mai „rau“ ca de obicei (1) și sar în toate parțile; une ori îi gasești înnecați în vasul cu apă (2).

Râmele ies prin ograda (3).

Rândunelele sboară pe jos (4), abia atingând pământul (5) și tot pe lângă casă (6).

Rațele tapălăiesc cu aripile în pământ, ca și cînd ar înotă (7) sau se scaldă în teică (8).

Sarea se umezește (9): de-asemeni, se jilavește și lespedea pe care se pisează sarea (10).

Scăpărări se văd din senin (11).

Slăninile din pod, cari, firește, sunt sarate,—încep a lacramă, a se umezi (12).

Soarele are împrejur un cerc stralucit (13), este *îngrădit* sau *sulerat* (14), arde innădușit, cu zăduf, iar seara apune în nouri. Tot acum „se uita înapoi“ printre nouri (15), par’ca zabovind puțin în pragul apusului (16). Când se uită înapoi după ce a plouat o zi, este semn că ploaia va mai urmă încă (17).

Solnița cu sare se varsă pe masă fără pricină (18).

Solomâsdele ies în ogradă (19).

Somnul te abate, te doboara (20), însă nu poți dormi (21).

(1) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) *Șezătoarea*, VI, p. 51.

(4) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 118.

(6) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 928.

(8) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurlu'u, împ. rt. de d-nul I. O. Zurgăvanu.

(9) Voronca, *op. cit.*, p. 928. *Șezătoarea*, IV, p. 120. Marian, *Sărbătorile*, p. 119.

(10) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121.

(11) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(12) *Șezătoarea*, VI, p. 63.

(13) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(14) Gorovei, *Credinți*, p. 375.

(15) Cred. Rom. din com. Ciurești, jud. Tutova, de d-l G. V. Șușea.

(16) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(17) Gorovei, *Credinți*, p. 377.

(18) *Ibidem*.

(19) *Șezătoarea*, VI, p. 51.

(20) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. Voronca, *op. cit.*, p. 928.

(21) Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împ. rt. de d-l S. P. Colibași.

Stuhul sau *păpurișul* (1) pârâie pe baltă (2).

Sturzul și alte pasări zboară pe lângă casă (3).

Tânțarii zboară în număr mare, mai ales prin preajma bălților, pișcând îngrozitor (4).

Tarca zboară „câte una din cuib” (5).

Trântorii umblă pe dinaintea coșniții (6).

Trenurile vuesc mai tare ca de obicei (7).

Trupul te mânâncă fără pricină (8).

Uliul croncănește (9).

Urechile te mânâncă (10).

Ușa se umflă în țâțâni, că n'o mai poate deschide gospodarul (11).

Vacile trag aer pe nas (12).

Vacile-domnului mișună în mare număr (13).

Vântul bate „din jos”, — dinspre miazăzi (14).

Vitele se bat între dânsele (15).

Vrăbiile se scaldă în colb (16).

Zăpușeala sau *zăduful* este de nesuferit (17).

Alătea semne ! Și cu toate acestea, și când nu vrea Dumnezeu să ploaie, nu plouă ! Mai mult chiar : câte o dată se aude zicându-se :

— Par'c'ar ploaia și nu poate ! „Se trudește de ploaie, și nu poate !”

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împart. de d-l D. Furtu nă

(3) Marian, *Insectele*, p. 318-9.

(4) Idem, *Sărbătorile*, I, p. 118.

(5) Idem, *Insectele*, p. 189.

(6) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoiu, împart. de d-l N. V. Hânțescu.

(7) Cred. Rom. din com. Podu-Turcului jud. Tecuciu.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 928.

(9) *Șăzatoarea*, IV, p. 119. Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121. Voronca, *op. cit.*, p. 928.

(10) Cred. Rom. din jud. Vaslui.

(11) Cred. Rom. din jud. Dolj.

(12) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoiu, împart. de d-l N. V. Hânțescu.

(13) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(14) Idem.

(15) Idem.

(16) Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împar. de d-l S. P. Colib și.

III. Calendarul ploilor.

Dintre toate „stările” văzduhului, de bună samă că cea mai de căpetenie pentru o națiune de muncitori de pământ este ploaia, căci dela dânsa atârnă în cea mai mare măsură agoniseala pentru „ziua de azi și cea de mâni”.

Am arătat într'alt loc (1) cum caută să pătrundă țăranul nostru dumnezeiescul gând al Celui A-toate-știutor și să afle din vreme semnele de bielșug, cari, firește, sunt în strânsă legătură cu ploaia. O singură credință din acele socotinți: „Când toamna cad frunzele copacilor de vreme, prevestesc prin aceasta un bielșug în toate”. Aceasta vra să spună că mai ales ploile vor veni la vreme și bucatele se vor face din prisos. E adevărat iarăș că „nu numai ploaia ajută câmpulul; când vrea Dumnezeu, se face pâinea și pe vreme de secetă, dacă e menit anul acela să fie cu bielșug”, dar pe acest „poate”, cine cată să pună temeiul bine încredințat! „Ce-i în mână, nu-i minciună!”

Acest lucru, — dorința de a cunoaște din vreme rostul ploilor, l-au cunoscut cei ce-au întocmit calendarele, și de aceea au arătat pentru fiecare lună zilele de ploaie. Aceste calendare sunt cetite și numai rareori sunt arătate ca mincinoase:

— Azi, uite, *scrie* ploaie și totuș nu plouă!

— Ei, nu plouă! Apoi daca scrie, trebuie să ploaie! Dar dumniata crezi că tot pământul este aici unde băciuim noi? Pământu-i mare și trebuie să ploaie pe undevă!

Citez din nou scrisoarea lui N. Carp, boier din Chișinău, către . Carp, cu data din 28 Iunie 1837. Acesta, neputând veni la Sculeni din pricina ploilor, zice: „Cel mult dacă în urmare de două zile ne bucurăm de o vreme mai bună și de contenirea ploilor, căci a treia zi, așaș de dimineață ni se arată Iunie în mantaoa lui Noemvrie cu întunecarea a tot orizontului și cu *ploaie putredă*, plină de toată străcăciunea. *Toate calendarurile le cercetăm și le criticăm; acele mincinoase ne mai dau ceva mângăere și nădejde însă în zădar. Iar acele ce nemeresc după întâmplare, deși sa vad că cuprind în sine adevărul, ne măhnesc și ne năcăjesc...*” (2).

Dintre calendarele cari arată stările văzduhului, de bună credin-

(1) Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 8 și urm.

(2) Iorga, *Studii și documente*, VI, p. 121.

țã sunt socotite a fi „cele vechi“, „cele bisericești“, cele tipărite cu slove cirilice. „Calendarele jidovești“ iarăș, se zice că ar spune adevărul.

Se înțelege, lumea se întreabă mai ales dacă plouă în lunile de vară, ceea ce însemnează aproape acelaș lucru cu „dacă anul va fi mănos“ sau cu „dacă anul va fi ploios“. Cu privire la acest lucru, la credința pomenită, adaug că *anul va fi ploios* dacă:

Oamenii se vor uda cu apă într'o Joi, după Paști (1).

Țânțarii vor intra în casă în număr mare (2).

Va tună înainte de *Patruzeci de sfinți* (3).

Streșinile vor picură la ajunul *Bobotezii* (4).

Pentru a ști, cu privire la fiecare lună, de va fi ploioasă ori nu, și anume cât de multă ploaie va cădea, pretutindeni se face calendarul ploilor cu *foile de ceapă* :

Spre *Sf. Vasile* sau *Anul nou*, se iau 12 coji de ceapă deopotrivă de mari, se pune în fiecare foaie câte puțină sare, iarăș în câtime deopotrivă, și apoi, foile de ceapă se așează pe fereastă. Fiecare foaie de ceapă, după numărul ce-l are în șir, poartă numele unei luni: întâia e Ianuarie, a doua e Februarie și așa mai departe. A doua zi se uită cel ce a pus foile de ceapă și vede în care foaie s'a topit sarea mai mult, în care mai puțin și în care foaie a rămas sarea uscată, și după ceea ce vede, trage sama ploilor. Luna, pentru care respectiva foaie a rămas cu sarea uscată, va fi secetoasă, adică iarna nu va ninge,—de va fi luna aceea lună de iarnă,—vara, nu va plouă; luna a cărei foaie se va fi umezit prea puțin, va avea puțină ploaie, iar cea în care se văd chiar stropi de apă, va fi ploioasă (5).

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 123.

(2) Marian, *Insectele*, p. 399.

(3) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 155.

(4) *Ibidem*, I, p. 167.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. Voronca, *op. cit.*, p. 126. Marian, *Sărbătorile*, I, p. 90. R-Codin, Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 10: „Pentru a se vedea în cari luni ale anului o să fie secetă și în cari *plointe*, fac calendar cu foi de ceapă în chipul următor: Se iau 12 *căușe* (foi) de ceapă în cari pune sare. Fiecare lună de peste an e închipuită prin câte o foaie de ceapă. Se pun apoi într'un loc, nici prea uscat, nici prea umed și rece. Dimineața, foile cari vor avea în ele mai multă apă provenită din sarea topită, vor arăta lunile ploioase iar celelalte, lunile secetoase“. C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 4 5. *Șezătoarea*, XV, p. 20—1.

Prin unele părți, aceste foi de ceapa,—de bună sama ca sa nur se verse,—se pun în covata de făină (1).

În lipsă de calendare și de semne, plugarul se mulțamește cu *pișcarea lunii*, când, după socotința lui, trebuie să se schimbe vremea, adică, va plouă de va fi fost până atunci *lumina* sece-toasa, sau se vor curmă ploile, de va fi plouat până atunci (2).

IV. Ploile.

1. În curgerea anului, vânturile aduc și poartă ploile. Dacă însă atunci când sta gata să ploaie, se stârnește furtuna, ploaia se sparie și se duce în altă parte (3).

Prin jud. Dorohoi se crede că până la *Sf. Ilie* ploile dimpotriva, vin dincotro pleacă vânturile și ca numi dela această sărbătoare înainte, ploile vor fi aduse de vânt (4)

Prin Transilvania se spune că peste vară ploile vor veni din aceea parte, încotro va fi stropit întâia dată preotul cu struțul de bu-suioc la Bobotează (5); prin alte părți se crede că vor veni din cotro au venit cele dintâi ploi, primavara (6).

Vremea de ploaie se chiamă *tomoragă* (7), *moina* (8), *tulnic* (9), vreme *chișavă* (10), vreme *îmbourată* (11), „vreme de ploaie“, când e „gata să curgă“, „când se întunecă de ploaie“; după aceasta, noul se *sparge* într'un loc și ploaie începe să *pice*, să *picure*.

După tăria și vremea cât ține, ploile sunt de mai multe feluri :

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Teuuiu.

(2) Idem.

(3) Idem.

(4) Cred. Rom. din com. Vlasinești, împart. de d-l D. Furtuna.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 193 t.

(6) *Ibidem*, p. 116.

(7) *Șezătoarea*, III, p. 91.

(8) Culegere din com. Zorleni, jud. Tutova, împart. de d-l M. Lupescu.

(9) *Șezătoarea*, V, p. 165.

(10) Culegere din com. Zorleni, jud. Tutova, împart. de d-l M. Lupescu.

(11) În plugușoare se *rice* că cerul este

Innourat,

Imbourat,

Cu n e bine de arat...

Bura (1) *burueala* (2), *burățul*, *bureala*, *burul*, *burnița*, *burlița* (3), *rumejuea* (4) *ploicica*, *pârpăra* sau *răpăeala* (5) ține puțin și are stropii potrivit de mari. Dacă stropii sunt mici, se zice că *cerne*, cum de altfel se zice totdeauna când ploaia este foarte, subțire.

De obicei, ploile cari vin cu picături mari, și deodată, *ròpotele* sau *hânsele*, nu țin mult. Atunci se sparge, *se rupe* un nour și ploaia ține până nourul se isprăvește. Când apa din nouri se găește, *ploaia stă*. Când însă *plouă cu beșici*, când *plouă cu hăr-măsari*, adică atunci când stropii sunt mai deși și mari, e îndelungată și se chiamă *ploaie lungă* (6). Semn de ploaie lungă este și atunci când printre picături se vede un fel de fum, când prin urmare, „plouă de-i merge fumul”, lucru care se întâmplă și atunci când „plouă de varsa”, când *toarnă*, *toarnă cu cofa* sau *toarnă cu galeata*.

Ploile lungi, *vlogul* (7), *vlohul* (8), *ploile vlòhișe*, *ploile manoase*, *ploile putrede*, *hàotul* (9) sau *sodòmul* (10),—cari nu-s tot una cu *ploile pânzișe*, -cele cari plouă pe o mare suprafață de pământ, „cari plouă peste toată lumea”, țin mult și se întâmplă când cineva și-a făcut samă,—s'a înneecat (11), s'a spânzurat (12) s'a făcut vreo moarte de om (13), precum și atunci când moare vreo *strigoaică*, adică o femeie vrăjitoare, de cele ce au coadă și

(1) Un cântec cules din Oltenia:

Astazi bură,
Măine bura,
La lelița 'n batatură,
Ca să-îni creasca de-o rasura,
S'o puie la legatură,
Sa se premeneasca 'n iie
Și 'n rochița ghiurghiulie,
Ca sa-mi placa numai mie!

(2) Vârcol, *op. cit.*, p. 90.

(3) Boceanu, *op. cit.*, p. 20.

(4) *Dicționarul limbii române*, I¹, p. 695.

(5) Culegere din com. Vânători, jud. Neamț, împart. de d-l A. Moisci.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 929.

(7) R.-Codin, *O seamă de cuvinte*, p. 76. R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, I, 6.

Culegere din com. Țuțcani, jud. Covurluiu: Când ploua *vlog* (într'una), și s'ar a din când în când soarele, e semn că are să mai ploie, se luminează a ploie.

(8) T. Pamfile, *Sărbătorile de vara*, p. 3.

(9) Vârcol, *op. cit.*, p. 94.

(10) *Ibidem*, p. 99.

(11) Voronca, *op. cit.*, p. 930.

(12) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 110, cred. botoșăneană.

(13) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.

cari, după moarte, se prefac în strigoaice adevărate, spre a veni și turbură vieța neamurilor lor (1). Când plouă cu vlog și searată soarele din când în când, este semn că va mai plouă; atunci „se luminează de ploaie” (2).

Ploile mari se numesc *puhoiuri*, *hopoiuri* (sing. *hopoiu*) (3), *mânie* (4), *înnec*, *potop* sau *potoape*, *prăpăd*, iar în Banat, *ușoiu* (5) sau *băbură*, când se și zice că *băburează* (6). Ele aduc stricăciuni mari, rupând maluri, înnecând și măbind sămănături, și sunt cu atât mai primejdioase, cu cât uneori sunt însoțite de *piatră*.

Acest soi de ploi sunt de multe ori însoțite de furtuni și sunt socotite ca semne că s'a spânzurat cineva (7).

Prin unele părți se crede că cu prilejul acestor ploi „cu draci și cu acadèle”, cad și *bălauri* sau *smei* din cer.

„Unii adiveresc chiar că au văzut; mulți o iau drept minciună, dar și mulți o ieau într'adins. În vara lui 1915, când s'auziă despre un *șarpe grozav* în viile Tecucelului din jud. Tecuciu, s'au hotărît câțiva vânători să-l împuște, dar preotul din Tecucel i-a sfătuit să s'astâmpere, să nu-i facă nici un rău, căci șarpele acela se prea poate să fie vreun *smeu*, de care se zice că e păcat să te atingi.

Smeii se lasă când plouă cu piatră. Astfel se credeă prin Țepu-Tecuciu, prin 1914, că picase unul în pădurea numită „Dumbrava”, o pădure mase de gârneață, la miazăzi de acest sat” (8).

Cine vrea să fie ocolit de asemeni ploi mari, să tragă *clopoțele* la Paști (9).

Când „nourii se sparg” într'o parte și lasă să se vadă albastrul cerului într'alta, se zice că se vede un „ochiu” de cer, o *geană* de cer,—de e lungăreață ori lungă acea parte,—că „parcă

(1) Marian, *Inmormântarea*, p. 348.

(2) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Culegere din Bucovina.—Viciu, *op. cit.*, p. 50: „în picături mari”.

(4) Culegere din com. Ciurești, jud. Tutova, împărt. de d-l G. V. Șuşnea: „ploaie cu fulgere și piatră; vine dela răsărit”.

(5) *Calendarul Ligei culturale* pe 1911 (articolul: *Bufanii olteni din Banat*), p. 96.

(6) *Etym. magn. Rom.*, col. 2287.

(7) Cred. Rom. din jud. Neamț, împărt. de d-l A. Moisei.

(8) *Ion Creangă*, I, p. 150.

(9) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 114.

"vrea să se însenineze" ori *să se răsbune*. Aceasta este un semn că ploaia va sta. Totuș, prin unele părți, când vazduhul se luminează, fără ca să se arăte vreo geană de cer, se crede ca e o prevestire că ploaia nu se va curmă; atunci se zice că *se luminează a ploaie, s'așterne de ploaie*.

Când după ploaie *licuricii* strălucesc și sboară prin aier, este semn că se va însenina (1).

Ploaia se cimilește astfel:

Sus bat tobele,
Jos curg lacurile;
De sus fug de frică,
Jos mă fac nimica,
Dar ce lucru mare,
Ca'nec pe oricare! (2).

Chicaț'ca,
Marunțica,
Inverzește
Și nnegrește,
Și priește
Și belește!

Ce-i subțire ca fuiorul
Și e lungă ca fușciorul? (3).

Vara, când vremea este călduroasă, ploile sunt un prilej de joacă pentru copii. Ei își fac moriști pe unde se scurg pâraiele (4), fac iazuri cu tină, se desbracă de cămăși, și fugând prin ploaie, cântă:

Plouă,
Plouă,
Babele se ouă,
Intr'o cofa nouă (5).

(1) Marian, *Insectele*, p. 52.

(2) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 95.

(3) A. Gorovei, *Cintiliturile*, p. 236.

(4) T. Pamfile, *Jocuri de copii*, II, p. 84.

(5) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

Sau:

Pl uă,
Plouă,
B. b 'e se ouă,
Intr'o c. sa r uă,
Fetele dun 'c ,
Flacăii mânâncă ! (1).

Prin jud. Vâlcea se cântă :

Ploua, Do mne, ploua
Fetele se ouă,
Baieții sa traiască,
Sa le cotârcească ! (2).

Prin jud. Covurluiu se cântă:

Plouă,
Ploua,
Iepe'e se oua
Intr'o casa noua,
Cocoșii clocesc,
Gânsacii ciocnesc ! (3).

2. După vremea și starea văzduhului când ploua, însemnăm:
Ploaia de dimineață, care nu ține mult, după cum spune și zicala

Ploaia, dimineața,
Ca hora de babe (4),

și *ploaia cu soare*, care se întâmplă atunci când sunt *fete mari* ce cad în păcate (5) și rămân îngeunate (6), sau când o *babă* ă-țește o astfel de rușine (7). Tot atunci se zice că își bate *dracul* nevasta (8), e nunta *dracilor* (9), că își însoară dracii feciorii (10) sau că se mărită *strigoaicele* (11).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 930.

(2) *Materialului folcloristic*, p. 510.

(3) Culegere din com. Joraști, jud. Covurluiu, împărt. de d-l P. Gh. Savin.

(4) Culegere din jud. Tutova.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 873.

(7) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacău, împart. de d-l D. Procop'e.

(8) Idem.

(9) Cred. Rom. din jud. Tutova, dict. de d-l A. Negoescu; a celor din com. Gohor, jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. Beldie.

(10) *Ghilușul*, I, no. 11-12, p. 24: Când plouă cu soare, își marită dracul fata. Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacău, împart. de d-l D. Procopie.

(11) Cred. Rom. din Ardeal, împart. de d-l P. Ugliș.

Pe-alocuri ploaia cu soare se socotește ca un semn de *sece-tă* (1).

Megleno-Românii, când văd ploaie cu soare, -- *con mergi ploa-
ie cu soari*, -- zic că se însoară Țiganii și deci, cântă mereu:

Si nsoară ghiupfili (2).

Tot astfel zic și Macedo-Românii, adăugând :

Soari cu ploaie,
Ghițăli în păzare,
Dăsură s-lia sare,

adică :

Soare cu ploaie,
Țiganii în târg
Se duseră sa iea sare ! (3)

Despre ploaia cu soare se zice că nu-i bună pentru sămănă-turi: „e tot una ca și cum le-ai opări cu apă caldă” (4).

După dânsa cresc *ciuperc le* (5).

3. Despre vremea anului când plouă, însemnăm următoarele:

Ploaia începută într-o *Luni*, ține o săptămână; cea de *Joi* ține două săptămâni (6).

Ploaia din ziua de *Sf. Haralambie* ține 40 de zile (7).

Tot astfel se crede și despre ploaia care începe în ziua de *Patruzeci de mucenici* (8): ține 40 de zile, câte una de fiecare mucenic. După alte credințe, dacă plouă în această zi, este semn că va plouă și în ziua de *Paști* (9). Această ploaie este foarte prielnică *albinelor* (10).

Ploaia la *Vineria seacă*, se socotește ca un semn de biel-șug (11).

(1) Culegere din jud. Gorj.

(2) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 47.

(3) P. Papahagi, *Din lit. pop. a Arom.*, p. 190.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Cred. Rom. din com. Vârlezi, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. N. Vârlezeanu.

(6) Gorovei, *Credințe*, p. 377.

(7) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 28.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 930.

(9) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 155.

(10) Marian, *Insectele*, p. 180.

(11) Gorovei, *Credințe*, p. 21.

Dacă începe să ploaie în ziua de *Paști*, va plouă până la *Rusalii* (1).

Dacă plouă la *Moși*, în ajunul Duminicii mari, anul va fi mănos (2).

În *Postul Sântă-Măriei* plouă numai a nins l canda sfârșitul *Câșlegilor de carne*, și anume, câte zile ninge atunci, atâtea zile plouă în post (3):

Dacă plouă în seara de *Ovidenie*, însemnează ca tot anul ce vine vor fi câmpurile îmbieșugate (4); de altfel, ploaia dela *zilele mari* se socotește în deobște ca un semn de an rodos (5).

De *sărbătorile jidovești* trebuie să ploaie. Atunci când *Jidovii* s'adună și intră la *cușcă*, se pun pe rugăciuni și nu mânâncă decât pască plămadita cu sânge de creștin, — un copil pe care-l fură, îl pun într'un poloboc ale cărui doage sunt bătute cu piroane, și-l dau tăval ca sa moara copilul, după ce i s'a scurs sângele prin înțepături. Jidovii atunci se roagă pentru ploaie, că dacă nu plouă, unul din ei, în fiecare târg, „trebuie să crape”, să moară. Când plouă pe această vreme, se aude:

— Ce bucurie trebuie să fie pe capul Jidanilor, că plouă!

Prin unele părți se zice că Jidovii se roagă la aceste sărbători ale lor să nu ploaie, și dacă plouă, din fiecare *școală* de-a lor trebuie să moară unul (6).

Despre aceste ploi, prin Bucovina se spune că țin 40 de zile.

Ploaia de toamnă își are povestirea ei; începutul i se pune în legătură cu manevrele ostășești.

Odată *Dumnezeu* și *Sf. Petru*, umblând pe pământ, au trecut pe lângă o ospătărie unde niște cătane făceau un *tălălău* de se auzia din drum: cântau, beau și jucau fără *muzicuș*. Sf. Petru finu morțiș să vadă cum petrec *sumenii*, — chefuiții. Intră așa dară în casă, dar catanele îl luă numai decăt la bătaie, pentru că nu voi să le cânte.

De asta, atunci când catanele pleacă la manevră, fetele cântă :

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 102.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împart. de d-l D. Dan.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Idem.

(6) Cred. Rom. din Bucovina, împart. de d-l D. Dan. Voronca, *op. cit.*, p. 930.

Plouă ploaie cu bulbuci,
Și tu bade tot te duci!

Iar catanele le răspund:

Eu mă duc, mândruța mea,
Ca-i poruncă foarte grea;
De-a plouă ploaie cu foc,
Cătana nu stă pe loc,
Că-i poruncă 'mpărătească,
Și *trebe* să se 'mplinească! (1).

Prin Bucovina, povestirea acasta sună precum urmează:

„*Sf. Petru* a căpătat odată trei bătaii de-a rândul.

Dumnezeu, Sf. Petru și Sf. Paul tot mergeau, ce mergeau, și seara veniau de se culcau într'o crâșmă. *Sf. Petrea* se îmbătă bine. Și pe urmă se trânteau toți trei jos, să doarmă.

Niște catane veniau și ele totdeauna acolo să bea; și zic între dânsule:

— Ce caută bătrânii iștia aici, prin picioarele noastre? Ian hai și vom trage unuia o bătaie, să nu mai vie! Apucă-l pe ist' din margine!

Acela s'a fost nimerit că eră *Sf. Petru*. Ii trag o bătaie.

A doua zi vin ei iar acolo să se culce. *Sf. Petru* zice lui *Dumnezeu*, ca să se dea *Dumnezeu* la margine, și să-l lase pe el la mijloc.

Vin iar catanele acolo.

— Ce? Tot nu s'au dus aiștia? Ian hai și l-om bate și pe ista din mijloc, că eri l-am bătut pe cel dela margine!

Și iar apucă pe *Sf. Petru* la bătut.

A treia seară schimbă *Sf. Petru* cu *Sf. Paul*: vine el la margine și *Sf. Paul* la mijloc.

Vin iar catanele.

— Ei, da groși de obraz îs aiștia! Hai și i-om trage și aistuia din ceea margine 'o bătaie, că amù pe aiștia doi i-am bătut; poate acela va fi mai subțire la obraz!

Și îi mai trag și a treia bătaie tot lui *Sf. Petru*, că, de unde eră să-l bată cinevă pe *Dumnezeu*!

Și așa a mâncat *Sf. Petru* trei bătai, dar *Dumnezeu* anume a vrut așa, pentrucă el s'a fost îmbătat atunci la lătoc. Dar pe

(1) I. Pop Reteganul, *Românul în sat și la oaste*, Gherla 1899, p. 64–7.

urmă, Petrea a cerut dela Dumnezeu să le dea o redeapsă cătanelor. Și Dumnezeu le-a dat, că au *ploaie la manevre* (1).

Tot prin Bucovina se spune că ploile de toamnă sunt pentru lacrimile femeilor când li se duc feciorii și drăguții în cătănie (2).

Când plouă toamna cu fulgere și tunete ca vara, este semn de *toamnă lungă* (3).

Dacă plouă la *Crăciun*, este semn că anul va fi mănos.

4. Ploaia nu este dorită orișicând, și aceasta, firește, se întâmplă mai ales atunci când nu se simte numai decît nevoie de dăușa.

Se înțelege, că chiar de va fi lipsă de ploaie, se vor găsi oameni cari să n'o dorească. În această privință e cunoscută povestirea când Dumnezeu a întrebat pe oameni despre cea mai nimerită zi pentru ploaie și când unul nu s'a învoit pentru Luni, altul pentru Marți, altul pentru Miercuri, Joi, Vineri și Sâmbătă, și când toți fiind învoiți pentru Duminică, a auzit pe preot rugându-se lui Dumnezeu ca nu cumva să facă un păcat așa de mare și să dea ploaie tocmai în ziua când prin venirea oamenilor la biserică, dobândește și dânsul gologanii de nevoie!

Mai caracteristică este însă următoare povestire:

Un unchiaș și o mătușă aveau două fete măritate pe departe: una după un gărdinar și alta după un cărămidar.

Intr'o zi, făcându-i-se moșului dor de fetele lui, porni să le vadă.

Se duse, le văzu și se întoarse acasă.

Acasă, mătușa îl întreabă cu nerăbdare.

— Ei, ce face cea mai mare?

— Ce să facă! Sănătoasă și voioasă, și numai un lucru o strică. Are bărbatu-său, nu-i vorbă, bună roată ca să scoată apă și să-și ude grădina, dar o *ploaie* zdravănă tot n'ar strică. Toată ziua stau cu ochii pe cer și se roagă lui Dumnezeu să ploaie.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 915 6. Despre această bătaie, vezi T. Pamfile, *Sărbători de vară*, cap. *Sf. Petru*.

(2) Impărt. de d-l P. Cârsteian.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

- Ei, și tu ce-ai zis?
- Ce să zic: *Să dea Dumnezeu după dorință!*
- Dar cea mică?

Cea mică se trudește cu zor. Se fac pe acolo niște castele minunate, și-i de lucru, slavă Domnului. Muncesc cu râvnă, bucuruși și veseli, dar li-i teamă nevoie mare să nu se strice vremea.

Cum adică?

— Li-i teamă să nu se spargă cerul și să ploaie. Toată ziulica stau cu ochii pe cer și se roagă: „Dă, Doamne, să nu ploaie!”

Ei și tu ce-ai zis?

- Ce să zic: *Să le dea Dumnezeu după dorință!*
- Vra să zică, una una, și alta alta!

Păi!

- Și-acum ce, zici?

Ce să zic! *Dumnezeu va face cum va ști el mai bine!* (1).

La lucrul câmpului ploaia îl apucă mai ales pe cel care nu mânâncă toată ciorba la *lăsatul secului* (2). Tot astfel, femeia care nu mânâncă la *lăsatul secului* de toamnă mâncarea, va fi apucată de ploi cu pânzele neuscate pe garduri (3).

Fânul nestrâns în brazdă și-l plouă dacă te pișcă, pe vremea cositului, *furisorul* (4) și dacă dormi în ziua de *Paști* (5).

Ploaia la nuntă este, de bună samă, foarte supărătoare pentru nuntași dar mai ales pentru cei ce se căsătoresc. Credința obștească este că aceasta se întâmplă celor ce mânâncă de-adreptul din *oală* (6) și nu așteaptă să li se toarne în cenac (7), feciorilor junii și fetelor mari cari mânâncă de pe grumazul cuptorului (8), celor ce nu-și hrănesc bine *mâțele* (9), precum și celor cari stau de vorbă în pragul caselor. Cu toate acestea, prin unele părți se

(1) T. Pamfile, *Firișoare de aur*, p. 55—6

(2) *Revista Tinerimea română*, III, 1, p. 448.

(3) Cred. Rom. din com. Voicesti, jud. Dolj, împărt. de d-l I. N. Popescu.

(4) Marian, *Insectele*, p. 229. Furisorul este *Pompilis viaticus*, Latr. ~

(5) D. Dan, *Straja*, p. 98. Voronca, *op. cit.*, p. 930.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. Voronca, *op. cit.*, p. 161. — *Revista „Tinerimea română“*, VI, 1 2, p. 90.

(7) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 6.

(8) Cred. Rom. din Ardeal, împărt. de d-l P. Ugliș.

(9) Voronca, *op. cit.*, p. 930.

socotește că ploaia la nuntă este un semn de mare noroc pentru tinerii cari se căsătoresc (1).

Macedonenii zic că atunci când plouă la nuntă, se rade Țiganul (2).

La moarte, adică la *înmormântare*, fiecare dorește, trăind, să aibă vreme bună. Celor ce ocărăsc însă ploaia, când plouă, celor cărora le pare rău că vor muri, Dumnezeu le dă ploaie la îngropăciune. Deasemeni „nici o dată să nu bănuiești dacă te duci la botez și plouă, căci atunci, sau copilul, sau nănașul, vor avea ploaie la îngropăciune” (3).

Ca și mai sus, celor ce stau de vorbă la petrecerea musafirilor ori alte ori, în pragul ușii, le va plouă la îngropăciune.

Neplăcută este și *ploaia dela spălatul rufelor*; nevasta socotește aceasta ca un semn că bărbatul n'o iubește îndeajuns (4).

Deasemeni neplăcută este și *ploaia la cositul fânului*, care se întâmplă din pricină că unii dorm în ziua de Paști (5), sau cea de pe vremea treieratului, când poate apucă pe oameni cu vravul pe arie; aceasta se crede că vine din pricină că gospodarii nu-și mănâncă toată ciorba la lasatul postului (6). Gospodiniile cari nu și-ar mânca toate bucatele la lăsatul postului de toamnă, vor fi apucate de ploaie cu *pânzile* neurzite (7).

V. Curmarea ploilor.

Și ploile, câte o dată, sunt foarte supărătoare,—toamna, din pricină că nu se pot face arăturile, primăvara tot astfel, iar vara, sau împiedecă prășitul, sau putrezește snopii secerați și strânși pe câmpuri de miriști. De aceea, plugarul mai ales, dacă se roagă de multe ori ca Dumnezeu să-i trimită ploaie „la vreme”, nu lipsesc împrejurări când se roagă ca aceste ploi să stea, „că, Doamne ferește, mai îți vine să le spui o vorbă mare!”

(1) *Revista Tinerimea română*, VI, 1 2, p. 93. *Ghilușul*, II, no. 8 10, p. 47.

(2) *Cosmulei, op. cit.*, p. 47.

(3) *Voronca, op. cit.*, p. 930.

(4) *Culegere din Bârlad*.

(5) T. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 157.

(6) *Gorovei, Credinți*, p. 183.

(7) *Ibidem*, p. 257.

Dacă aceste ploi supărătoare provin din pricina căderii pe pământ a vreunui *bălaur* din nouri, prin Ardeal se crede că alt leac nu-i decât să cetească popa „din cartea cea veche”, — pentru ca bălaurul să se ridice din nou în ceruri, iar nouri să se risipească.

Prin jud. Suceava, pentru ca să înceteze ploile, este obiceiul ca cineva să fure dela altul o *icoană*, pe care să o arunce într-o *fântână*. Prin alte părți, tot spre acest scop, se îngroapă o *păpușă* la încrucișarea unor drumuri (1).

Prin jud. Vâlcea se pune *sare* în foc (2).

Prin Bucovina se aruncă în fântână *urzică* aprinsă (3).

Prin jud. Neamț se înfige în bățatură un *topor* cu gura în pământ (4); prin jud. Suceava se pune toporul cu ascuțișul în sus și se zice: „cum stă toporul acesta cu ascuțișul în sus, așa să steie și ploaia” (5).

Prin unele părți oltenești se crede că este bine să se arunce în fântână trei *linguri* dela trei case întregi, adică din acele în care trăește barbatul și femeia, sau să se arunce un *fest dela Răpotini*, fără însă ca să vadă acest lucru cineva (6).

Tot prin acele părți se crede că este bine ca un *băiat cu ochi negri* să se uite pe horn în sus, printr'un mosor, și apoi să sufle în foc. Astfel făcând, ploaia va încetă (7).

Alții spun că acești copii trebuie să zică atunci: „Albastru [să se facă cerul] ca ochi mei!” (8).

Româncele macedonence aruncă *piroștia* în curte și cred că dacă aceasta cade pe picioare, ploaia va încetă (9).

Pretutindeni se crede că ploile nu tinesc decât atunci când se arată *curcubeul* (10), despre care, mai pe larg, va fi vorba mai departe.

Copiii, între nenumăratele lor cântece, au unul, prin ajutorul

(1) *Șezătoarea*, VI, p. 51.

(2) *Ghilușul*, I, no. 5, p. 10.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 378.

(4) Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamț, împărt. de d-Î A. Moisei.

(5) Gorovei, *Credinți*, p. 378.

(6) *Ghilușul*, no. 5, p. 10.

(7) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(8) Idem.

(9) Cosmulei, *op. cit.*, p. 54.

(10) *Șezătoarea*, IV, p. 119, și VI, p. 30.

căruia cred ei că pot opri ploaia. Acest cântec, prin unele părți se folosește ca vrajă pentru izgonirea ploii chiar și de cei în vârstă.

Iată acest cântec de prin vecinătatea Sibiiului :

Treci, ploaie trecatoare,
Ca vine soarele
Și-ți taie picioarele
Cu un maiu,
Cu un paiu,
Cu căciula lui Mihaiu.
Sus pe cap,
După cap,
Curge sânge mohorât ;
Dă-mi căciula
Să prind murga;
Murga a fugit,
Ploaia s'a risipit ! (1)

Prin Bucovina, ca să stea ploaia, copiii strigă :

Stăi, ploaie călătoare,
Că mămuca-i vrăjitoare
Și nenica ghiocel (2)
Și ți-a da de sufletel ! (3).

Prin jud. Botoșani :

Stăi, ploaie,
Că te moaie,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele ! (4).

Sau :

Treci, ploaie călătoare,
Că te-ajunge sfântul soare
C'un maiu,
C'un paiu,
Cu sabia lui Mihaiu,
Cu toporul Domnului,
Taie capul omului ! (5).

(1) T. Pamfile, *Jocuri de copii*, II, p. 103.

(2) Diecel ?

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 363.

(4) *Ibidem*, p. 930.

(5) *Ibidem*.

Prin jud. Suceava :

Treci, ploaie călătoare,
Că te-ajunge Sf. Soare
Cu un (1) maiu,
Cu un (1) paiu,
Cu sabia lui Mihaiu !

Sau :

Stăi, ploaie cnrgătoare,
Că te-ajunge sf. soare
Cu un maiu,
Cu un paiu,
C'o bucată de mălaiu,
Cu sabia Domnului,
Cu cuțitul orbului,
Taie capul omului,
Și pune pe-al Domnului !

Acest recitativ este numit *descântec de ploaie* ; după ce se spune, se așează în fața casei un *topor* cu ascuțișul în sus, o *sapă*, o *cociorvă* și o *lopată* (2).

Prin jud. Neamț se cântă :

Stăi, ploaie calatoare,
Că te-ajunge sfântul soare
Și-ți taie picioarele
Cu un maiu,
Cu un paiu,
Cu sabia lui Mihaiu,
Cu cuțite
Ascuțite,
Cu topoare ruginite !

„Se face acest descântec luându-se trei *topoare* și un *cuțit*. Descântătoarea, stând în mijlocul curții, pune topoarele jos, apoi luând pe unul, îl învârte peste cap, amenințând ploia cu toporul cela și cu cuțitul, în timp ce spune descântecul. Apoi împlântă în pământ toporul în partea despre răsărit.

Iea al doilea topor și face tot asemeni, împlântându-l spre apus, iar pe al treilea, după ce termină ca mai sus, îl împlântă din cotrò vine ploaia.

Tot așa se face și cu cuțitul" (3)

(1) În text, poate că din greșala de tipar : *nu*.

(2) *Șezătoarea*, I, p. 186-7.

(3) *Materialuri folcloristice*, p. 1549.

Prin jud. Tecuciu se zice:

Treci, ploaie trecătoare,
Ca brânza prin strecătoare,

înțelegându-se că ploaia să se oprească, după cum se oprește și
brânza în strecătoare sau strecurătoare.

Prin jud. Pravova se aude:

Treci, ploaie trecătoare,
Că te-ajunge sf. soare,
Și-ți taie picioarele,
Cu un maiu,
Cu un paiu,
Cu sabia lui Mihaiu ! (1).

Iată, din jud. Ilfov, mărturia lui P. Ispirescu :

„Eu când eram copil și învățam la școala dascalului Sterie
Lupescu dela biserica Olteni, îmi aduc aminte că ne adunam
cete-cete, de câte 5 ori 6 copii, când eră nor, răcoare și plouă,
și unii amenințam zicând :

Treci, ploaie, treci,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele
Cu un maiu,
Cu un paiu,
Cu căciula lui Mihaiu
Plină de mălaiu ! (2).

Din jud. Argeș:

Fugi, ploaie trecătoare,
Că te-ajunge sfântul soare
Și-ți taie picioarele
Cu un maiu,
Cu un paiu,
Cu căciula lui Mihaiu
Plină de coji de mălaiu.
Ado, moașa, druga,
Să lovesc pă griva ;
Griva cufurită,
Ploaia risipită ! (3).

(1) T. Pamfile, *Jocuri de copii*, II, p. 102.

(2) *Poveștile unchișului sfântos*, București 1907, p. 111-2.

(3) *Șezătoarea*, XIV, p. 112-3.

Din jud. Dolj:

„Când plouă mai multe zile necurmat, copiii, cărora li se urăște cu atâta apă, neputându-se jucă pe-afară, descântă ploaia ca să stea. Ei ieau în acest scop o *nueă* în mână, se duc la o baltă și bătând apa cu nueaua, zic :

Treci, ploaie trecătoare,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele,
C'un maiu,
C'un paiu,
Cu căciula lui *Mieaiu*
Plină d'un coș de mălaiu.
Aruncaiu

La nouă cai,
Caii nechezară,
Lupii alergară,
Ploaia o mâncară.
Ieși, mamă, cu druga,
De mulge pe murga;
Murga cufurită,
Ploaia risipită ! (1)

Din jud. Gorj :

Treci, ploaie
De nămaie (?)
Ca te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele
Cu un maiu,

Cu un paiu,
Cu căciula lui Mihaiu,
Plină de coji de mălaiu,
Uscată de nouă *ai* ! (2).

Sau :

Stăi, ploaie curgătoare,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele
Cu un maiu,
Cu un paiu,

Cu căciula lui Mihaiu,
Plină de coji de mălaiu
Uscată de nouă *ai*,
Și date la zece cai ! (3).

Sau :

Treci, ploaie trecătoare,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele
C'un maiu,
C'un paiu,
Cu căciula lui Mihaiu
[Plină de coji de mălaiu,
Uscate de nouă *ai*].
Aruncaiu

La nouă cai,
Caii nechezară
Câinii lătrară,
Lupii urlară.
Ado, mamă, druga,
Să mulgem pe murga;
Murga cufurită,
Ploaia risipită ! (4)

(1) Culegere din com. Zăicoi, jud. Dolj, împărt. de d-l I. Brătulescu. Aproape la fel în T. Pamfile, *Jocuri de copii*, I, p. 94.

(2) *Șezătoarea*, VII, p. 17.

(3) *Idem*, XIV, p. 113.

(4) *Materialuri folcloristice*, p. 110.

VI. Seceta.

1. *Seceta* este o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru necredința și feluritele răutăți ale oamenilor, între cari se pominesc și *omorurile* (1). „Trei ani de secetă aduc trei ani de *boli* și apoi alți trei ani de *răsboiu*” (2).

Din când în când, seceta-i binefăcătoare, căci mai aduce lumea la calea adevărului, deschizându-i ochii asupra căilor rătăcite și-a deșertăciunilor lumești aduse de toată îmbuibarea și huzurul. „Seceta-i ca și când un om gras își lasă sânge; se mai răcorește o leacă, până când iar i se umflă vinele!”

Câte soiuri de rătăcirii nu-s pe lume! Unde te'ntorci, unde te învârtești, nu întâlnești un om măcar să-ți spună ce cugetă! Seceta băntue un an un hotar în cuprinsul căruia a murit cineva de moarte năpraznică și a fost înmormântat în altă parte (3).

Intre aceste rătăcirii se numără și faptul că *preoții* au început pe-alocuri să se tundă (4).

Un cântec de țară spune :

Puică, de uritul tău,
Nu mai plouă Dumnezeu;
Când dă câte-o picătură,
Bate vântu'n urn' o lună! (5).

Cu privire la binefăcătorea însănătoșire sufletească ce-o aduce seceta, se povestește că într'un rând, Sf. Petru ceru voie lui Dumnezeu ca să se scoboare pe pământ spre a vedea ce mai fac oamenii și cu acest prilej, să se mai întâlnească și cu neamurile sale, despre cari de mult nu mai știă nimic.

Dumnezeu îl învoî, Sf. Petru veni pe pământ, și când se întoarse în cer, Cel-prea-sfânt îl întrebă :

— Ei, Petre, cum mai hălăduiește lumea noastră ? Își mai aduce aminte de mine ori ba ?

— Mai că nu, Stăpâne! Raiul întreg este pe pământ! Bucatele s'au făcut cu toată îmbielșugarea și zidirea ta este veselă. Toți beau

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 239.

(2) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Cred. Rom. din com. Albești, jud. Botoșani, împărt. de d-l O. Rotundu.

(4) *Cântece ale poporului*, II, Vălenii-de-munte 1908, p. 13.

(5) *Revista „Tinerimea română”*, III, 1, p. 451.

și ospătează la nunți și cumetrii, iar pe tine demult te-au și uitat!

— Bine, Petre! Așa se întâmplă câte odată!

După un alt șir de ani, Sf. Petru ceru din nou îngăduință lui Dumnezeu, ca să scoboare pe pământ. Dumnezeu îl învoi, dar Sfântul se întoarse curând.

— Ce-i, Petre, de zăboviși așa de puțin? — îl întrebă A-tot-puternicul.

— Ei, Doamne! Cum puteam să stau mai mult, când toată lumea-i tristă și fără pic de voie bună? Iadul întreg e pe pământ, căci este *lipsă* desăvârșită, de țină copilul în sânul maicii sale.

— Bine, Petre; da de mine își mai aduc oamenii aminte, ori ba?

Doamne, numele tău e veșnic pe buzele lor și ochii lor sunt pururi ridicați către tine și-ți strigă: „Doamne, dă-ne, Doamne, *ploaie*; fie-ți milă de noi și ne iartă greșalele noastre” (1).

Astfel cred și Megleno-Românii (2).

Semnele de secetă nu lipsesc, și muncitorul de câmp, firește, atunci când nu se arată semnele de bielșug (3), are de ce să se teamă de secetă. Intre aceste semne pomenim:

Intunecimea soarelui sau a lunii, cutremurile de pământ, lăcustele, înroșirea cerului, ivirea stelelor cu coadă și a unei mulțimi de gândaci, vara (4).

Semnele de vară secetoasă sunt:

Toamna va tună și va fulgeră;

Soarele va *răsări cu urechi*;

Vara vor fi *vârtejuri*;

Va plouă la *Vineria mare*;

Luna se va arată roșie împrejur (5).

Seceta se pornește și atunci când se trece cu *mortul* peste o apă (6), când s'a înmormântat de curând un *strigoiu*, precum se crede prin unele părți din Transilvania (7), când *strigoaicele* fură *luceafărul* (8), când prin anumite părți sunt *strigoaice*, — fe-

(1) T. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 11 2.

(2) P. Papahagi, *Megleno-Români*, I, p. 98.

(3) Cf. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 11 și urm.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Gorovei, *Credinți*, p. 370.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(7) T. Burada, *Înmormântarea*, p. 54.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

mei cu coadă, și mai ales când aceasta nu se scaldă (1), și când copiii se joacă cu *smeul*.

De cele mai multe ori însă ploile sunt *legate* de oameni, cari au interesul să nu ploaie; între aceste soiuri de oameni se numără *cărămidarii*, cari au nevoie de soare spre a li se uscă cărămida, și cari trebuie izgoniți, ca să înceteze seceta, - *negustorii* și *Jidovii*, de pe la târguri, cari vor vreme frumoasă pentru facerea negoțului lor și cari, pentru împiedicarea ploilor, se slujesc de strigoaice (2).

Cărămidarii, ieau un burduf, îl umplu cu apă și îl băgă în pământ, făcând foc deasupra. Atunci pornește seceta.

Ca să deslege ploaia, scot burduful și îl înțepă cu un piron; apă curge cu încetul, căci dacă ar vărsa tot burduful, ar înnece lumea ploile (3).

Alți *cărămidari* pun o femeie de clocește ouă și tot ei o scoală; dacă ar sparge atunci toate ouăle, iarăș ar înnece ploile lumea (4).

În afară de aceștia, ploile mai pot fi legate și de alți *vrăjitori* sau *solomonari*.

Fel de fel de svonuri se aud.

S'aude, zic unii, că în vârful unui copac înalt s'a fost găsit o *babă* clocind două pietroaie. Copacul a fost tăiat din rădăcină, și așa baba a picat moartă jos. Pietroaiele au fost asvârlite în Dunăre și ploile s'au deslegat apoi prin părțile acelea!

Zic alții că lângă niște cărămidării s'au aflat trei *broaște* prigonite de către niște cărămidari, ca să nu-i necăjească ploile la lucru; de îndată însă ce broaștelor li s'a dat drumul, ploile au început să curgă.

Alții spun că într'un loc seceta a ținut mult, din pricină că pe acolo un *călugăr* a greșit cu o *oaie*.

Prin alte părți se zice că *Dumnezeu* i s'a arătat unui flăcău și i-a spus toate relele de cari suferă pământul. Flăcău acela cutreieră acum toate satele și învață pe oameni ca să se pocăiască. El trăește c'un ou și c'un pahar de apă pe zi!

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 305 v°.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 859.

(3) Acad. Rom. *Ms. no. 3418*, p. 305.

(4) *Ibidem*, p. 305 v°.

Și pe unde lumea se îndreaptă, plouă" (1).

Strigoaiele, pentru ca să lege ploile, pun într'o strachină tot soiul de pâine, strică un ou și fac o turtă pe care o acopăr cu cânepă. Dacă această *turtă* o țin la udeală, plouă ; dacă o țin la uscăciune pe cuptor, este secetă (2).

2. Ca să ploaie, fie că ploaia este legată, fie că nu, poporul nostru cunoaște următoarele mijloace :

Românii din stânga Dunării așează *piroștia* pe dos (3) sau o aruncă în curte, ca să cadă cu picioarele în sus (4).

Când se aud cântând *brotăceii*, oamenii să se dea de trei ori peste cap, spre a nu fi anul secetos (5).

Se omoară *broaște* (6).

Se strică mușuroaiele *furnicilor* (7).

Se fură *tîparele* Țiganilor cu cari fac cărămidă și se aruncă în puțuri.

Se fură câte o *cărămidă* nouă, arsă sau nearsă, și noaptea sau

(1) I. Otescu, *op. cit.*, p. 75 - 6: „Cât privește numirea de *solomonari*, cred că vine dela aceea că la țărani Români înțelepciunea lui *Solomon*, deși mai nu ar ști să spue bine cine a fost Solomon, e închipuită ca un ce cu totul extraordinar; și ei cred că Solomon, cu înțelepciunea lui, știă ca să domine spiritele rele, cari i se supuneau necondiționat. Pe unele din aceste spirite rele, Solomon, ca să scape lumea de ele, le-a închis în sticle, pe dopul cărora a pus sigilul său și le-a aruncat în fundul mării, și oricât sunt ele de puternice și rele, când văd sigilul lui Solomon, nu îndrăznesc să scoată dopul sticlii sau să spargă sticla și să iasă afară, mai ales că ele cred ca Solomon trăește încă. Pe altele le-a închis în fundul pământului și numai câteva, cari au scăpat atunci lui Solomon sau au scăpatat mai în urmă cine știe cum din închisorile în cari au fost închise de Solomon, mai sunt libere și fac toate relele, și pe pământ și în cer. Aceste credinți asupra lui Solomon le au însă Mahometanii mult mai înflorite, cu mari minunății, adevărate povești mitice, ba încă și mai fantastice și fără vreun substrat în legătură cu fenomenile din natură cum erau miturile“.

(2) Cred. Rom. din Bucovina.

(3) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 98.

(4) Cosmulei, *op. cit.*, p. 54.

(5) Gorovei, *Credinți*, p. 37.

(6) *Revista Tinerimea română*, IV, 1, p. 449 și 450. Șt. St. Tușescu și P. Danilescu, *Monografia com. Catanele*, p. 129. Cred. Rom. din com. Afumați, jud. Ilfov, împărt. de d-l S. P. Colibași și a celor din com. Voicești, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.

(7) Gorovei, *Credinți*, p. 129.

în revărsatul zorilor, se aruncă în puțuri (1); prin unele părți se crede că pentru a curmă seceta, este destul dacă se ia o cărmidă pe furiș și dacă se îngroapă (2).

Se aruncă în *fântână*, o *cană* nouă, furată (3).

Se aruncă *lingura* tigăii în fântână, fără ca să vadă cineva (4).

Fetele fură dela o femeie însărcinată un *fest* (5).

Tot ele, trei la număr (6),—fură dela trei femei borțoase câte trei *linguri* cu toartele nouă, pe cari le aruncă în fântână (7).

Prin Bucovina se fură nouă măciulii de *mac* din nouă grădini, o *oală* nouă din târg, se pun măciuliile în oală și se aruncă în fântână; pe cea care a legat ploile, se crede că o detună Dumnezeu (8).

Se udă o femeie îngreunată (9), o copilă până ce plânge (10), sau o *strigoaică* (11). Prin Bucovina, vornicii scot oarmenii la scăldat și dacă printre dânșii se află un strigoiu, ploaia începe de îndată ce strigoiul se vâra în apă (12).

Prin jud. Dorohoiu, dacă se află laolaltă trei femei însărcinate, și dacă una dintre ele udă pe celelalte două, se crede că va plouă îndată.

Tot spre acest scop, prin jud. Tecuciu, se crede că este bine ca să uzi *Țiganii* cari-ți ies în cale, atunci când vii cu apă dela fântână (13).

Prin jud. Suceava se toarnă apa pe un *câne* (14).

(1) *Ion Creangă*, II, p. 271.

(2) *Ghilușul*, I, no. 2, p. 13.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 931.

(4) Cred. Rom. din com. Voicești, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu

(5) *Ion Creangă*, II, p. 271.

(6) Împărt. de d-l Șt. St. Tușescu, com. Catane, jud. Dolj.

(7) *Ion Creangă*, II, p. 271.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 931.

(9) Candrea, Desușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 315.

(10) Voronca, *op. cit.*, p. 831.

(11) *Ibidem*, p. 860.

(12) *Ibidem*, p. 859.

(13) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 75 v°; cf. mai departe, *Paparuda*.

(14) Gorovei. *Credinți*, p. 378.

Fetele mici își îngroapă *păpușile* (1), ceea ce credem că este o formă a *caloianului*, despre care vom vorbi îndată (2).

Prin Oltenia se fură o *cărămidă* și se îngroapă pe furiș (3).

Flăcăii fură *toaca* dela biserică și o aruncă în fântână (4); acelaș lucru se face și cu o *cruce*, cu o *icoană*,—a Macii Domnului, de se poate, sau orice altă icoană (5), care se poate da și pe orice apă (6), „ca să turbure apa” (7).

Prin jud. Suceava, dacă vrea cinevă să ploaie, iea o cruce dela un mormânt din țintirim, o pune în râu, iaz sau lac, iar peste dânsa pune câțiva bolovani, și-o lasă acolo. Câte zile va sta crucea acolo, atâtea zile va plouă. Dacă vrea să înceteze ploaia, iea crucea din apă și-o pune la locul său în țintirim (8).

Prin jud. Botoșani se fură *grapa* și se aruncă în apă, ca să ploaie (9).

Dacă se crede că seceta provine din pricina îngrogării unui *strigoiu*, acesta se desgroată. Prin Transilvania se povestește că în Zernești niște femei au desgroat o fată de curând îngropată, i-au străpuns inima cu furca de fier și apoi au îngropat-o din nou cu fața în jos (10).

Prin ale părți se desgroată și *bețivul* de curând îngropat, și se dă pe apă (11).

Prin jud. Suceava se sgândăresc *furnicarile*.

În sfârșit prin unele părți, ploile se leagă și se desleagă cu un băț de *alun* cu care s'a scos o *broască* din gura *șarpelui* (12).

3. Prin Oltenia, pentru a porni ploile, se practică datina numită *udătoarea*. Prin jud. Mehedinți, ea se desfășură în chipul următor:

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 931. C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 76—7.

(2) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 76 7: „se îngroapa păpuși în mijlocul jalațiilor”.

(3) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj.

(4) Cred. Rom. diu com. Țepu, jud. Tecuciu și a celor din com. Gohor, acelaș județ, împart. de d-l V. G. Beldie.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 931. Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 75 v°.

(6) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacau, împart. de d-l D. Procopie.

(7) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 204.

(8) Gorovei, *Credinți*, p. 378.

(9) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 75 v°.

(10) T. Burada, *Inmormântarea*, p. 54.

(11) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 76 7.

(12) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 175.

„Doi flăcăi din sat pleacă noaptea târziu cu o găleată cu apă pe care o ține unul, iar celalt, cu unul sau mai mulți clopoței, îi sdrăncăne când se apropie de oamenii cari în timpul verii se culcă afară. Alții se lasă singuri a fi udați, iar alții nu au timpul a scăpa, căci cel cu apă toarnă pe cei culcați, fie femei, copii, oricine, și apoi o ieau iute la sănătoasă” (1).

Prin jud. Dolj, datina poartă numele de *fierărit* și se practică aproape la fel. Iată-o descrisă din trei părți ale acestui județ.

Întâia din partea de miazănoapte:

„Când Dumnezeu nu plouă, flăcăii se fac *fierași* și Dumnezeu îndată plouă. Ei pleacă noaptea, muștește, prin sat, cu căldările cu apă și *noroiu*, și merg acolo unde doarme omul cu nevasta și copiii. Unul ridică pe nesimțite cerga pe ei și ceilalți *văști!* cu găleata cu apă; și omul, fugi! și fugi! desfăcut, cum se găsește; și femeia fugi! și ea în altă palte, și copiii fugi! după ei; iar din fugă, fierășii mai aruncă și câte o mână de *noroiu*, de-i fac ca pe necuratul.

Și oamenii nu zic nimic, ci:

— Noroc și sănătate, și ploaie să vie!

Și mai întotdeauna plouă Dumnezeu” (2).

A doua descriere din com. Hălăngești-Zăicoiu:

„Când verile sunt secetoase, este obiceiul ca să se strângă mai mulți flăcăi la un loc, de unde pleacă în *fierărit*...

Flăcăii își leagă de picioare, dedesubtul genunchilor, câte un clopot, — mai cu samă clopote de acele ce purtă ciobanii la oi. La vr'un ceas după ce înserează, pleacă prin sat, și prin sgomotul ce fac, atrag atențiunea celor ce au fete mari, spre a le scoate afară ca să le ude. Acei cari nu vor ca să și le scoată, sunt udați learcă chiar în așternut, căci de obicei vară dorm oamenii afară” (3).

A treia descriere e din Bârca, — însemnându-se că'n alte sate, cum sunt Bourenii, datina este aproape uitată:

„Mare sgomot eră și atunci, când Dumnezeu nu vrea să dea ploaie!

Numai ce vedeai dănacii, oameni în toată firea, noaptea, „în

(1) *Șezătoarea*, I, p. 186.

(2) Împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(3) *Ion Creangă*, III, p. 310.

mijlocul nopții“, unii muginind ca boii, alții *bătând clopotul* dela biserică, pe când alții luau căldări, hârdaie și dau fuga la Dăsnățuiu, le umpleau cu apă și apoi tăbărau mai întâiu pe Țigani, iar apoi plecau mai pe la toți oamenii din sat, de alegeau mai ales pe fete, le descoperiau și le făceau learcă de apă. Te uita bine la ei cum fugeau bieții oamenii, înnecați de răcoreala apei.

După aceea puneau mâna pe cară, căruțe, roate, sănii, le luau târiș și le duceau de le aruncau în Dăsnățuiu.

Alătrau câinii de ziceai că au tăbărit iar Turcii! Auziai oamenii șoptind în cergă :

— I-auzi fierășii!

Și se închideau în casă!

Așa li se făcea dacă dormiau pe-afară!

Și dumineța numai ce vedeai oamenii că se duceau de-și luau carăle cu proțapele frânte, cu leucile rupte, cu roțile pierdute și nu ziceau nimic! Ba :

— Ploaie să dea Dumnezeu!

Astăzi nu se mai văd obiceiuri de astea; numai că se a-ud!“ (1).

Încă mai pe larg, urmează descrierea datinii pentru partea de miazăzi a jud. Vâlcea :

„Când nu plouă mai mult timp, și când seceta, grozava secetă, amenință holdele, sămănăturile, flăcăii se vorbesc și se adună decuseară în curtea bisericii. Ieau cu ei clopotele dela vite,—clopote mai des de fier și mai rar de *acioaie* (cioaie),—și mai ieau și un hârdău, două, și garnițe,— vas de tinichea pentru scos și cărat apă,—sau căldări. Unii se suie în clopotniță și încep a trage clopotul și a bate în toaca de fier. Vuește satul de glasul mohorât, sever, neîndurat al clopotului și de pitigăitul și sfredelitorul țipăt al toacii. Cei din curtea bisericii, cari au rămas jos, țin un înspăimântător *ison* cu clopotele lor de toată mâna : unele mai mari, altele mai potrivite *nemeșele*, unele știrbe ori crăpate. Adormitele ecouri ale codrilor vechi și ale adâncilorși prelungitelor văi se scutură de copleșitorul lor somn. Satul întreg este în picioare, și din casă în casă, din gură în gură trece cuvântul : *fierăritul*!

(1) Impart. de d-l N. I. Dumitrașcu.

Câinii pun *zăuăt* (1).

Dar vuietul se mai potolește și doar ecourile îi mai prelungec agonია. Femeile *învălesc focul* și după această ultimă datorie a zilei, datorie sfântă către focul casnic, către lumină (2), toată lumea aștește decuseară. E vară și e lună afară ca ziua; lumea doarme în prispă pe paturi făcute din blane puse pe scaunele unei sănii.

Acum și câinii au tăcut și nu se mai aude decât rar de tot câte un tril-linc! de clopot; e semn că flăcăii au plecat spre vreo fântână. Ei ieau și *toaca* de lemn și-o asvârle în fântână. Apoi, voinicește scot la apă, își umplu hârdaiele și cu gărnițile udă bine toată fântâna. Dar în tot timpul cât robotes, *nu grăesc nici un cuvânt*; de înțeles se înțeleg prin semne. Când au isprăvit la fântână, o pornesc „prin odăi”, pela casele oamenilor, cu hârdaiele pline și duse în părângă. Cine se întâlnește cu ei pe drum, nu scapă *nelăut*: se face fără voie paparudă.

Așa colindă ei satul, cântând, chiuind și *bătând* clopotele. Se abat pe la casele oamenilor și unde găsesc culcată pe prispă vreo fată mare ori vreo muiere tânără, toarnă cu garnița apă pe ele.

Nu încape nici o supărare din partea celui ce s'a pomenit udat cu apă. Inima voioasă a celui care udă și a celui care este udat, aduce *ploaia cu găleata*. Așa merge treaba până când *se slomnește de ziuă*, când flăcăi se duc acasa. Cântece, chiote, bătaia clopotelor, sunetul dulce al garniței pline și izbite de gura hârdaului, jocul aurului împrăștiat de lună pe fața apei,—toate împrumută vieață satului mocnit și dau atâta farmec drumurilor pustii, în cât nu-i pană se le poată spune și nu-i cuvânt să le grăească!" (3).

(1) „Lătră într'una!”

(2) Se poate. Eu îmi amintesc însă că prin Țepul meu *învelitul focului* se făcea în copilăria mea, dintr'o pricină curat economică: lipsia chibritul pentru aprins, lipsiau paiele sau surceluțele pentru atâțat, iar câteodată, chiar de erau, se umeziau și deci nu se mai puteau aprinde.

(3) G. F. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 33 4, adăogându-se: „Procedeu acestă magic pentru chemarea ploii nu-i stingher: îl găsim și la alte neamuri. La multe din popoarele sălbatice ale Africei, instrumentele sonore, buciurile și fluierile magice au rol de căpetenie în chemarea ploii”.

O firească aruncătură de ochii,—dar prea departe!

4. *Căluianul* (1) este altă datină, care are de scop să curmese ceta. Prin unele părți, ea este legată de o zi, — de a treia Marți după Paști (2), de a noua Joi (3). Prin altele însă, cum se întâmplă prin jud. Tecuciu, ea se îndeplinește atunci când este secetă.

Rămasă astăzi numai pe sama copiilor, firesc este să o fi descris între jocurile copilărești precum urmează, pentru com. Jepu, jud. Tecuciu:

Se ȧea clisă moale și i se dă chipul unui om cu mâinile pe piept. Apoi se întinde pe o scândurică și fetele îl plâng cum ar plânge pe orice mort, cu sau fără lumânări. Delătura scândurii ard două căpețele de lumânări. Când s'aud bocetele, de prin partea aceea a satului încep să vină fete și băieți mici cu câte un căpețel de lumânare și cu câte o oală sau moșoaică. După ce l-au împodobit cu frunze și cu flori, îl aduc la o fântână, în afară de sat. Scândura e dusă de doi băieți, iar al treilea merge înainte, având în mână un băț c'o basmă în vârful, închipuind *steagul* mortului. Delăturile scândurii sunt două fete bocitoare.

Bocetul este următorul:

Ene,
Ene,
Căluene,
Deschide-ți porțile,
Să curgă ploaiele,
Că de când n'a mai plouat,
Și pământul s'a uscat
Și lumea că s'a 'nturnat.
E-n-e....
Ca-lr-eee-nee!..

Se mai adaugă, unde vine mai bine:

Și pietrele c'au crăpat,
Și verdeța s'a uscat,
Și izvoarele-au secat!

(1) Cf. *Dicționarul limbii române la caloian*. — G. Ceașeanu, *op. cit.*, p. 86 7.

(2) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 255: Căluianul se face a treia zi după Paști, în chip de om, care se îngroapă, și a treia zi, Joi, această Joi se numește *paparudă*, — se desgroapă. După aceasta se udă. — *Ibidem*, p. 271 v° și 289: Marți, în ziua de *paparudă*, fetele fac din lut galben un chip de copil, îi pun coji de ouă roșii la cap și îl îngroapă. Joia ce vine îl desgroapă în zori și îl aruncă într'un puț părăsit, după care fac pomană, chiamă flăcări și pornesc hora.

(3) *Ibidem*, p. 210 v°: La nouă Joi după Paști, se face un om de lut, se îngroapă în zori de zi de către fete, și apoi se face praznic și se udă.

Câteodată, la puț se varsă peste el o ciutură de apă și apoi în cea mai deplină tăcere, se duce de aceeași copii și se pune în bălării, în buruiene înalte, unde i se prăpădește urma. De cele mai multe ori însă, după ce a fost bocit, copiii îl aruncă în puț; căpețelele de lumânări se lipesc de ghizdăle, florile cu cari a fost împodobit se svârl tot în apă. Apoi copiii scot apă cu ciutura și luând moșoaicele sau oalele pline, se alungă și se udă; nimeni nu trebuie să se supere.

La sfârșit oalele se sparg (1).

Sub numele de *caloian*, *căloian*, *calian*, *scaloian*, *muma pădurii* sau *muma ploii*, datina se cunoaște și prin alte părți.

Variante de bocete, în legătură cu slobozirea ploilor:

Caloiene,
Ene,
Caloiene,
Ene,
Du-te 'n cer și cere
Să deschidă porțile,

Sa sloboadă ploile,
Să curgă ca gărlele,
Zilele
Și nopțile,
Ca să crească grânele!

Caloiene,
Ene,
Caloiene
Ene,
Du-te 'n cer la Dumnezeu,
Ca să plouă tot mereu,
Zilele

Și nopțile,
Să dea drumul roadelor,
Roadelor,
Noroadelor,
Ca să fie 'mbelșugată
Țara toată,
Lumea toată!

Ene,
Ene,
Scaloene,
Ene,
Ene
Scaloene,
Du-mi-te la Dumnezeu
Și te roagă tot mereu,
Să dea drumul cerului
Ca să curgă ploile,
Ploile

Ca gărlele,
Nopțile
Și zilele
Și cu săptămânile,
Ca să crească apele,
Să s'adăpe vitele
Și să ude grăiele,
Grăiele și oarzelē,
Meiul și fasolele
Și toate legumele
Și toate porumbiștele!

(1) T. Pamfile, *Jocuri de copii*, 1906, p. 5. T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, Iași 1915, p. 80 4, cu un chip de lut.

Ene,
Ene,
Scaloene,
Tinerel te-au îngropat,

Să se facă poame multe !

De pomană că ți-au dat
Apă multă și vin mult,
Să dea Domnul ca un sfânt
Apă multa să ne ude,

Iani,
Iani
Caliani,
Iea cerului torțile
Și deschide porțile
Și pornește ploile,
Curgă ca șivoaiele,
Umpfe-se pâraele

Printre toate văile,
Să răsaie grânele,
Florile,
Verdețile,
Să crească fânețele,
Să s'adape vitele,
Fie multe pitefe!

Un bocet, în care nu e vorba de ploaie:

Scaloeni scaloian,
Trupușor de dician ;
Scaloită,
Scaloită,
Trupușor de coconiță ;
Mă-ta că mi te-a cătat,

Te-a cătat
De-a întrebat
Prin pădurea rară,
Cu inim' amară;
Prin padurea deasă,
Cu inima arsă ! (1).

Adăogăm și această mărturie, pentru jud. Brăila și Ilfov: cineva a „văzut pe *secetă* niște Țigănuși c'un boț de noroiu, și-i ziceau

Da ce-i asta, căluene,
Că de-atâta lungă vreme,
Cerul nu l-ai nourat
Și pământul s'a uscat ! (2).

Prin jud. Botoșani, se pare că fetele închipuesc caloianul prim niște păpuși pe cari le îngroapă la un hotar de moșie, prefăcându-se unele din ele în preoți, cântăreți, ș. a. (3).

5. *Paparuda*, numită și *păpărudă*, *papalugă*, *păpălugă*, *paparugă*, *păpărugă*, *babarugă*, *băbăruge*, *dadaloaie*, *dodole*, *dodoloaie*, *dodoloiu*, *mămăruță*, *gog*, iar la Macedo-Români *paparuda*, *pirpirună* sau *duduleț*, — nume pe care-l poartă fata care se face

(1) T. Pamfile, *Jocuri de copii*, II, p. 5 6. Marian, *Sărbătorile*, III, p. 288 303.

(2) Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 245.

(3) Academia Rom., *Ms. no. 3418*, p. 36 v°.

paparudă și care de obicei este săracă (1),—este datina care are acelaș scop ca și *căluianul*. Indestul de pe larg descrisă (2), ea constă în udarea cu apă a unei fete, femei, sau obișnuit a unei Țigance, care-și acopere trupul cu verdeață, ca să nu i se vadă pielea.

Dimitrie Cantemir o descrie astfel :

„Vara când este secetă cu primejdie pentru sămănături, atunci îmbracă țăranii câte o copilă mai tânără de 10 ani cu cămașă de frunze de copaci și de buruiene, și cu toate celelalte copile și copii de vrâsta ei, umblă jucând și cântând, și cum sosesc la fiecare casă, obicinuesc babele și le toarnă pe cap apă rece ; iar cuvintele pe care le cântă ele sunt mai în acelaș chip :

— Papalugo, suie-te la cer și deschide porțile sale și ne trimete ploaie de sus, ca să crească grâul și popușoiul, mălaiul și alte ! (3).

Prin Hațeg, „vara, când e secetă mare, se adună vre-o doisprezece copii din sat și îmbracă din cap până în tălpi pe un copil mai zdravăn, în frunze din planta numită *boz*. Cu stâlări de boz îi acoper capul tot, grumazul de tot, jur împrejur tot trupul, picioarele până sub tălpi. Bozul îl leagă cu ață de băiat. Băiatul așa este plin de boz de nici nu vede, ci alții îl conduc de mână.

Încep apoi de undevă și parcurg toate ulițele satului. Mergând de-alungul uliței, toți doisprezece strigă din răspuțeri pe un glas :

Ploaie, Doamne, ploaie,
Cerne cu ciurul,
Toarnă cu ciubarul
Pe fântâna seaca,
Ne umple cu apa.
Bumburel de argint,
Ploaie pe pământ ;
Bumburel de aur,
Ploaie din balaur ;
Rodul până în pod,
Spicul
Cât voinicul !

(1) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 115.

(2) Marian, *Sărbătorile*, III. p. 304—26.

(3) Cf. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, Iași 1915, p. 74.

Mai în fiecare casă iese câte o muiere cu o găleată de apă și o aruncă pe *boz*, apoi dăruiește bozul cu un ou. Gazda cu fântâna aruncă pe boz câte trei găleți de apă din fântână și-l dăruiește cu trei ouă" (1).

Tot o descriere a datinii, pentru jud. Mehedinți:

„În timpul verii, când sunt *secete* mari, se întrebuințează multe mijloace pentru a porni ploaia; între acestea sunt *paparudele*.

Consistă într'un joc ce se face mai cu samă de Țigani. Pentru acest scop, câteva fete, mai adesea trei, — mai mici de 12 ani, se desbracă până la piele, se încing înprejur în loc de fuste cu plante verzi, — cum sunt *bojii*, — înșirate pe o ață, astfel că de la brâu până la genunchi sunt acoperite, iar pe cap poartă o coroană tot de verdețuri. Fetele pleacă sub conducerea unei Țigance bătrâne, prin sat, la fiecare casă și începe să joace înainte și înapoi, în rând și cântând astfel:

Paparudă, ruda,
Vino de ma udă,
Cu ulcioru, cioru,
Să turbure ceru;
Cu găleata, lata,
Peste toată gloat;
Cu găleata plină,
Ploile să vină;
Cu găleata rasă
Ploile să varsă;
Cu gălețile
Ca să umple văile;
Cu apă de ploaie,
Tot cu țuțuroaie,

Pământul să moaie;
Când o da cu plugul,
Să umble ca untul;
Când o da cu sapa,
Să cure ca apa;
Să se facă grânele
Cât bordeiele,
Și porumbele
Cât prăjinile;
Drugile
Cât coatele,
Spicele
Cât palmele!

În timpul acesta gazda aduce o vadră plină cu apă și toarnă peste paparude, cari, udate cu desăvârșire, continuă a jucă, cântând încă de câteva ori, apoi se opresc. Conducătoarea atunci merge la gazdă, care trebuie să le dăruiască ceva.

(1) Densușeanu, *Graiul din Țara Hațegului*, București 1915, p. 286 7.

Aşa cutreeră mai tot satul, căci rar s'ar gândi cineva de a refuza mijlocitoarele ploii" (1).

Din jud. R.-Sărat avem acest cântec :

Paparudă, rudă,	Sa umple patulele,
Vino de te udă,	Paparudele !
Ca să cază ploile	Să deschideți cerurile,
Cu gălețile,	Paparudele !
Paparudele !	Sa pornească ploile,
Să dea porumburile	Paparudele !
Cât gardurile,	Să ferească holdele,
Paparudele !	Paparudele !
Ca să crească spicele	Să gonească taciunile,
Cât vrabiile,	Paparudele !
Paparudele !	Din toate ogoarele,
Să sporească grânele,	Paparudele ! (2).

Prin jud. Brăila, *păpălugă*, îmbrăcată în *boji*, sare, joacă și cântă :

Păpălugă, lungă,
Săi, să deie ploile,
Să curgă șoroaiele ! (3).

Prin jud. Argeș când vin ursari vara, în timp de secetă, *des-poaie* oamenii o Țigăncușă ca de 9 sau 10 ani, îi leagă pe trup două-trei rânduri de boji, după care aceasta joacă pe la oameni sub numele de *paparudă*, unde este udată cu apă (4).

Prin jud. Buzău, la sfârșitul cântecului, *paparuda* adaugă :

Să dea Dumnezeu sănătate
Și ploae la bucate ! (5).

Prin jud. Gorj, la secete lungi, „se adună pela sfințitul soarelui copiii, și doi din ei se învelesc cu o plantă *feregă*, și lumea iese cu apă și toarnă peste cei doi îmbrăcați". Acești copii strigă :

(1) *Șezătoarea*, I, p. 154 5; în Marian, *Sărbătorile*, III, p. 308-9, cu câteva greșeli.

(2) Culegere din com. Popești.

(3) Candra, Densușeanu, Speranță, *op. cit.*, p. 251.

(4) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 9 v'.

(5) *Ibidem*, no. 3419, p. 34 v.,

Paparudă, rudă,
Vino de ne udă,
Cu găleată, leată,
Peste lumea toată;
Cu galeata plină,
Ploaie sa ne vină;
Cu galeata rasă,
Ploile se varsă,
De Marți până Marți,

Să cure talanți;
De Joi până Joi,
Să dea nouă ploi;
Unde dai cu sapa
Să cure ca apa;
Unde dai cu plugu,
Să cure ca untu;
Deschideți porțile,
Să vie ploile ! (1)

Prin jud. Vâlcea, „umbă 5-6 fete prin sat. Una din ele e îmbrăcată în *boji*, iară celelalte cu vase cu apă în mâini. Pe paparudă aruncă cine vrea; ea saltă și celelalte cântă :

Paparudă, ruda,
Ieși afar' și udă,
Cu găleata, leata,
Peste toată gloata.
Să sunăm cheile,
Să pornim ploile,
Să crească bucatele;
Să facem colaci,
Să dăm la saraci;

Să facem covrigi,
Să dăm la calici;
Să facem păpuși,
Să dam la mătuși!
Paparudă, rudă,
Ieși afar' și udă,
Cu găleata, leata,
Peste toată gloata ! (2).

La această datină se referă următorul fragment de text privitor la rămășițele păgânești în datinile poporului român, — adaptare după un altul, de pe la jumătatea veacului XVIII, despre „Istoria Rosilor“.

„Mai jertfue unii dintru acei închinători de idoli și apelor, adecă bălților, izvo[r]ărilor, numindul-le și pre acele dumnezei. Deci unde era apa aproape, ei s'aduna o dată într'un an și merge de s[ă] arunca unei pe alții în apă, iar unde era apa departe, îș[i] turna apă pe dănșii unii altora. Aciasă acum și la unii creștini vedem făcându-să, adecă a doazi după Paști, numindu-s[ă] trasul în vale, dintru care *tras în vale*, prin îndemnare diavolului să fac multe sfăzi, gălcev[i] și bătai" (3).

Iată acum și fragmentul respectiv, din „Istoria Rosilor“, partea „De idoli“ la „De udatul cu apă la Paști“: „Oare carii din fără de legile ceale de demult pentru înmulțirea roadelor

(1) *Șezătoarea*, IX, p. 28 9.

(2) *Ghilușul*, II, no. 7, p. 15.

(3) Academia Română, *Ms. no. 34*, p. 108-9 v°.

pământului, aducea jirtve izvoarelor și iazurilor, iară uneora și pre oameni afunda în apă. Prin oarecare părți rusești încă și până acum a celui lucru netreabnic de demult i să înnoiaște popomenirea, că pe vremea zilei cei luminate a învierii lui Hs. adunându-să tineri și bătrâni, parte bărbătească și fămeiască, unul pre altul după asemănarea unii mîngîieri oarecăriia să aruncă în apă; și să întîmplează celui aruncat în apă, după lucrarea dievolescă, de să lovește au de pîiatră, au de lemn și rău iș dă sufletul său. Iară alții, măcar că nu-i aruncă în apă, dară aduc apă, înnoind jirtva aceluiaș drac după obicinuițele sale ceale de demult, măcar că fac spre obiciaiu de mîngîiare, iară nu jărtve idolilor; însă mai bine ar fi și aceasta de nu ar fi" (1).

6. Pe vremuri de secetă se fac procesiuni pe câmpuri, cu rugăciuni pentru ploaie. În București se scot moaștele Sfântului Dumitru dela Mitropolie. Prin jud. Argeș se scot moaștele Sfintei Filoftea dela Curtea-de-Argeș; în Iași, moaștele Sfintei Paraschiva, și la Suceava, moaștele Sfântului Ioan-cel-nou.

Prin alte părți se poartă din sat în sat icoanele făcătoare de minuni, numite *sfinte*, — „în cutare sat s'a dus sfînta" , mai întotdeauna icoanele Maicii Domnului, cum sunt: *Sfînta dela Adam* (Icoana Maicei Domnului din mănăstirea Adam, jud. Tutova), *Sfînta dela Florești* (ms. Florești-Tutova), *Sfînta dela Ți-fești* (jud. Roman), *Sfînta dela Neamț*, *Icoana Sfintei Ana din mănăstirea Bistrița*, *Sfînta dela mănăstirea Magarului*, din jud. Tutova, ș. a.

În afară de aceasta, și fără de a ști dacă se scot în procesiuni pentru ploaie, mai însemnăm între icoane făcătoare de minuni și *Icoana cuvioasei Paraschiva* din biserica ce are acest hram din R-Sărat, precum și *Icoana Maicii Domnului* din mănăstirea „Dintr'un lemn".

Sfintele se aduc cu trăsurile ori cu trenul, fiind însoțite de călugării, călugărițele și preoții lor. În sate, stau noaptea în biserici, iar ziua se scot în procesiune de preoți mulți.

Pentru aceasta, bisericile cu icoane făcătoare de minuni primesc plata deosebită sau se mulțumesc cu ceea ce se adună în cutii, cu prilejul închinării creștinilor.

Când *sfintele* sunt *luate* în alte părți, și prin urmare nu pot

(1) M. Gaster, *Chrestomație română*, II, p. 53.

fi aduse la trebuință, preoții și poporării lor „scot icoanele” bisericii lor în procesiune pentru ploaie.

Scoaterea moaștelor și icoanelor se face, ca și aducerea sfințelor, numai vara și când e secetă. Prin unele părți însă este datină de a se scoate icoanele la *Izvorul tămăduirii* ori la *Duminica mare*, pentru ploaie peste vară și „pentru roade la câmp” (1).

Une ori, icoanele făcătoare de minuni prind niște stropi de apă pe dânsele, ca o rouă; acesta este semn că va ploua (2).

7. După secetă, întâia ploaie trebuie să vie noaptea, pe furiș, ca să n'o deoache lumea (3), mai ales după ce „se trudește mult de ploaie”.

Prin Bucovina, acest lucru se socotește a fi o prevestire de *bătălie* (4).

VII. Piatra.

1. *Grindina* se numește de obicei *piatra*, *ghiață* sau *sloață* (5); Macedo-Românii îi zic *grindine* sau *grindină* (6). Ea se crede a fi un mijloc prin care Dumnezeu pedepsește pe oameni pentru neascultările și fărădelegile lor, între cari se numără și faptul că unele femei sau fete *necurate* pun flori în cap (7). Următoarea însemnare bătrânească ne spune cum Dumnezeu a dat piatra împotriva păgânilor prădalnici: „1789, în zioa Înălțării D[omnului] o mie de păgâni ș'au lăsat căii săi și hainele și au plecat pe munți cu gând să robească sate în Țara ungurească... și au dat o piatră cu tunete și cu fulgere groaznice, dar i-au bătut de i-au mai omorât; pe la 7-8 zile, dintr'ânșii au venit bătută de D[umnezeu] și leșinați. Popa Ioan ot Arșiș de la bis. Vlădica au spus și au zis că i-au bătut D[umnezeu] diaurilor”, — al creștinilor (8).

(1) T. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 12 3.

(2) Cred. Rom din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Idem.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 700.

(5) Ion Creangă, *op. compl.*, ed. 1906, p. 404.

(6) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 604.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 150.

(8) *Miron Costin*, II, p. 15.

„Piatra e a lui Dumnezeu; o prăvălește Sf. Ilie pentru pocăința oamenilor, când nu cred în Dumnezeu, când sunt răi și fac pă-

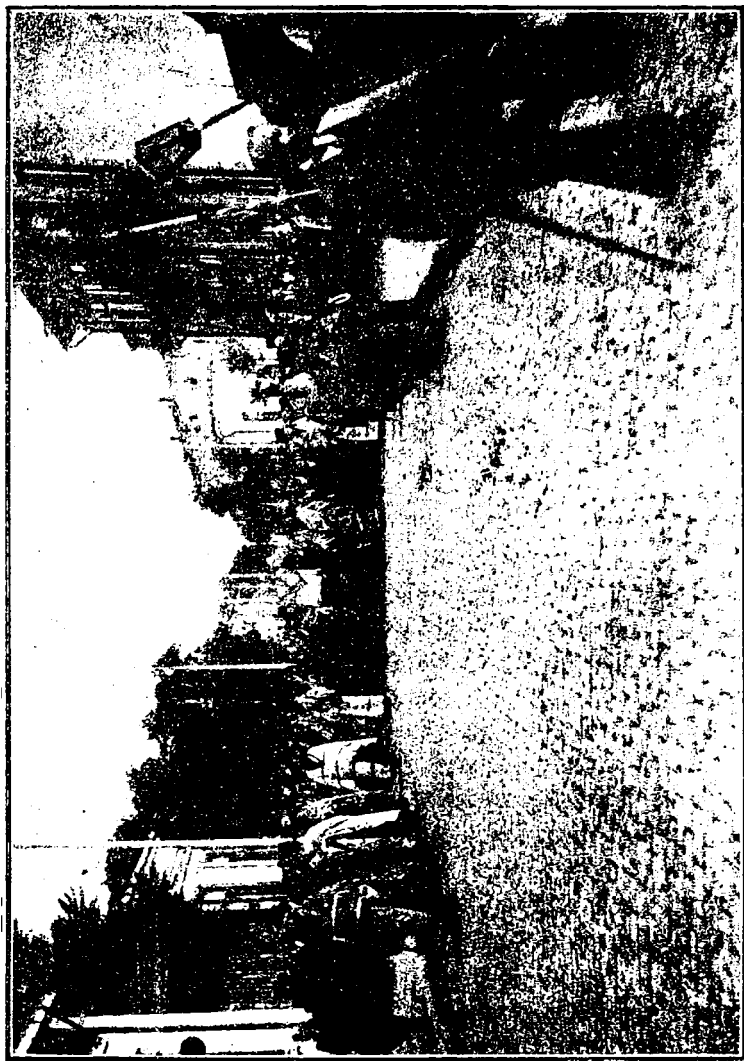

Fig. 2. Procesie cu *Sfânta dela Adam*, în Bârlad, la 5 Iunie 1915.

cate. Dumnezeu îi pedepsește cu piatră, căci sî f.c. foame.e, că doar cu bățul nu-i bate!" (1).

(1) *VORONICA, op. cit.*, p. 72.

Piatra se mai dă și împotriva *strigoaicelor* cari leagă ploile, după cum am văzut:

„Dumnezeu și cu Sf. Ilie, de aceea dau grindina; din pricina strigoaicelor căci se pun împotriva lui Dumnezeu și opresc ploaia; dar când se pornește Dumnezeu cu tunete, cu trăsnete, cu grindină asupra lor, ele nu mai pot țineă, și-o scapă, și atunci plouă.

La Dumnezeu este un *cal* și un *bou* care duce piatra. Când o poartă calul, nu e așa tare, căci calul fuge repede și piatra cade numai ici și colo. Dar când merge boul, căci boul merge încet, și atunci cade multă și e ca nucile.

Pietrarii însă o alungă unde vreau ei.

Boul sau calul se roagă ca să-i sloboadă, că crapă, și pietrarul îi sloboade pe apă, pe drumuri, pe păduri; musai s'o sloboadă. Pietrarul alungă piatra cu furculița, cuțitul și lingura cu care a cinat el în seara de ajun" (1).

Piatra mai bate *strigoaicele* din pricină că acestea fură *lucea-fărul* (2).

Când se întâmplă ucideri între oameni sau când și-a făcut cineva singur samă, deasemeni bate grindina (3): „In satul în care se împuşcă cineva singur, se omoară, musai să bată pe locurile acele şapte ani de zile piatra, pentru păcatul ce s'a făcut, căci Dumnezeu urăşte fapta aceasta și trimite acolo pedeapsă" (4).

Grindina vine și din pricina femeilor și fetelor ticăloase că nu cruță sfântul pământ, că își pun flori pe cap și umblă cu capul gol, măcar că sunt păcătoase (5).

Prin jud. Neamț se crede că dacă s'a spânzurat cineva și s'a înmormântat, și nu a fost desgrogat la trei zile, încep numai decât să bată ploile cu piatră (6).

În sfârșit, de foarte multe ori piatra este fapta *diavolului* care a rămas spânzurat în văzduh, atunci când Dumnezeu i-a asvârlit

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 366.

(2) *Ibidem*.

(3) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 116.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 800 1.

(5) *Ibidem*, p. 801.

(6) Cred. Roin. din com. Vânători, împărt. de d-l A. Moisei.

seminția lui din cer, odată cu pornirea *furtunilor*, cu cari de altfel grindina se întovărășește mai întotdeauna.

2. Cu privire la izvodirea pietrii, prin Bucovina mai aleș, întâlnim foarte multe socotinți, pe cari le și dăm în următoarele șire.

Prin unele părți se spune că *Sf. Ilie* și *Sf. Mihail* fac piatra. „*Sf. Ilie* orânduiește cu piatra. El ridică ghiața în nouri, de sub pământ și în cer merg lostopane de ghiață întregi pe nouri, dar *Sf. Ilie* umblă cu căruța și c'un maiu tot o sfarmă, iar *Arhanghelul Mihail* merge înainte cu sabia și tot o tae”.

Prin alte părți se crede că *Arhanghelul Gavril* este acel ce poartă piatra și rânduiește cu *tunul* (1).

Prin altele se spune că piatra ar fi a *Sfântului Petru*: el o fierbe trei zile, ca să fie mai mărunțică și face să fie însoțită de picături de ploaie calzi. Acesta, a *Sfântului Petru*, este *piatra adevărată*, și nu *grindină*, din care se face *piatra adevărată*! *Sf. Ilie* face focul și *Sf. Petru* o fierbe. Pentru aceasta ziua de *Sf. Petru* se serbează trei zile (2).

În legătură cu aceasta pomenim credința musceleană care ne spune că piatra arde în apă la *Precup* (3).

Pe-alocuri se zice că *Sf. Ioan* este acel care fierbe pratra (4).

Prin alte părți se spune că *Iuda*,—cel ce se serbează la 19 Iunie,—orânduiește piatra, odată cu *furtunile* (5).

Bălaurii, tot astfel, sunt socotiți ca urzitori de piatră. Bălaurul care se vede întins pe cer ca o pată neagră, face piatra undevă, jos pe pământ, într'o prăpastie, și apoi o urcă în cer, unde o sfărâmă. „Când clocotește piatra”, bălaurii se sparg și piatra se sfărâmă. Uneori bălaurii sfarmă piatra mărunțel, după porunca lui *Sf. Petru*, care o împrăștie apoi pe pământ.

După alte credinți, „piatra o dă *sf. bălaur*, când îi dă Dumnezeu drumul din lanț, când îi mânios pe oameni. Odată s'a fost pus *sf. bălaur* pe un nour și a fost piatra ca nucile. De aceea e păcat a zice: „bată-te mânia lui Dumnezeu”, „bată-te var-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 792.

(2) *Ibidem*, p. 803.

(3) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 79.

(4) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 79.

(5) *Ibidem*, p. 76. *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, II, 1, fasc. 2, p. 389.

ga lui Dumnezeu!¹ O! Ferească Dumnezeu de mânia lui Dumnezeu!" (1).

Umblând prin toate părțile, bălaurul împrăștie piatra mai ales pe unde își poartă coada (2)

Când slăbește bălaurul, el se vede căzând jos ca ceva negru.

El este acela, în care, după alte credințe *Sf. Ilie* trage cu tuiul.

Uneori, în legătură cu balaurii, stau și *farmazonii* sau *solomonarii*.

"Piatra o fac farmazonii. Sunt de acei cari ieau bani dela boieri și dau piatra pe moșiile altora. Anume învață cum să facă.

Sunt oameni solomonari cari poartă piatra pe unde vreau, dar cu piatra, balaurii rânduiesc.

Bălaurul e șarpe; dacă n'a văzut om șapte ani, el se face bălaur. Toți șerprii suflă la un loc și fac o mărgică și acela [care trebuie să se facă bălaur], o iea și se suie la cer; acolo el slobade piatra și pe dânsul, omul care știe,—*solomonarul*, umblă călare.

Odată un solomonar s'a sfătuit cu *Jidanii*, să bată pânile oamenilor, ca să cumpere dela Jidani. Oamenii au știut și i-au zis:

— Tu vei da piatră pe pânile noastre, dar nici tu să nu te scobori de acolo!

El s'a temut, a dat piatră într'o fântână și a făcut încă două stoguri. De cădeă pe ogoare, numai pământul rămăne!" (3).

Prin jud. Botoșani se vorbește despre o *mare înghețată* unde sunt locuri de *ghiață* cu niște *bălauri*. Dacă acești bălauri sunt descântați de solomonari, ghiața îi strânge așa de tare că-i face să sară în sus, cu *ghiață* cu tot, să se urce în nouri și de acolo să curgă pe pământ în chip de ploaie cu piatră (4).

Firește că dela o astfel de faptă, nici *dracul* nu poate lipsi:

"Pe cer se cunoaște care e nour de ploaie și care de *ghiață*. *Sf. Ilie* trage nourul cel de ploaie cu un *bou*, ca să dea apă printre piatră. Câte o dată, boul acela așa de greu mugește, că

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 802.

(2) *Ibidem*, p. 809.

(3) *Ibidem*, p. 807 8.

(4) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 110 v°.

se aude până aicea [tunetul], da *necuratul* trage ghiața cu putere de foc" (1), adică cu o mașină cu aburi.

Și mai departe:

„Piatra o fac *diavoli* cu ciocanele, ca să n'aiba oamenii pâne; dar dacă țin cele nouă *Joi* de după Paști, ei atunci n'au putere a o face, căci în Joile acelea o fac" (2).

Sau:

„În cer sunt grămezi de piatră: o strâng dracii, o fac în chip de *cal*, în chip de *bou*, și pornesc călare prin cer, să o arunce asupra oamenilor, să-i ucidă, să deie foamete, dar sunt oameni cari o știu întoarce dela hotar. Când e piatra cal, li-i mai ușor de întors, dar când e bou, tare e greu, că dă cu coarnele să-i împungă pe cei ce voesc să o întoarcă.

Dracii totuna sfărâmă în cer ghiață și fac piatră. Ei, dacă nu s'ar teme de Dumnezeu, ar turnă-o de odată toată, dar Dumnezeu dă ploaie și o mai înceată.

Piatră, ori că-i pe *berbec*, ori pe cal, pe *porc*, nu-s tare rele; dar când e pe *buhaiu* e tare rea.

Dracul vine cu piatra pe cal, la pietrar și zice:

— Sloboade-mă!

— Nu te slobod!

— Pocnește!

Da Dumnezeu tot umblă cu săgeata în urma lui, de-l trăsnește.

Piatra o fac dracii vara, când e fierbințeală mare; atunci ei se strâng mai mulți la un iaz și suflă până se face ghiață. Ghiața o sfărâmă și o ridică în nouri și-o dau pe satul care vor ei.

Sf. Ilie, de aceea umblă cu *tunul*, ca să-i omoare.

Dacă trece ziua lui *Sf. Ilie*, nici tunul nu are atâta putere, că piatra nu cumpănește așa tare putere asupra pământului" (3).

Sau:

„După Bobotează nu se spală *cămășile* două săptămâni, pentru că apele-s sfințite. Atunci femeile să nu meargă să bată cămeșile la pâraie, că din pricina lor e grindina mare și sfărâmă pânila oamenilor. Pentru că dracul, la Bobotează, când strigă preotul *chiraleisa*, cade în fundul apelor, cum va bate vre-o femeie cu

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 793.

(2) *Ibidem*, p. 796.

(3) *Ibidem*, p. 801 2.

maiul, la cea dintâi lovitură, el iese în sus, și câtă ghiață prinde sub unghii, o duce în cer și din aceea se face vara grindină" (1).

Dracii se folosesc de sufletul copiilor îngropați nebotezați de multe ori la făcutul pietrii :

„Piatra o fac copiii, cei pe cari-i fac fetele și-i îngroapă nebotezați. Dacă nu-i botează nimeni când strigă, se duc de slujesc dracului.

O fată a făcut odată un copil și l-a îngropat sub boz. După ce s'a măritat, a făcut cu bărbatul ei alt copil. Acesta eră năzdrăvan.

Intr'o zi îi zice băiatul mâne-sei :

— Mamă, eu mă duc să caut pe frate-meu!

A *luat* el și s'a dus până a ajuns acolo unde fac copiii cei nebotezați piatră și a luat și un tovarăș de drum, dar pe tovarășul său l-a înneecat. Acolo a văzut cum sfărâmau copiii la ghiață, iar un drac mai mare, tot le strigă :

— Mai mărunțel, mai mărunțel!

— Ce faci frate? — l-a întrebat el pe frate-său.

— Ce se fac! la năcăjesc! Da mama ce face? Să-i spui că poimâni am să mă duc cu mare alaiu la dânsa!

Băiatul a venit acasă și i-a spus. Când a treia zi, numai ce vine un *nour de piatră* și deasupra un *cal de argint*, — acela eră băiatul, — și cu un domnișor călare pe dânsul, — *dracul*, — și a dat o piatră, că i-a sfărâmat toată grădina; n'a avut nici un popușoiu [nesticat]; și la nimeni altul n'a mai bătut, fără numai la ea. Astfel a rămas săracă, și a murit și ea, căci nu aveà ce mânca. Și tot la draci s'a dus, pentru păcatul ce a făcut.

Este un loc departe, unde nu luminează nicio dată soarele; acolo fac ei piatra.

Piatra, e păcat să o ieai în mână sau în gură, că-i dela dânsii.

Cine iea piatră în gură, acela nu are voie să intre în biserică șapte ani; așa mare păcat are.

Un om mergând prin Munții negri, în Galiția, a dat de niște băieți ce tăiau ghiață în munți. Toți au sărit la dânsul să-l omoare, dar unul le-a zis:

Lăsați-l că-i neam cu mine!

Și i-a zis să se dea la o parte.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 704.

Apoi au ridicat ghiața cât cărămizile de mari, în cer. Dumnezeu o blagoslovește și se face mică.

Piatra, numai atunci bate într'un sat, când în satul acela vreo fată o avut copil și l-a pierdut și apoi l-a îngropat undeva. Pe locul acela trebuie să vie piatra; ea ucide pământul, îl sfarmă, ca să desgroape ce este ascuns într'însul, să se arăte la lume ce s'a făcut, că nimic nu se poate trece așa.

Când se face vreo primejdie — ce *vânt* se stârnește! — când se spânzură cineva, atunci necuratul pornește cu bucurie că are un suflet, că e biruitor asupra lui Dumnezeu.

Tot așa și cu piatra; par'că Dumnezeu ar da pe lume piatră, — iam cată ce mândrețuri, ce flori și ce roade dă Dumnezeu pe lume oamenilor! Oare după ce ne-a dat de toate, Dumnezeu ar veni și le-ar sfărâma?

Piatra o fac numai *moroi*, adică diavolii acei ce se fac din copiii nebotezați: ei sunt cu diavolii la un loc, dar tot nu-s ca dânșii, căci se chiamă că-s din trup botezat. De aceea ei pot să se ridice în nouri, — nici un necurat nu se poate suî cu nourii în cer, — dar cel din copil *prăpădit*, se poate.

Sf. Ilie nu dă cu săgeata în acei draci, dar dă în cei necurați, cari sunt din necuratul făcuți.

Ei fac ghiața în cer sau o ridică de prin bălți și o sfarmă mărunțel și apoi merg să o dea pe ogoarele oamenilor, în satul unde s'au întâmplat păcatele. Dacă, poate, fata n'a fost vinovată, dar feciorul a îndemnat-o, atunci merge pe ogorul lui. De aceea se zice în descântece:

— Piatră de fată, ori de fecior, ori de vădană!.. (1).

3. Pentru ca să fie ferite câmpurile cu roade de piatră, trebuie să se păzească următoarele:

Podgoreni să lege primăvara câteva vițe din *vie* cu *salcie* dela Florii (2) sau să îngroape în *vie* un *ou* din seara Domnului Hristos (Vineria mare) (3).

Să se sărbeze ziua de *Joi mari* (4), iar în ziua de *Vineria mare* să nu se coase nimic (5).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 799-800.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 142.

(3) *Ibidem*, p. 353.

(4) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 268.

(5) Gorovei, *Credinți*, p. 356.

La *Paști*, cine vrea să nu fie supărat de piatră, să tragă clopotele (1); cine are *vie* și vrea să nu i-o bată piatra, să nu ciocnească *ouă* în întâia zi a *Paștilor* (2).

Marțile și *Joile* după *Paști*, nimeni nu trebuie să-și opărească sau să-și spele *rufele* (3).

Să se sârbeze *Joile* de după *Paști*; prin unele părți se sârbează *Joia* întâia, prin altele a treia sau a noua; prin altele se crede că este bine să se păzească șase *Joi*, prin altele șapte, iar prin altele toate *Joile* din cincizecimea luminată (4).

Prin Bucovina se spune că *rufele* nu trebuie să se spele, — să se bată, — în aceste *Joi* (5).

Privitor la aceste *Joi*, iată ce se povestește prin jud. Botoșani: „Zice că a fost un împărat, *Joian*, și acela, când a ajuns la slăbiciune, a lăsat cu limbă de moarte că acea zi [în care va muri el], ș'o țină oamenii pentru binele lor. Și în ziua aceea măcar să fii dator, să nu te duci la lucru, că *piatra*, de o ții, va bate ogorul dealături și al tău nu va fi bătut.

Atunci, în ziua aceea, fierbe mai tare piatra, e mare cumpănă, și de aceea a zis împăratul să o ținem. Atunci e *Bulciul cel mare* și se cheamă *fierberea pietrii*! (6).

Prin jud. Mehedinți se serbează trei *Marți*, trei *Joi* și trei *Sâmbete* de după *Paști*, una după alta (7).

Să se sârbeze *Vanghelistul Marcu*, 27 Aprilie (8).

Până pe vremea fânului, femeile n'au voie să meargă cu *furca* în brâu, trecând pe câmpuri, că bate piatra (9).

Să se sârbeze *Izvorul tămăduirii* (10); aceasta sărbătoare cade

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 114.

(2) Cred. Rom. șiu jud. Tutova.

(3) *Revista „Tinerimea română”*, VI, 1 2, p. 93.

(4) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 162.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 795. — Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 2 4. — Zanne, *Proverbele*, IX, p. 315.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 795.

(7) *Semn de cinstitie lui Serafim Ionescu*, Bârlad 1914, p. 67.

(8) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 63.

(9) Gorovei, *Credinți*, p. 128.

(10) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 165.

Vineri, în săptămâna luminată și deci se spune: Vineria din săptămâna luminată să nu se țeasă, căci cum vei bate cu vătalele, așa va bate piatra; să nu coși, căci cum vei sparge pânza cu acul, așa va sparge grindina samănaturile; și să nu zolești rufe, căci cum clocotește uncropul în zolniță, așa va clocoti piatra (1).

Prin unele părți se serbează zertru piatră nouă *Vineri* de după Paști (2).

Să se sârbeze Vanghelistu Ioan, 8 Maiu (3).

Să se sârbeze *Gheormanul*, 12 Maiu:

„În ziua asta nu se lucrează nici în câmp și nu se plivește nici în vie. Mai ales în vie nu se lucrează, căci curând curând se stârnește o ploaie groaznică cu piatră, care prăpădește via, viță cu viță, par'că ar îndemna-o cineva:

Mai jos, Gheormane,
Ca mai e o viță în vale!

Adică: tot, tot, să nu mai rămâie o viță zdravănă!

Ci-că eră bdată, încoă spre Vlașca, un om bogat putred, care în ziua de Gheorman, a băgat vreo 20 de oameni la sapa p - rumbului.

Pe seară, vine, nene, o *hală*, de-i face *arie* tot ce săpase. Ce eră să mai facă? Se uită și el cu mâinile în sân cum își râdea naiba de muncuța lui. Dar el de colo își mai făcea din când în când coraj ca Țiganul:

Pe el, Gheormane,
Ca mai sunt șapte pogoane!

Atât porumb îi mai rămăsese nesăpat" (4).

Să nu *se depene* până la *Ispas* (5).

Să se serbeze *Ion-fierbe-piatră*, 25 Mai, căci el o fierbe și o duce unde vrea (6).

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 166.

(2) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 64.

(3) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 65.

(4) *Ibidem*, p. 65. Cf. R.-Codin, *O samă de cuvinte din Muscel*, p. 34.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 795.

(6) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 333.

Să se serbeze *Iuda*, între 10 și 20 Iunie, *Vârtolomeiu*, 11 Iunie (1) și *Precupul* (2);

Să se serbeze ziua a doua și a treia după *Sf. Petru* (3).

Merele să nu se arunce în sus (4) până la această zi. Tot astfel să se păzească și din partea altor poame (5).

Morții să nu se aducă dintr'alt sat,—să nu fie deci trecuți peste un hotar,—atunci când s'au spânzurat, înecat sau au murit de altă moarte grabnică, spre a fi înmormântați în țințirul satelor în cari au trăit, căci grindina, în vara ce vine, va prăpădi neconținut sămănăturile de pe moșia în care s'a făcut îngroparea (6).

4. Pentru oprirea ploilor cu piatră sau pentru abaterea lor, întâlnim următoarele datini și credințe:

Prin unele părți se trag *clopotele*, dela biserică, cu care chip se socotește că ploile se vor abate spre alte moșii; aceasta trebuie să se facă înainte de a intra în hotarul satului la a cărui biserică se trag clopotele, căci altfel nu mai poate avea nici o înrăurire asupra ploii. Prin Bucovina se crede că nu toate clopotele au puterea de a alunga piatra. „Pentru alungat piatra se toarnă anume clopote, cari se sfințesc, și la sunetul cărora fugenourul” (7).

Să se înfigă în pământ un *cuțit* (8), o *sapă* sau un *topor* (9), punându-se pe muche puțină *sare* (10).

Prin jud. Botoșani, când plouă cu piatră și-i cumpănă mare când trebuie să se înfigă toporul în pragul casii, se zice:

Fugi, fugi, ploaie mare,
Că te-ajunge sfântul soare
C'un maiu,

(1) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, 73.

(2) *Ibidem*, p. 79.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 34.

(4) Cred. Rom. din com. Ardeani, jud. Bacău, împărt. de d-l D. I. Procopie.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 796.

(6) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânțescu.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 807.

(8) *Revista Tinerimea română*, III, 1, p. 120.

(9) *Șezătoarea*, III, p. 120. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 315.

(10) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. — *Șezătoarea*, II, p. 194 și XV, p. 10.

C'un paiu,
 Cu sabia lui Mîhaiu (1),
 Cu toporul Domnului,
Hârști! capul omului! (2).

Prin Macedonia, ca să înceteze grindina, se obișnuște a se lua *piroștia* și a se arunca anapoda în curte, dinaintea porții, punându-se un *clește* pe ea,

Alteori, când *grindineadză grindină*,—când începe să cadă cu furie, se dă cu *pușca*, „ca să se întoarcă, după cum se crede, pe *vulturul* care aduce grindina. Dacă vulturul se întoarce, grindina încetează îndată (3).

„Când vezi că vrea să mânânce un *șarpe* pe o *broască*, să ieai un bețișor și să-i desparti, și bețișorul acela e bun de alungat piatra. Unde ameninți cu el, într'acea parte fuge.

Pentru piatră, toamna, după Ziua-crucii, care *șarpe* a mușcat pe cineva, rămâne afară de pedeapsă; pământul nu-l primește pentru păcatul ce l-a făcut. El atunci iese la drum să-l ucidă omul, să-i iea păcatele. Cine a ucis așa un șarpe, să strângă *bățul* acela și când vine piatra, să încunjure casa de trei ori cu bățul și piatra fuge“ (4).

Prin jud. Botoșani se zice că acel băț trebuie să fie de *alun* (5).

Se pun pe foc *mâțișoare*, — flori de salcie, — dela *Florii* (6); „alții, când văd că se apropie vre-o grindină mare de sat, oraș, sau ce este, spun că e bine să ieai *mâțișoare* sfințite, să ieși cu dânsle înaintea grindinii pânăce nu apucă aceasta a trece pe hotarul satului sau al orașului, și se rostește cuvintele întrebunțate la ajunuri, când postesc, ca să se poată opri, și cum ai făcut aceasta, grindina îndată apucă în alte părți“ (7).

Prin Bucovina se folosesc de către pietrari „trei crengi de mâ-

(1) Este de sigur vorba de sabia Arhanghelului Mihail cu care iea sufletele oamenilor; cf. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 77 și urm.

(2) Împărt. de d-l D. Furtună, com. Mănăstireni.

(3) P. Papahapi, *Din lit. pop. a Aromânilor*, p. 340.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 807.

(5) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 110 v°.

(6) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 264.

(7) *Ibidem*, p. 265.

țișori dela Florii și trei crengi de *teiu* dela trei Dumineci mari", dar numai până când piatra n'a trecut hotarul (1).

Prin Botoșani „cu stâlparile ce se dau în ziua de Florii, — un fel de lozie, — poate să alunge o fată fecioară piatra. Când vine dela biserică, crenguța să n'o aducă în casă, dar să o puie afară sub streșina casei și să zică un descântec, și când ȳa vedeă nourul, să iea creanga, și în care parte va amenința ea să cadă, într'acolo se întoarce îndată nourul" (2).

Prin Bucovina, unii știu să folosească *clocoticiul*, — lemn sfânt, pe care nici tunetul nu-l lovește, — încingându-se cu el, și având în mână un băț din acest lemn, cu care se poate abate piatra (3).

Prin unele părți se crede că e bine să se aprindă *lumânarea* dela aer, — dela îngroparea Domnului Hristos, — căci fuge *diavolul* (4), să se înconjoare grădina cu lumânarea dela Paști (5), să se pună în cele patru cornuri ale ogorului *nafură* dela Paști, să se afume cu *sfințituri* dela Paști, adică ouă, pască s. a. (6).

Să se pună în fereastă *ouă dela Paști*, cum obișnuiesc Macedo-Românii (7).

„Când tună, femeia să țină *cuțitul* în mână, în sus, și *lumânarea dela Paști* aprinsă, în jur cu *buruiene sfințite dela Paști*, — flori, — și să afume cu ele, că îndată fuge *tunul*, *piatra*. Sau să arunce afară *cociorva* și *lopata*, cruciș" (8).

„O dată, când va fi fost aceea, a ars lumea, și *Maica Domnului* a aruncat *cociorva* și *lopata* afară, și numai în locul acela n'a putut să ardă pământul. Și de pe bucățica aceea s'a făcut apoi *pământul* ce-l avem astăzi. Altfel ne-am fi prăpădit. De aceea aruncă și femeia *cociorva* și *lopata* când e piatră, și atunci grindina se mai potolește, căci femeia e pe partea Maicii Domnului. Și

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 806.

(2) *Ibidem*.

(3) *Ibidem*, p. 547.

(4) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 305.

(5) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu: „Lumânarea dela Paști este bună să se aprindă la *grindină* și la alte *pripistենii mari*“.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 805.

(7) Cosmulei, *op. cit.*, p. 54.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 805.

de aceea și femeia are dreptatea ei în lume, și bărbatul trebuie și pe ea s'o asculte, măcar cât de puțin" (1).

„Când e piatra, să arunci afară *cociorva* și *lopata*,” cu care scoți din cuptor *nafura*, că stă; uneori ele se pun și cruciș; în lipsă de lopată, se pune *mătura* și în locul lor, orice lemn, cruciș" (2).

Prin jud. Botoșani, când bate piatra, femeile închid ușa, dură ce mai întâiu au asvârlit afară *cociorva* și *lopata*, înfigând între ele *toporul* (3).

Tot prin jud. Botoșani, unii știu să alunge piatra cu trei mlădițe de *alun*; două dintr'insele sunt ținute cruciș, iar cu a treia se taie spre partea de unde vine ploaia (4).

Solomonării sau *vrajitorii* pot să lege piatra înainte chiar de a se ivi într'un sat. Solomonari pricepuți nu lipsesc. Iată arătanile unui învățător sucevean, din 1893, cu privire la solomonarul Ion Liciu:

„Acest om e din Râșca, unde își are locuința. El s'a angajat mai cu toți sătenii de pe malul Moldovii, până în hotarul județului Neamț. Fiecare cap de familie trebuie să-i dea câte 50 bani și în unele sate, câte un franc pe vară. În schimb *el se obligă a păzi holdele lor de grindina*. Pe cei ce se opun a plăti, îi amenință.

În Giulești făcuse angajament cu câte 50 bani de familie. Le puse și niște condițiuni: să sărbătorească *Joile* până la *Sf. Ilie*, în care zile, mai cu samă, să nu întindă *pânză* pe iarbă la soare. Preoților le ceru să nu sune clopotele la biserică când vor vede o *cumpănă*, nor cu tușete și trăsnete.

A cerut sătenilor de i-au arătat marginile țarinei lor, și le-a însemnat cu niște steaguri înalte de draniță. La împlântarea acestora, spuneau cei ce au fost față, că i-a oprit a se apropia de el. În acest timp zicea încetișor din gură, scotea ceva din traista dela șold, și repede o împlântă în pământul de pe hotar.

La cerințele sătenilor de a le arăta vro minune de puterea sa, le-a spus:

— Să vă păziți, când veți vedeă vro *greutate*, nori cu furtu-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 806.

(2) *Ibidem*, p. 805–6.

(3) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 110.

(4) Cred. Rom. din com. Mănastireni, împart. de d-l D. Furtu r.

nă,—că am să torn piatra pe prund,—locul de imaș dintre sat și malul drept al Moldovii.

Ce groază strașnică a băgat... în văcarul satului!

Cum înnoară și tună, văcarul o tulia în spre sat.

Intr'o zi, niște nouri grozav de întunecați, despre munții din apus, se lasă repegior pe de-asupra satului, vărsând ploaia în două cu *pocnete* și fulgere. Văcarul, ca și cuprins de toate boalele, nici se mai gândește la vite : le lasă și o iea la sănătoasa înspre sat, cătând scăpare. Credeă că acum a venit timpul să se acopere prundul cu piatra făgăduită de proorocul lor. Cum s'a întâmplat, că piatra n'a bătut pe locurile acelea, nici prin împrejurimi, toată vara“.

Toate acestea sunt bine crezute. Iată și spusele țăranilor :

„La câmp,— jud. Botoșani și Iași, unde merg vara la lucru, — eră un boier cu moșii, și în tot anul îl bătea piatra, de n'alegea nimic. S'a găsit un solomonar de s'a dus la el și i-a zis :

— Cucoane, să-mi dai 50 de franci, și să-mi faci un ocol mare, și las', dacă ți-a mai bate piatra !

Boierul i-a dat așa. El a pândit când a venit o *zloată*, și și-a luat în spate o lopată și-un topor. Ce-a zis din gură, nu știu, dar atâta : a grămadit piatra în ocol, că nu mai țineau gardurile. Cum o stat, repede cu lopata, de dă într'o parte piatra. Când dedesubt, numai dă de un *bălaur* care mai mișcă din coadă. Haț! toporul și taie capul bălaurului!

Boierul i-a dat cei 50 de franci și el s'a dus în drumul lui. Și din vara aceea, n'a mai bătut piatra pe moșia boierului“ (1).

„Cine postește cele trei *ajunuri* : al Crăciunului, al Anului nou și al Bobotezii, are mare putere înaintea lui Dumnezeu și multe celea poate face : acela poate înturna și *piatra*. Când vede că vine nourul, să se desbrace în pielea goală, să iea două *cușite*, câte unul în fiecare mână, să le întoarcă cu *ascuțitul* la spate, și mergând, ca și cum ar vrea să sparie pe cineva, să zică :

Ho, *Sfinte Ilie*, oprește-ți *buhaiul* !

Și nourul fuge !“ (2).

Astfel postesc *pietrarii* : „La ajunul cel întâiu, face pietrarul o

(1) *Șezătoarea*, II, p. 141 2.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 792.

turtă din cel întâiu aľuat și pune în ea de toate bucatele ce sunt pe masă ; ieră apoi cu turta în prag și ȓice :

— Poftim, piatră, la mine, la masă ! Ćum nu veȓi tu amù pâ-nile mele, și n'ai nici o putere, așă să n'ai putere vara, în câmpuri, când vei veni !

Așă chiamă el cu turta ceea piatra în trei ajunuri, și apoi vara, când merge la alungat piatra, iea turta într'o mână și *mățșori dela Florii* în alta, și tot în una dă din mâni,—o alungă, unde vrea el, că are drept : de ce n'a venit atunci când a chemat-o ? (1).

„Piatra o leagă pietrarii de *ajunul Crăciunului*. Toată ziua postesc iar seara pun pe masă din toate roadele pământului. Masa lor e țarină atunci. Înainte de a se pune la masă, se pun în genunchi și chiamă să vie *piatra*, că de nu va veni atunci când o chiamă ei, la vară n'are dreptul să vie ea. Zic astfel de trei ori și înnoadă noduri pe ață de cânepă uitată pe ogor, și piatra e legată. Cu acele *noduri* și cu *coasa*, merg apoi ei vara și-o alungă descântând“ (2).

„În Ostrița eră un om ce știă a întoarce piatra. El se legă peste trup în cruciș cu lemn de *clocotici* și aveă o vargă de clocotici în mână. Piatra veniă în chip de *bou* până la hotar și-l rugă : — Dă-mi drumul, că crăp !

Dar el n'o lăsă. Trebuiă numaidecât să se ducă peste păduri, peste ape, unde o trimeteă el. Dacă n'ar fi avut varga cea de clocotici în mână, nu l-ar mai fi întrebat : ar fi bătut. Dar așă, nu se puteă apropiă“ (3).

Prin unele părți se crede că sunt oameni cari știu să alunge piatra cu bețe de alun trimițind-o spre păduri (4).

5. Pentru încheiere, adăogăm următoarele credinți :

Dacă *tună* primăvara, înainte de a se fi luat zăpezile, este semn că peste vară va bate piatră multă (5).

Dacă la Paști plouă cu piatră, anul va fi mănos (6).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 801.

(2) *Ibidem*, p. 800.

(3) *Ibidem*, p. 801.

(4) D. Dan, *Staja*, p. 100.

(5) *Sezătoarea*, XV, p. 10.

(6) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 102.

Când plouă întâiu cu piatră, prin unele părți din jud. Tutova
bișnuesc unii a se inuiă la cap cu fire din acea piatră, ca să
fie scutiți de durere de cap peste vară (1).

„Până la *Sf. Ilie*, piatra merge asupra vântului, dar după *Sf. Ilie*, după vânt. *Pintra are vântul ei*, afară de vântul acesta” (2).

(1) Cred. Rom. din com. Schineni, împart. de d-nii frați Cahu.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 802.

PARTEA VII. CURCUBEUL.

1. *Curcubeu*, numit și *curcubău*, *curcu-boului* (1), *brâul Măii Domnului* (2), *brâul cerului* (3), *curuna cerului* (4), *brâul lui Dumnezeu* (5), *brâul Cosânzenii* (6) sau *brâul popii* (7), acea

Naframa vargata,
Peste mare aruncată (8),

este, după unele credințe, un semn lăsat de Dumnezeu că *ploaia* va încetă (9). Aceasta provine poate din legământul pe care Dumnezeu l-a făcut cu Noie, după potop, dacă nu cumva atât credința populară, cât și versiunea biblică, nu vor avea același izvor.

Iată ce scrie Biblia :

„Și Dumnezeu vorbi lui Noe și fiilor lui cari erau cu dânsul, zicând :

— Și eu, iacă eu întăresc legământul meu cu voi și cu semința voastră după voi, și cu toate viețuitoarele cari sunt împreună cu voi: cu paseri, cu vite, cu toate fiarele pământului cari sunt împreună cu voi, cu toate câte au ieșit din corabie, cu toate animalele pământului. Da, eu întăresc legământul meu cu voi, că nu se va mai pierde tot corpul de apa potopului, și că *nu va mai fi potop*, ca să strice pământul.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 869.

(2) *Dicționarul limbii române*, la cuv.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 868.

(4) *Ghilușul*, I, no. 2, p. 12 : „Curcubeu e un brâu alb, galben și verde cu roșu : cununa cerului”.

(5) *Șezătoarea*, I, p. 125.—*Idem*, VI, p. 30. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 299.

(6) *Dicționarul limbii române*, la cuv.

(7) *Șezătoarea*, VI, p. 30.

(8) A. Gorovei, *Cimiliturile Românilor*, p. 123.

(9) *Șezătoarea*, IV, p. 119.—*Idem*, VI, p. 30. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 869.

P. Papahagi, *Din lit. pop. a Aromânilor*, p. 193. *Ghilușul*, I, no. 2, p. 12.

Și a zis Dumnezeu :

— Acesta este semnul legământului care-l pun eu între mine și între voi și între toate viețuitoarele cari sunt cu voi pentru toate generațiunile. Eu am pus *curcubeul* meu în nouri și *acesta va fi semn de legământ* între mine și între pământ. Și când eu voi acoperi pământul cu nouri, curcubeul se va arăta în nouri. Și-mi voi aduce aminte de legământul meu ce este între mine și tine și între toate viețuitoarele de verice corp; și apa nu se va mai face în potop ca să piardă tot corpul. Și arcul va fi în nouri și eu îl vou vedeà pe el spre a-mi aduce aminte de éternul legământ care este între Dumnezeu și între toate viețuitoarele de verice corp care este pe pământ.

Și Dumnezeu zise lui Noe :

— Acesta este semnul de legământ pre carele l-am întărit între tot corpul care este pe pământ" (1)

De aici firește iese credința pe care o întâlnim aproape la toate poparele creștine, care arată că curcubeul este semn că nu va mai fi un al doilea potop.

Mai numeroase sunt însă alte socotinți cari dau curcubeului alte obârșii. Foarte multe întâlnim prin Bucovina:

Curcubeul este o fată de om bogat care pășteà odată vite pe lângă un pârâu; deodată a venit un nour care a ridicat-o în cer și acolo s'a prefăcut în brăul frumos pe care îl vedem și astăzi.

Curcubeul este făcut din om.

Curcubeul este o ființă minunată care stă cu gura într'un lăcușor (2).

Curcubeul este un drum pe care merg *bălaurii* când duc apă în cer, pentru ploaie.

Curcubeul este făcut din trei surori: „una roșă, una galbenă și una albastră. Una-i creștină, alta-i catolică și alta-i jidaucă. Ele se sfătuiesc pe cari țări să dea ploaie. Și pe o țară dau, da pe alta nu. Ploaia o scot din mare" (3).

(1) *Facerea*, 9₈—9₁₇.

(2) Acad. Rom., *Ms. no.* 3418, p. 244.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 868 9.

Curcubul este făcut din *Duminica* jidovească și cea creștinească. E tare păcat, c'o coc și-o frig pe sf. Duminică. La Sf. Ioan din Suceava este icoana ei cu copilul în brațe și zice că e toată neagră, tăiată și supărată. Numai Jidanii pe Duminica lor o cintesc, și de aceea, cât e de veselă pe curcubul ! căci dunga roșie de pe curcubul este Duminica jidovească, iar cea albastră, cea creștinească (1).

Curcubul este făcut „din soare și din apă”.

Prin jud. Vâlcea se spune despre curcubul că are trei colori: roșu, galben și verde. Dacă se vede roșu mai mult, este semn că în acel an va fi *vin* din îmbieșugare; de va fi mai mult galben, este semn de multă roadă în *grâne*, iar de va fi verde, vor prisosi *fânețele* (2).

Prin jud. Dâmbovița se spune că dacă curcubul e mai mult roșu, prevestește bielșugul de *vin*; de va fi mai mult verde, va fi frumos grâul, iar dacă va fi mai mult albastru, este o prevestire pentru *secetă* și moarte (3).

Prin jud. Botoșani se crede că dacă predomină culoarea roșie, este semn de *vânt*; cea verde prevestește bielșugul în *grâu*, iar cea albastră, *secetă* și moarte (4).

El are o gură ca a boului (5), cu care sugă apă din pâraie și mare, atunci când oamenii se roagă pentru ploaie sau când Dumnezeu sorocește ploaia, și apoi o răvarsă asupra pământului (6). După cât de mare este apa din care bea curcubul, așa va fi și ploaia: dacă apa va fi mare, și ploaia va fi mare (7).

Prin Țara Hațegului se crede că curcubul bea apă cu amândouă capetele din câte un râu (8).

Când apa suptă, ca de obicei, este gata să se isprăvească,

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 265.

(2) Cred. Rom. din com. Voicesti, împărt. de d-l I. N. Popescu.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 93.

(4) Cred. Rom. din com. Trușesti, împărt. de d-l C. Atanasii.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 869.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jūd. Tecuciu: „Prutul este adapătorul curcubeului când se arata la răsărit și Siretul, când se arată la Apus. Voronca, *op. cit.*, p. 868. — *Ghiliușul*, I, no. 2, p. 12.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 868: Când e Dunărea mare, toamna, n'are să fie ploaie, dar când e mică, da, căci a băut din ea curcubul.

(8) Densușeanu, *op. cit.*, p. 285.

curcubeu începe să sugă cu mai multă putere. Atunci se vede cum partea lui de deasupra este mai neagră. Când trebuie să ploaie mai mult și un curcubeu nu dovedește cu suptul apii, Dumnezeu poruncește să se mai facă un curcubeu, și acesta se și arată deasupra celui dintâiu, dar el este mai slab (1).

Dacă nu se spune că de multe ori sugă *broaște* și *bălauri*, cari cad apoi din nourii odată cu ploaia, cum face *sorbul*, totuș se spune că s'a întâmplat să sugă oameni: „O fată spălă cămeșile la pârau și curcubeu a tras-o și a slobozit-o tocmai de cea parte. Fata nu știă altă limbă decât' italienește. Cu mare greu s'a găsit un italian și a'nțeles-o și a trimis-o în țara ei (2).

Pe *Sf. Varvara*, fată de păgân, a luat-o Dumnezeu la cer prin ajutorul curcubeului, că s'o scape de urgia celor ce-o urmăreau (3).

De este vreun om aproape, când bea, îl trage și-l sloboade de cea capăt; atunci, acel om e o lună bărbat și o lună femeie, și cunoaște orișice în stele (4).

Curcubeu nu bea apă de-a dreptul, ci printr'o pietricică găurită. Prin jud. Vâlcea (5) aceste pietricele (fig. 3) se strâng și se păstrează ca și în Bucovina, pentru tămăduitul vacilor cu ugerul bolnav. „Oamenii, când găsesc această piatră, prin care a băut curcubeu apă, o strâng ca pe un odor scump și o lasă moștenire din tată în fiu. E bună de muls *vaca*, de trei ori, în cruciș, când e laptele cu sânge. E bună de descântat de *gâlcă*, de *gușă*, — tot suflă pe piatră și o lipește de gâlcă. Iar când fată întâiu vaca, de va mulge-o prin aceea și va spălă vaca și vițelul cu lapte, și le va da să bea, nu le mai strică nime” (6).

Apa din care bea curcubeu are o mare priință roadelor câmpului. Dacă se udă bucatele la o secetă cu o astfel de apă, bu-

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu, — *Șezătoarea*, XIV, p. 71.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 868.

(3) T. Pamfile, *Sărbători de toamnă*, p. 153—4.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(5) O frumoasă colecțiune de aceste pietre găurite am văzut la d-l C. N. Mateescu, profesor în R.-Vâlcea. Aceste pietre se folosesc ca *plumbi*, ca greutăți, pe partea de jos a voloacelor de prins pește, ca să meargă pe pământ, să nu treacă peștele pe sub ele.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 869.

catele cresc minunat. „Odată s'a găsit undevă locul unde bea curcubeul deschis și oamenii au luat apă și au stropit câmpul și anul acela a fost tare bună pânea; da altă dată au găsit închis și a fost secetă" (1).

Cine merge în genunchi până la locul unde s'adapă curcubeul, întinește ca un copil (2); dacă merge până acolo în genunchi, și bea apă, se face fată, de-a fost băiat, și băiat, de-a fost fată (3).

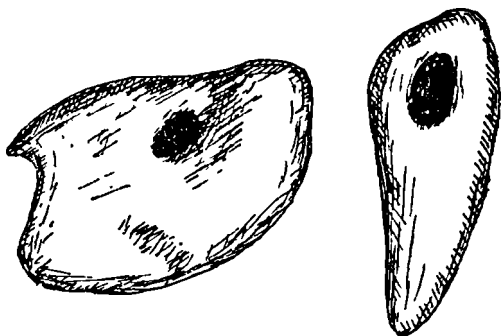

Fig. 3. Pietre prin cari suge curcubeul apă.

Românii macedoneni cred că aceasta se în-

tâmplă atunci când o fată sau un flăcău trece pe sub curcubeu Megleniții adaugă însă că unul ca acesta, care-și schimbă firea trupească, trebuie să moară după trei zile (4).

Prin Moldova se crede că cine bea apă de unde bea curcubeul, se face o lună băiat și o lună fată (5).

Credința în această schimbare o aflăm și la *Francezi* (6).

Cine merge călare pe *porc* unde bea curcubeul apă, și se dă de trei ori peste cap, se face o lună băiat și o lună fată. Și care femeie îngreueată va merge în genunchi până unde bea apă curcubeul, să zică „tatăl nostru" de trei ori și să bea apă mai la

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 869.

(2) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(3) *Șezătoarea*, VI, p. 31. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 299. — Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 244: Cine merge până la locul unde stă curcubeul cu gura în lăcușor, de-i bărbat se face fată, și de-i fată se face bărbat. Desușeanu, *op. cit.*, p. 285: „Cine merge în coate și în genunchi până la locul unde bea el apă, să bea de acolo și să se întoarne peste cap, din fecior se face fată și din fată se face fecior“.

(4) P. Papahagi, *Din lit. pop. a Aromânilor*, p. 190.

(5) *Șezătoarea*, XIV, p. 71: „Cine bea apa dintr'un loc cu curcubeul, acela într'o lună e prunc și alta fată“.

(6) *Mélusine*, II, p. 12, după P. Papahagi, *Din lit. pop. a Aromânilor*, p. 190.

vale, copilul acela ce-l va face, are să fie o lună fată și o lună băiat, și are să știe tot ce-i pe lume, are să fie năzdrăvan" (1).

De asemeni se face năzdrăvan cel ce va merge în genunchi până la gura curcubeului, zicând de asemeni „tatăl nostru" (2).

•Credința aceasta o întâlnim și la *Polonezi* (3).

Cine vrea să aibă pelița albă și lucie, să se spele cu apă din coada curcubeului (4).

Cine va vrea să găsească o *comoară*, să ia două coafe de apă și să meargă în coate și în genunchi până unde bea curcubeul apă (5).

De multe ori curcubeul își are numai un capăt mai frumos: acesta este gura lui (6); despre celalt capăt Macedo-Românii cred că se odihnește pe o colină sau o măgură, — o *dzăană* (7).

Prin Țara Hațegului, când copiii văd curcubeul, cântă :

Curcubeu, beu,
Bea apă din tău;
Curcubiță, bița,
Bea apă din viță! (8).

2. În legătură cu credința pe care o întâlnim pretutindeni că curcubeul sugerează apă din ape, — credință care o au și *Francezii* (9), — găsim și descântecul pentru secarea *gușii*, la cei ce o au.

Acei gușați, când văd curcubeul, freacă gușa și zic:

Curcubeu,
Curcubeu,
Bea de unde-i bea,
Bea din gușa mea! (10).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 868.

(2) *Ibidem*.

(3) *Revue des traditions populaires*, XXVII, p. 65.

(4) *Șezătoarea*, VI, p. 31. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 299.

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(7) P. Papahagi, *Din lit. pop. a Aromânilor*, p. 189-90.

(8) Desușeanu, *op. cit.*, p. 285-6.

(9) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 374.

(10) Voronca, *op. cit.*, p. 870.

Prin. jud. Bacău se strigă:

Curcubeu,
Curcubeu,
Nu bea apa din pârau,
Ci ți-oiu da,
Dintr'o ulceă:
Bea apă din gușa mea! (1).

Prin alte părți, descântecul se rostește de cel ce are gușă atunci când vede întâiaș dată curcubeul, bătându-și gușa cu un ac sau un os, și este aceasta:

Curcubeu, de unde bei?
Bea din gușa mea! (2).

3. „Când vezi întâiu curcubeu, să zici:

Curcubeu,
Curcubeu,
Acel roș, al meu,
Acel verde-al tau !,

că cel roș e mai frumos, e vesel și ești vesel tot anul" (3).

Ca să le crească părul, copiii macedo-românii când văd curcubeul zic:

Cureubêi, bêt,
Pon s-ti pleți si beî
Una pică di apu,
La minii-nî criscură perilî pon di bron!

Adică:

Curcubeule, beule,
Până să te pleci sa bei
O picătură de apa,
Mie-mi crescură perii până la brâu! (4).

Tot pentru aceasta se roagă și copiii Românilor din Meglenia (5), și tot așa.

La acestea adăugăm și următoarele credințe:

Dacă se arată curcubeul dimineața pe pâlă, este semn că lung timp vor fi pâclele cu buri (6).

(1) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(2) *Șezătoarea*, I, p. 126.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 869.

(4) P. Papahagi, *Din lit. pop. a Aromânilor*, p. 189.

(5) Idem, *Megleno-Români*, I, p. 47.

(6) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

Dacă curcubeul se arată dimineața, se socoate ca un semn prevestitor de *secetă* (1).

Dacă curcubeul se arată seara, prevestește vreme bună (2).

Macedo-Românii cred că dacă curcubeul se ivește de mai multe ori, e o prevestire că *măslinile* se vor face din bielșug (3).

(1) Cred. Rom. din com Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46.

PARTEA VIII.

Z Ă P A D A .

1. *Zăpada, omătul* sau *neaua* se face din apă, „din aburi”, ca și ploaia, și stă astfel în nouri până când dă Dumnezeu să ningă, căci, după cum „sunt nouri de ploaie, sunt și nouri de ninsoare”. „Iarna nu poate plouă din pricina frigului ; de aceea ninge”.

„Zăpada cade din nouri, din cer. Dumnezeu o face. O samănă ca și cum ar cerne mălaiul prin ciur, căci are și ciur, și sită!” (1).

Dumnezeu trimite ninsoarea ca să acopere pământul, ca să ferească de îngheț sămănăturile făcute de toamna și rădăcinile ierburilor cari în primăvară trebuie să dea colț și să înverzească pământul ca de obicei”.

O ninsoare prea de timpuriu venită, se înseamnă ca ceva minunat: „Să să știe, că în anul acesta 1777, înaintea Vinerii[i] mari, au nins omăt mare cât au pus oameni toată marha (*marfa, vite de negoț* ?) și le-au dat fân. Și De[a]că au nins, au stat omătul pe pământ o săptămână, și au fost frig ca iarna. Scri-am eu mnogo greșnii (*mult păcătosul*) popa Ioanichii ot Bărgău ot Gioseni” (2).

Când timpul se răcește bine, trebuie să ningă.

Ori cum, *Sfântul Nicolae*, dacă nu găsește pământul alb, aduce el ninsoarea : El vine pe cal alb și „își scutură barba” de ziua lui (3). Altfel e o minune să apuce Sf. Nicolae și Crăciunul *iarna goală, pământul neîmbrăcat*.

(1) *Ghilușul*, I, no. 2, p. 14.

(2) *T. Codrescu*, I, p. 62.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. -- C. D. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 101.

Întâia zi când ninge trebuie ținută minte; în acea zi a săptămânii trebuie să se samene *bostanii*, ca să crească mari și frumoși.

Omățul de primăvară se numește *omățul mieilor*, adăogându-se, pentru Bucovina, și al *pasărilor* (1).

Umezeala care rămâne în pământ după ce *omățul s'a luat*, — s'a topit, se numește *must*, — *mustul omățului*, — care, oricât de mult ar fi, nu se socotește bun pentru câmp : „Mustul omățului nu-i bun pentru arătură ; e tare, ca un fel de leșie. După ce omățul s'a luat, trebuie ploi, să spele pământul de must” (2).

2. Semnele de ninsoare sunt de obicei acele pe cari le-am văzut la schimbarea sau stricarea vremii, atunci când urmează *să vremuească* (3). La acele credinți adăugăm și pe cele ce urmează :

Dacă *broaștele* cântă înainte de *Alexă*, este semn că va ninge de timpuriu (4).

Când *cănele* se tăvălește pe jos, are să ningă (5).

Dacă *ceaunul* va arde pe fund, este semn că va ninge (6).

Dacă *ciorile* se vor strânge grămadă și vor croncăni, ori dacă vor sbură pe sus (7), va ninge.

Dacă *ferestele vor asudă*, va ninge (8).

Dacă *florile* vor înflori toamna, este semn că va ninge în grabă (9).

Dacă *huhurezul* cântă în postul mare, vor fi *omête târzii* (10).

Dacă visezi *luptă* (11), va ninge.

Dacă *mâța* se va pune cu spatele la foc, va ninge (12).

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 249.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Șt. St. Tușescu, *Taina aîiua*, p. 112.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(6) Cred. Rom. din com. Ardeani, jud. Bacău, împărt. de d-l D. I. Procopie.

(7) *Șezătoarea*, I, p. 121 ; IV, p. 119. Voronca, *op. cit.*, p. 140.

(8) Gorovei, *Credinți*, p. 369.

(9) *Șezătoarea*, VI, p. 31.

(10) Gorovei, *Credinți*, p. 369.

(11) Cred. Rom. din jud. Muscel.

(12) Gorovei, *Credinți*, p. 369.

Dacă *pomii* vor face roade multe, iarna va fi cu multă zăpadă (1).

Dacă *scroafa* adună paie, va ninge (2).

Când *șoarecii* își fac cuiburi sus, are să cadă omăt mare (3).

Dacă *slănina lăcrămează* în pod, ninge (4).

Dacă *vrăbiile* se vor strânge la un loc și vor ciripi (5) sau vor sbură în toane va ninge (6).

Dacă visezi *ouă* (7), *oi* albe, *gâște*, *rațe* sau *brânză* (8), va ninge a doua zi.

3. *Fulgii* de omăt când sunt mai mari, se numesc în glumă *foloștine*, *lostopane* sau *obiele*; deci, când ninge cu fulgi mari, se va zice că Dumnezeu se descalță și atunci îi curg obielele. Altfel, când ninge, obișnuit, se zice că Dumnezeu sau *iarna*, își bate cojocul.

Dacă nu-i frig, când ninge, copiii sar și fug, strigând:

Ninge,
Ninge,
Popa 'ntinge,
Preoteasa plânge!

își fac *gogoloașe*, se bat cu ele, fac *oameni* din zăpadă și se dau cu *sania*.

Ninsoarea se cimilește:

Câte stele
Logostele
Lucesc sub picioarele mele!
Dela noi în lumea mare,
Vezi tot stele sclipitoare!
Vin oile dela munte
Cu stelulele în frunte (9).

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 50.

(2) P. Ispirescu, *Poveștile unchișului sfântos*, București 1907, p. 316.

(3) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

(4) *Idem*, p. 63.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 121.

(6) Gorovei, *Credinți*, p. 369.

(7) *Șezătoarea*, VI, p. 61.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 931.

(9) A. Gorovei, *Cimiliturile*, 239.

Sau :

Vin oile dela munte
Cu steluțe mândre 'n frunte.

Dela munte
Pân' la munte,
Steluțe mărunte (1).

Ninsoarea cu soare :

Mii de păsărele sbor :
Vine un om fără mâni, fără picioare
Și le mânâncă fără gură (2).

Despre troianul așternut :

Ce se zidește fără cărămidă
Și sboară fără fulgi ? (3).
S'a dus Chică-Vodă la Vodean,
Să-i înceapă un izvor
Cu mare cusătură,
Fără leac de tivitură (4).

4. Când fulgii cad rari și numai un timp scurt, se zice că *fulguie*, iar acea ninsoare se chiamă *fulgueală*, *prâșcău* (5), *pârșcău* (6) sau *fluștureală*, care, uneori este amestecată și cu ploaie (7).

Când ninsoarea este mare, se chiamă *ningău* (8).

Stratul așternut pe pământ poartă iarăș numele de *nea*, *omăt* sau *zăpadă*, sau *homete*, *omète*, pl. *omeți* (9), *nămete*, pl. *nămeți*, *nămat*, pl. *nămeți* (11) sau *troian* (12).

De aici, acoperirea cu totul a drumurilor, localităților și vietă-

(1) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 103.

(2) A. Gorovei, *op. cit.*, p. 238.

(3) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 103.

(4) Gorovei, *op. cit.*, p. 238 : corectă poate fi :

S'a dus *Ghica-Vodă* la *vodeasă*
Să-i înceapă un *izvod* lat
Cu mare cusătură,
Fără leac de tivitură.

(5) R.-Codin, *O samă de cuvinte*, p. 60.

(6) Culegere din com. Voicești, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.

(7) Idem, *Ingerul Românului*, p. 342.

(8) *Șezătoarea*, V, p. 114.

(9) Viciu, *Glosar*, p. 63.

(10) Vârcol, *op. cit.*, p. 94.

(11) R.-Codin, *O samă de cuvinte*, p. 52, 55.

(12) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

ților se chiamă în *zăpezire*, *innămețire*, *întroienire* sau *zăpezire*, *nămețire*, *troienire*, cu verbele respective.

Când fulgii sunt înlocuiți prin niște bobite, ninsoarea aceea se chiamă *țârțâră*.

Ninsoarea amestecată cu ploaie, cum e cea din *zilele babe-lor* se chiamă *lăpoviță* (1), *zloată* (2) sau *șlêpoiță* (3).

O lapoviță, încă mai apoasă, îngheață de multe ori de îndată ce cade pe pământ, se preface într'un soi de ghețușcă foarte alunecoasă. Aceasta se chiamă *policie* (4) sau *pòliviță* (5).

Șleaul este noroiul amestecat cu zăpadă (6), când despre ninsoare se poate zice că

Nașterea mi-i sclipicioasă,
Ingropăciunea mi-i tinoasă (7).

Prin unele părți acestui noroiu i se zice *flioșcăeală*, *mișelie*, ș. a.

5. Credinți felurite mai adăogăm :

Dacă la culesul popușoilor cuiburile de șoarece vor fi pe pământ, iarna va fi goală de omăt, iar de va fi pe strujan, sus, până acolo va fi omătul de mare (8).

Când iarna fulguie cu soare, se zice că va ninge târziu (9).

De va fi iarna omăt mult, nu vor fi furtuni și viscoliri peste vară, iar anul va fi mănos (10).

Dacă în ziua de Sf. Trifon (1 Februarie), căruia i se zice și „Trif cel nebun”, nu este omăt, se crede că *se va pune* : dacă însă atunci este omăt, se crede că *se va sparge* (11).

Câtă vreme va ninge la sfârșitul căștegilor de carne, atâta vreme va plouă în postul *Sântă-Măriei* (12).

(1) Pretutindeni.

(2) Al. Vasiliu, *Cântece și urături*, p. 207. Nu credem să fie prea bine definită : „Ploaie cu ninsoare, un fel de ninsoare udă care se ține de crengile copacilor, îngreunându-i să-i darne” ; aceea-i promoroacă.

(3) Viciu, *op. cit.*, p. 78.

(4) În Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Viciu, *op. cit.*, p. 69.

(6) În Țepu, jud. Tecuciu.

(7) Gorovei, *Cimiliturile*, p. 238.

(8) Idem, *Credinți*, p. 321.

(9) *Șezătoarea*, VI, p. 62.

(10) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 116.

(11) Gorovei, *Credinți*, p. 378.

(12) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l D. Dan.

Dacă la *Sf. Vasile* va fi omăt cu steluțe și ger, anul va fi slo-tos (1) ; dacă la această sărbătoare vremea va fi moale sau va ninge, anul va fi îmbielșugat (2).

Dacă va fi omăt la *Sfinți*, 9 Martie, anul va fi tot astfel, îm-bielșugat de toate (3).

De asemeni, dacă va fi pământul acoperit cu omăt în seara de *Ovidenie* (4), sau dacă va fi ninsoare la *Crăciun* (5), peste an nu va fi lipsă de nimic.

(1) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 149.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) *Șezătoarea*, VI, p. 21.

(4) Cred. Rom. din com. Fârțanești, jud. Covurlui, împărt. de păr. I. C. Beldie.

(5) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 97.

INDICE ȘI GLOSAR

A.

Abură, v. a vântul, p. 27.
abureală, s., 53.
aburel, s., 53
aburî, v. a , 27.
acioaie, s., 130.
adăoră, v. a , 67.
adiere, s., 53.
aer, s., 1.
agostru, s., 55, 58.
ală, s., 47.
alătră, v. a , 130.
albină, s., 57, 96, 112.
albinărel, s., 96.
alergă, v. a (despre nori), 63.
Alexă, s., 166.
Alexandru Machedon, 23, 41.
Alexiș, s. pl., 5.
alignî, v. a , 31, 55.
alun, s., 76, 128, 151, 153.
alună, s., 92.
an, s. *Anul nou*, 66, 106.
Ana Sana, 91.
apă, s., 9, 50, 51, 97.
argint, s., 90.
arie, ș. a face ceva, 149.
ascuțit, s. ascuțit, 154.
așeză, v. a se - vremea, 86.
asudă, v. a - (despre fereastă), 9, 166.
aur, s., 90.
austru, s., 54, 55.

B.

Babă, s. oarbă, ce păzește vântul, 18; surdă ce păzește vântul, 19; 111.

babarugă, s., 134.
babaruge, s., 134.
băbură, v. a , 109.
babură, s., 109.
bălaur, s., 40, 47, 62, 86, 94, 96, 109, 118, 143 și urm., 154, 158, 160.
baltă, s., 97.
băltag, s., 54.
băltăgan, s., 54.
băltăreț, s., 54.
bardă, s., 79.
bârnă, s., 64.
barză, s., 49, 97.
bastara, s., 64.
băț, s., 151.
bătătură, s., 97.
bate, v. a vântul, 27; clopotul, 130 - rufe, 148.
bătlan, s., 99.
berbece, s., 37, 97, 145.
beșică, v. a plouă cu beșici, 108.
bețiv, s. 128.
biserică, s., 78.
boa, s. nume de vânt ligur, 18.
boaghe, s., 64.
boală, s., 65, 68, 123.
boare, s., 53.
Bobotează, s., 9, 10, 55, 66, 68, 106, 107.
bòlboră, s., 50.
boliște, s., 11.
borână, s., 45.
boreas, s. nume de vânt grec, 18.
borilă, s., 53.
borșior, s., 81.
bostan, s., 88, 166.

bostănoaică, s., 88.
boștiură, s., 18.
bou, s., 5, 26, 142, 144, 145, 155 ;
 boul lui Dumnezeu, 97, curcu-
 boului, 157.
boz, s., 135, 138.
brânză, s., 167.
brâu, s., lui Dumnezeu, Maicii
 Domnului, cerului, popii, - Co-
 sânzenii, 157.
bricinariu, s., 52.
broasca, s., 5, 9, 62, 94, 97, 126, 128,
 151, 160, 166.
broatec, s., 97.
broască, v. a , 5.
broștic, s., 97.
brotăcel, s., 97, 126.
brumă, s., 66, 69.
brumă, v. a , 66.
brumu, v. a , 66.
bubui, v. a -, 81.
bubui, s., 81.
buburuză, s., 97.
bubușoară, s., 11, 97
bucate, s. pl., 9.
bufniță, s., 2.
buhaiu, s., 64, 145.
Bulciul cel mare, s., 148.
Bunavestire, s., 11, 66.
bungineală, s., 64.
bur, s., 108.
bură, s., 45, 64, 66, 108.
buracă, s., 66.
burândă, s., 45.
burat, s., 108.
buratic, s., 97.
bureală, s., 108.
burhăeală, s., 64.
burhaiu, s., 64.
bùria, s., 45.
burliță, s., 108.
burniță, s., 108.
burueală, s., 108.
büştină, s., 108.

C.

Caie, s., 100.

câinar, s., 54 - 5.
cal, s., 5, 41 - 2, 57, 97, 142, 145 - 6.
călcăiu, s., 98.
căldură, s., 32.
calian, s., 33.
călină, s., 8.
călugăr, s., 125.
caloian, s., 128, 132, 135.
căluian, s., 95.
cămară, s. - vânturilor, 28.
cămașă, s., 90.
cană, s., 127.
câne, s., 2, 9, 77, 78, 80, 92, 98, 127,
 166 ; *musca cânelui*, 98 ; zicală :
 „cânele flocos, lui i-i de folos [că
 de-l bați, nu-l doare]”.
câner, s., 40.
cap, s., durere de - 89 ; moalele ca-
 pului, 89.
capră, s., 78.
cărămidă, s., 126, 128.
cărămidar, s., 125.
capcâne, s., 23.
carpen, s., 77, 8.
casă, s. zicală : „casă cu chirie [e tot
 una ca și] marfă pe datorie”.
căfel, s. - sub limbă, 44.
căuș, s. foaie de ccapă despicată în
 două, 106.
Cazac, s. vânt dela , 55.
ceapă, s., 28, 106.
ceață, s., 9, 64.
ceasovoiu, s. strajă : „doar n'ăi cre-
 de c'am să-ți stau toată ziua cea-
 sovoiu la ușă!”.
ceaun, s., 6, 98, 166.
ceea-lume, s., 35, 43.
cenușă, s., 22.
cer, s., 1, 2, 95, 98, 124 ; *cununa* sau
 brâu cerului, 157.
cernă, v. a - ploaia, 108.
chiciură, s., 66.
chidă, s., 66, 69.
chidie, s., 66.
chipăruș, s., 28.
chiraleisa, s., 78, 145.
chirostii, s. pl., 98.

chişav, adj., 107.
chitie, s., necuratului, 51.
cioară, s., 2, 98.
ciocârlan, s., 1, 2, 6, 43.
ciocârlie, s., 9, 44, 57, 65.
ciocotî, v. a—, 58.
ciorap, s., 98.
Circovî, s. pl., 49.
ciupercă, s., 112.
cleşte, s., 151.
cloticiu, s., 152, 155.
clopot, s., 46, 80, 109, 150.
cloşcă, s., 11, 59, 98.
coarbă, adj. fem. lână , lână neagră
 cu lustru.
coase, v. a , 79.
cociorvă, s., 90, 120, 152, 153.
cocoară, s., 6, 48, 57.
cocoş, s., 6, 20, 57, 65, 98. ʹ
cocostârc, s., 3, 99.
codărie, s., codorăşte la năpatcă.
codobatură, s., 6.
codru, s., 58; codru de pământ—bu-
 cată de pământ, de câmp.
cofă, s., a turnă cu cofa = a plouă
 tare, 108.
coldoşi, v. a—, a fură, a şterpelî.
comoară, s., 162;—*vânturilor*, 28.
copil, s., 99.
corb, s., „când crapă ouăle corbului”,
 când e ger cumplit, 9.
corcolan, s., 62.
cornaciu, s., 77.
Cosânzeana, s. *brăul Cosânzenii*, 157.
coşavă, s., 53.
costeşef, adv., 39.
Crăciun, s., 11, 58, 62, 115, 155, 170.
cremene, s., 75.
crivăf, s., 54.
cruce, s., 72, 77 8, 128.
crucea paştii, s., 49.
cucuvea, s., 99.
culici, s. pl., 99.
cumpănă, s. primejdie, 50.
cunună, s. *cerului*, 157.
curcubău, s., 3, 55, 157.
curcubeu, s., 3, 95 6, 118, 157.

curcu-boului, s., 157.
cureă, s.—de pământ, fâşie de moşie-
cuşcă, s., 113.
cuţiş, s., 89, 90, 120, 150, 152.
cutremur, s., 87, 124.

D.

Dadaloaie, s., 134.
depândă, v. a , 149.
detună, v. a , 84.
despoiă, a—, desbracă, 137.
destoi, v. a se—, 46.
diavol, s., 47, 84, 142, 145, 152.
Dockia, s., 49.
dodole, s., 134.
dodoloiu, s., 134.
Domnul Hristos, 16.
drac, s., 92, 94, 111, 144, 146.
ducă-se 'n bolovani, dracul.
duh necurat, ş. 1, 18; rău, 71, 82.
dumbravnic, s., 74.
Duminică, s., 159;—*mare*, 80, 85, 140.
Dumnezeu, s., 1, 26, 36, 37, 51, 90,
 113—4, 125; *brăul lui* , 157.
dunărinş, s., 54.
dură, v. a—, a tună, 81.
durat, s., tunet, 81.

F.

Făină, s. zicală: „a se împrăştiă ca
 făina orbului”.
fălăi, v. a , 57.
fân, s., 116, 117.
fântână, s., 118, 127.
fasole, s. zicală: „a ajunge de batjo-
 cură ca fasolea 'n ziua de Paşti”.
farmazon, s., 144.
fată, s., 111.
fereastă, s., 99, 166.
feregă, s., 137.
Fevruarie, 10.
fier, s., 89, 90.
fierărit, s., 129.
fieraş, s., 129.
fierosteie, s., 57.
flioşcăealdă, s., 169.
floare, s., 3, 166.
foarfece, s., pl. 89.

Florii, s. pl., 11, 79, 151, 155.
fluier, s., 19.
fluștureală, s., 168.
foc, s., 3, 9, 30, 57, 99, 102.
foi, v. a – vântul, 27.
fôitiș, s., 27.
foloștină, s., 167.
fortună, s., 45, 49, 63.
frică, s., 81.
frig, adv., 8, 9.
frigare, s., 74.
frumoase, s. pl., 51.
frumușele, s. pl., 51.
fudulie, s. zicală : „fudulia seacă, ni-mănuî nu-i dragă”.
fulger, s., 57, 71, 73, 96, 99.
fugău, s., 99.
fulgerat, s., 71.
fulgerătură, s., 71; numele durerii de cap, 72.
fulg, s., 167.
fulgueala, s., 168.
fum, s., 3, 6, 99.
funingine, s., 6.
fur, s., 49.
furcă, s., 148.
furișor, s., 116.
furnică, s., 6, 9, 10, 126.
furnicar, s., 128.
furtună, b. a , 50.
furtună, s., 45 și urm., 59, 73, 85, 143.

G.

Gaie, s., 100.
găină, s., 9, 100.
gâlcî, s. pl., 161.
găleată, s. a turnă cu , a plouă tare, 108.
gândac, s., 124.
gard, s. zicală : „ține cu mine ca gardul cu cămeșile”, adică îi sunt tot una, după cum îi este și gardului pe care se întind rufe la uscare.
gâscă, s., 3, 6, 100, 167.
Gavril, s. Arh. , 143.
geană, s., 62, 63, 100, 109.

ger, s., 8, 30, 32 3.
Gheorman, s., 149.
ghiață, s., grindină, 94, 140.
ghicol, s., 46.
ghihòrniță, s., 46.
ghionoai, s., 100.
ghivòrniță, s., 46.
gigul, s., 46.
givâr, s., 46.
givòrniță, s., 46, 58.
gog, s., 134.
gorneag, s., 53.
groapă, s., 128.
grâu, s., 65, 159.
graur, s., 100.
greier, s., 3.
greutate, s., 153.
grindină, s., 47, 87, 88, 140 și urm.
gulerat, adj. soare –, 103.
gunoiu, s., 22.
gușă, s., 61 2.

H.

Haină, s., 6.
hală, s., 45, 149.
hàot, s., 108.
hărmăsar, s. a plouă cu –, 108.
hat, s., 25.
helge, s., 3.
homète, s., 168.
hopoiu, s., 109.
hornă, s., 6.
hrai, adv. hraiște, vraiste.
hrăni, v. a se , a se sătura : m'am hrănit de-atâta săracie!
hrean, s., 87.
hripcui, a , a tușl : toată noaptea, *hripca!* *hripca!*; a *hrăchi*.
huhurez, s., 6, 100, 106.
hui, v. a –, 27.

I, Î.

Iarbă, s., 59; , *tunului*, 81.
icoană, s., 118, 123, 139.
Iele, s. pl., 44, 46.
iepure, s., 8.

iernatec, s., 48.
îmbourat, adj., 107.
îmbună, v. a s.: vremea, 2.
împroor, s., 79.
încărcat, adj. [de bruma], 66.
inel, s., 80.
înger, s., 2, 18, 58, 83.
îngrădit, adj. soare—, 103; luna ă, 4.
înnec, s., 109.
înspină, a. a se , 22.
Întâmpinarea Domnului, 8, 64.
întunecime, s. eclipsă, 124.
întuneric, s. „—de lume“, lume foarte multă.
Ion-fierbe-piatră, s., 80, 149.
Ispas, s., 80.
Iuda, s. o zi de sărbătoare, 48, 143, 150.
Izvorul tămăduirii, 53, 140, 148.

J.

Jări, v. a focul, a-l jârighi ca să se lase cenușa sub cărbuni, să se înmulțească cărbunii.
jeliță, s., 54.
jelniță, s., 54.
Jidan, s., 17, 144.
Jidov, s., 125.
jiganie, s., 8.
Jihoroasă, s. nume de zână, 46.
jir, s., 8.
Joi, s., 48, 80, 81, 147, 148.
Joian, s. împaratul , 148.
junghiu, s., 74.

L.

Lăcusta, s., 124.
Lapovița, s., 169.
lapte, s., 79.
lăsat, s., —de sec, 116.
legă, v. a ploile, 125.
lene, s. pl., 7.
licuriciu, s., 100, 110.
lilic, s., 9.
limbă, s. de trăsnet, 75.
lingură, s., 118, 127.
linguraș, s. nume de pasărică.

logodnă, s., 66, 68.
lopată, s., 90, 120, 152, 153.
lostopană, s., 167.
luceafăr, s., 124, 142.
luleă, s., 100.
lumânare, s., 79, 90, 152.
lumină, v. a se de ploaie, 109, 110.
lumină, s., 16, 107.
lună, s., 7, 16, 30, 55, 100, 107, 124.
lung, adj. ploaie ă, 108.
Luni, s., 59, 112.
luă, v. a se , 146; a se-roua, 67.
lup, s. zicală: „ori îi urlă ca lupul, ori îi cântă ca cucul, [tot una-i].
luptă, s., 166.

M.

Mac, s., 126.
măciucă, s. ce bate singură, 38.
măgar, s., 4.
Maica Domnului, 50, 152.
mana-pădurii, s., 26.
mămăruță, s., 134.
mană, s., 62, 63.
mână, s., 101.
manevră, s., ploaie la , 115.
mânică, adv., 91.
mânicător, s., 91.
mânie, s., 109.
mănos, adj. ploaie manoasă, 108.
măr, s., 36, 150.
mărăcine, s., 22.
Marcociu, s., 9.
mare, s. marea înghețată, s., 144; neagră, 61; cea mare, 61.
măritat, s. „ul așteaptă luatul“ căsătorie fără vrerea bărbatului nu se poate.
Martți, s., 80, 90, 148.
măseă, s., 90.
maslindă, s., 164.
mâță, s., 4, 7, 9, 10, 56, 77, 92, 101, 116, 166.
mățișor, s. dela Florii, 49, 79, 151, 155.
mătură, s., 153.
mclc, s., 89.

meliță, v. a —, 49.
miel, s., 4; zicală : „mai multe piei de miei se văd, decât de oi” — mai mulți tineri mor decât bătrâni.
mișelie, s., 169.
moarte, t., 11, 47.
moaște, s. pl., 139.
mocirlă, s., 64.
moină, s., 107.
molan, s. nume de pește de râu.
molașag, adj., 10.
morniță, s., 1.1.
mort, s., 4, 58, 124.
moroiu, s., 147.
moș, ce păzește vântul, 119.
Moscal, s. vânt dela —, 55.
Moși, s. pl., 113.
mosorî, v.: La urma urmei, ce-i junghiul? Se mosorăște sângele în vine, stă pe loc și atunci pui lipitoarea de-l suge pe cel stricat, de dă drumul viinelor să umble [sângele].
moșul, v. a , a apuca pe cineva de păr și a-l sgâlțîi.
Mucenici, și alte forme, 10, 58.
muma-pădurii, s., 133; *muma-ploii*, 133.
munte, sf.: *muntea neagră*, 41.
muntean, s., 54.
muscă, s., 7, 9, 101; *cânelui*, 98.
must, s. ul omătului, 106.
muzicuș, s., 113.

N.

Nafură, s., 152, 153.
nămete, s., 108.
nas, s., 101.
nea, s., 155, 168.
nealtul, pron. „face treaba ca ”.
Neamî, s. vânt dela —, 55.
necurat, s., 1, 46, 71, 83, 145.
Nedeie, s., 80.
negură, s., 4, 7, 64, 101.
neguriță, s., 64.
negustor, s., 125.
nemeșele, s. pl. 130.

ningău, s., 168.
nòor, s., 61.
nor, s., 48, 58, 61 și urm.
noroc, s., 68.
noruș, s., 61.
nour, s., 7, 10, 57, 61 și urm., 86, 101.
nouraș, s., 61.
nourel, s., 61.
nouriște, s., 62.
nucă, s., 92.
nueă, s., 122.

O.

Oaie, s., 4, 7, 56, 101, 125, 167.
oală, s., 101, 115, 126.
objală, s., 167.
ochiu, s. de cer, 109.
olar, s. „neam de : pune toarta [la oală], unde vrea” — bun de ticluit minciuna repede.
olorî, v. a , 27.
om, s. ce păzește vântul, 13.
omăt, s., 155; — ul mieilor și al pasărilor, 106.
omor, s., 123.
osiac, s., 100.
ou, s., 147, 152, 157.
Ovidenie, s., 11, 66, 113, 170.

P.

Pâclă, s., 26, 64.
pădure, s., 7, *muma-pădurii*, 133.
paingăn, s., 15.
paltin, s., 80.
palotie, s., snoavă.
pălוגă, s. prăjină, drug.
pământ, s., 152.
pâne, s., 10, 25.
pânză, s., 52.
pânziș, adj. ploaie ă, 108.
papalugă, *păpălugă*, s., 134.
paparudă, *păpărudă*, s., 132, 134, 136.
paparugă, *păpărugă*, s., 134.
păpuriș, s., 104.
păpușă, s., 118, 128.
par, s., 22.

pară, s., 90.
pară, s., focului, 102.
Paraschiva, s. Cuvioasa , 11, 79.
pârpără, s., 108.
pârșcău, s., 168.
Patruzeci de sfinți, 69, 88, 106, 112.
Paști, s. pl., 11, 112, 113, 116, 148, 152.
păun, s., 102.
pecingine, s., 72.
periă, v. a -, 49.
Perun, zeitate slava, 74.
pește, s., 9, 10, 57, 77, 102.
piatră, s. trăsnetului, 74; grindină, 80, 85, 90, 96, 102, 109, 148 și urm.
pichere, s., 4.
pîcior, s., 102.
piele, s., 5, 102.
pietrar, s., 154.
pin, s., 79.
pirostii, s., pl. *pirostie*, s., 9, 49, 118, 126, 151.
pișcare, s. lunii, 107.
plăcă, s., 80, 102.
pițigoiu, s., 5, 7, 102.
plantă, s., 102.
plăoie, s., 23, 26, 30, 53, 57, 59, 62, 63, 65, 73, 85, 94 și urm., 101, 108, 111, 113, 115, 116, 117; *numa-ploii*, 133.
plăicică, s., 108.
plăinte, s., 106.
plăouă, v. a cu beșici, 108; a cu hărmasari, 108.
pocotii, v. a , a cohălti, a cadcă de foame.
pod, s. de arama, 35.
poftă, s. zicală: „n'are pofta gust”.
Pohvintă, s. zeitate slavă, 46.
poieiu, s., 66.
pom, s., 166.
pomăt, s., 55.
popușoiu, s., 88.
porc, s., 5, 7, 56, 102, 145, 161.
portofel, s., 90.
porumb, s., 59.

porumbel, s., 102.
post, s., postul Sântă-Măriei, 113.
potop, s., 109.
Pozvîzdă, s. zeitate slavă, 46.
prăpăd, s., 109.
prâșcău, s., 168.
Precup, s., 143, 150.
preot, s., 123.
prigorică, s., 182.
prigorie, s., 102.
prînsoare, s., locul unde s'aține pescarul cu cărsnicul.
Procopii, s. pl., 93.
promoroacă, s., 66.
protocăr, s., 97.
puhoier, s., 102.
puhoiu, s., 109.
puin, s., 102; de vântisor, 53.
purece, s., 103.
pușcă, v. a , a trage cu pușca, 85.
pușcă, s., tun, 82, 151.
putred, adj. ploaie putredă, 108.

R.

Răcădui, v. a se , 14.
racatef, s., 97.
răchită, s., 77.
rămă, s., 7, 95, 103.
râmuic, s., vale, 70.
rândunică, s., 5, 57, 103.
răpăeală, s., 108.
Răpotini, s., pl., 81, 118.
rășboiu, s., 123.
răsbună, v. a se vremea, 110.
rață, s., 103, 167.
rătui, v. a , a lua 'n hioală, în răs, peste picior pe cineva.
réveneală, s., 53.
ridică, v. a se roua, 67.
roată, s. căruții, 79.
roșeață, s., 56.
rouă, s., 10, 67; înghețată, 66.
rufă, s., 117.
rugină, s. cerealelor, 17, 25.
rumeghe, s., 108.
rupe, v. a se—un nor, 108.
Rus, s. vânt dela , 55.

Rusalii, s. pl., 113.

S, Ș.

Săcuin, s., traistă.

săgeată, s. de trăsnet, 75; de pia-tră, 82.

salcie, s., 49, 147.

sămânță, s., 17.

Sâmbătă, s., 11, 148.

Sâmți, s. pl., 58.

Sânziene, s. pl., 80.

sapă, s., 120, 150.

sărbătoare, s., — jidovească, 113.

sare, s., 103, 118, 150.

șarpe, s., 57, 59, 96, 109, 128, 144, 151.

sbărgău, s., 46.

scăpără, v. a , 71.

scăloian, s., 133.

scăpărare, s., 103.

scoruș, s., 9.

scrijiți, v. a se , 85.

scroafă, s., 13, 167.

scuipă, v. a , 50.

seară, s., 5.

secetă, s., 53, 85, 93, 123 și urm., 159, 164.

Sfânt, *Sf. Ana*, 41; *Sf. Filoftea*, 44; *Sf. Gheorghe*, 66, 68; *Sf. Haralambie*, 112; *Sf. Ilie*, 63, 71, 75, 81, 2, 85, 90, 94, 107, 141, 143, 5, 147, 156; *Sf. Ioan*, 26, 143; *Sf. Iuda*, 21; *Sf. Mihail*, 41, 143; *Sf. Nicolae*, 165; *Sf. Paul*, 114; *Sf. Petru*, 17, 36, 7, 72, 82, 95, 113, 114, 123, 143, 150; *Sf. Simion*, 20; *Sf. Varvara*, 49, 160; *Sf. Vasile*, 106, 170,

Sfântă, s. icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni, 139.

Sfinți, s. pl., 10, 170,

sfințitură, s., 152.

sgremțână, v. a , a sgării a răcăi, (despre mătă) la ușa, ca s'o audă cei din casa și să-ia dea drumul.

sguli, v. a se , a se sgrebuli de frig.

sieș, s., 54,

Simion Stălpnicul, s., 11, 91,

slănină, s., 103, 167.

șleau, s., 169.

sloată, s., 23, 58, 140.

smău, s., 22.

smeu, s., 77, 85, 95, 96, 109, 125.

soare, s., 5, 7, 10, 16, 29, 32, 34, 44, 55, 103, 124.

șoarece, s., 9, 167.

sodòm, s., 108.

șoim, s., nume de vânt, 43.

soldat, s., 57.

solniță, s., 103.

solomâsdră, s., 103.

Solomon, s., 126.

solomonar, s., 86, 125, 6, 144.

sonin, s., 103.

șomoldoc, s., 19.

șonț, adj., pocit, beteag, sluțenie, drac.

sorb, s., 62, 94, 160.

spărgău, s., 46.

sparge, v. a se norul, 107.

sprinceaună, s., pe cer, 5.

spumă, s., dela balauri, 86.

stârc, s., 8, 57.

stârni, v. a se fortuna, 18.

stea, s., 5, 16, 124.

stejar, s., 77.

știrică, s., nume de pasărică.

știrici, v. a , a afla din auzite.

Stratenie, s., 10.

streșină, s., 106.

strică, v. a se vremea, 5.

strigonică, s., 68, 108, 111, 124, 126, 127, 142.

strigoiu, s., 124, 128.

stuh, s., 104.

stup, s., 58.

stură, v. a , 61.

stură, s., 66.

sturz, s., 8, 104.

suflă, v. a vântul, 27.

sudu, v. a , 80.

suflet, s., de când se zidește , 29.

șuleanca s., înșelătorie: și-a făcut a-

verea cu șulean
sumeni, s. pl., 113.

T, Ț.

Tăciune, s., 57.

tăfă, s., 100.

tălălău, s., 113.

tămâie, s., 29, 79.

țânțar, s., 8, 104, 106.

tăpălăi, v. a , 103.

țară, s. „Ho, țară! Unde vă duceți nebunilor? Stați să ne 'nțelegem!

țarcă, s., 5, 104.

țarcalan, s., 4.

țartără, s., 169.

țeu, s., 78, 80, 152.

țeșmechiuri, s. pl., minciuni, fleacuri, șurubării: moșie căpătată cu , cu hapca.

țest, s., 118, 127.

tigaie, s., 65.

Țigan, s. 127.

țivdă, s., 65.

toacă, s., 128, 131.

toamnă, s., 91, 113, 115.

tomoroagă, s., 107.

topor, s., 89, 120, 150, 153.

toroplan, s., 1.

trage, v. a vântul, 27.

traistă, s., *goală*, 54: s'au luat două trăiști-goale (doi săraci); l-a prins cu mâța 'n traistă (cu minciuni).

trăncănaie, s., 12.

trântor, s., 104.

tras, s., *în vale*, 138.

trăsnet, s., 73; *piatra trăsnetului*, 74.

trebelnic; adj., harnic, priceput: am o slugă mai trebelnică și una mai așa, pentru mai ușor.

tren, s., 104.

troian, s., 168.

trup, s., 104.

tufă, s., alun, 89.

tuia, s. f. art., 22.

tulnic, s., 107.

tumăni, v. •a—, a zăpăci: de când s'a dat în dragoste cu fata, umblă

tumănit de cap pe toate drumurile (jud. Suceava).

tun, s., 81, 96, 143, 145, 152; iarba *tunului*, 81.

tuneț, s., 81.

turbă, v. a—, când turbează o vietate, 44.

Turc, s. vânt dela , 55.

turnă, v. a cu găleata, cu cofa, a plouă tare, 108.

U.

Ucigă-l-crucea, s., 43.

udătoare, s., 128.

uită, v. a se soarele 'napoi, 5.

ujui, v. a vântul, 27.

uliu, s., 104.

Ungur, s. vânt dela , 55.

ureche, s., 8, 56, 87, 104; soare cu urechi, 124.

urlă, v. a vântul, 27.

urs, s., 8, 87.

urzică, s., 80, 118.

ușă, s., 104.

usturoiu, s., 28, 45.

V.

Vacă, s., 104, 160; *Danșului*, 104.

valvârciog, adv. valvârtej. ?

vamă, s., văzduhului, 79

vâlvătae, s., 57.

vânt, s., 1, 16 și *huan*, 43, 44, 45, 48, 63, 104, 147, 159.

vântoaică, s., 37, 45.

vântoasă, s., 45, 46, 51.

vântui, v. a , 44, 46.

vântuleț, s., 53.

vântuț, s., 53.

vară, s., 9.

văratec, s., 48.

vârtej, s., 46, 50, 124.

vârtecuș, *vârticuș*, s., 50.

Vărtolomeiu, s., 48, 150.

văzduh, s., 1 și urm.

vichor, s., nume slav de vânt, 18, 46.

vicol, s., 46.

vie, s., 147, 148.

viërme, s., 96.
viřor, s., 46.
viřorniřă, s., 46.
viřorniřă, s., 46.
viitură, s., 102.
vin, s., 159.
Vineri, s., 11, 79, 81, 93, 112, 124,
 147, 149.
vis, s., 28.
visterie, s., visteriile vântului, 18.
vită, s., 8, 10, 57, 104.
vlog, *vloh*, s., 108.
vòcot, s., 46.
volvură, s., 50.
voria, s., mama vânturilor (Italia), 18.
vrabie, s., 8, 58, 104, 167.
vrăjitor, s., 153.
vrăncean, s., 55.

vreme, s., 2 și urm.; tară, 46;
 „ murgă, cu coada lungă ” plouă.
vremui, v. a , 5, 166.
vultur, s., 57, 151.

Z.

Zăblău, s., țol.
zăduf, s., 104.
zăduh, s., 1.
zăpadă, s., 165.
zăprî, v. a se , 59.
zăpușeală, s., 104.
zăton, s. zăpor de apă la moară.
zăduf, s., 1.
zăduh, s., 1.
zăuăt, s., 131.
zi, s., mare, 113.
zloată, s., 58, 154, 169.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
PREFAȚĂ	III
PARTEA I. <i>Văzduhul</i>	1
PARTEA II. <i>Vântul</i> .	
I. Vântul	16
II. Vânturile	43
III. Semne de vânt	56
IV. Credinți mărunte și alte	58
PARTEA III. <i>Nourii</i> .	
I. Nourii și păcla	61
II. Promoroaca	66
PARTEA IV. <i>Roua și bruma</i> .	
I. Roua	67
II. Bruma	69
PARTEA V. <i>Fulgerul, trăsne- tul, tunetul</i> .	
I. Fulgerul	71
II. Trăsnetul	73
III. Tunetul	81
PARTEA VI. <i>Ploaia</i> .	
I. Ploaia	94
II. Semne de ploaie	96
III. Calendarul ploilor . .	105
IV. Ploile	107
V. Curmarea ploilor	117
VI. Seceta	123
VII. Piatra	140
PARTEA VII. <i>Curcubeul</i> . .	157
PARTEA VIII. <i>Zăpada</i>	165
INDICE ȘI GLOSAR	171

DIN PUBLICAȚIUNILE ACADEMIEI ROMÂNE

L. B.

Crăiniceanu Dr. Gh., Igiena țăranului român. Locuința, încălzimintea și îmbrăcămintea; alimentațiunea în diferite regiuni ale țerii și în diferite timpuri ale anului. 1898	5.-
Gorovei Artur, Cîmiliturile Românilor. 1898	3.-
Grigoriu Gr., Medicina poporului. I. Boalele oamenilor. <i>Anal. Acad. XXX Lit.</i>	1.60
- II Boalele vitelor. - <i>Anal. Acad. XXX Lit.</i>	0.50
Jarnik Dr. I. U. și A. Bărseanu, Doine și strigături din Ardeal cu un glosar complet de Dr. I. U. Jarnik. Buc. 1895	---
Lupașcu D. P., Medicina babelor. Adunare de descânțece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești. Cu un raport de Prof. I. Bianu. - <i>Anal. Acad. XII Lit.</i>	---
Manolescu Dr. N., Igiena țăranului. Locuința, iluminatul și încălzitul ei. Îmbrăcămintea, încălzimintea, Alimentațiunea țăranului. 1895	5.-
Marian S. Fl., Cromatica poporului român. - Discurs de recepțiune, - cu răspuns de B. P. Hașdeu. - <i>Anal. Acad. IV. 2</i>	1.-
- Descânțece adunate de G. Săulescu. Raport - <i>Anal. Acad. V. 2</i>	---
- Vräji, farmece și desfaceri. - <i>Anal. Acad. XV Lit.</i>	1.-
- Insectele în limba, credința și obiceiurile Românilor. 1903	6.-
- Legendele Maicei Domnului. 1894	4.-
- Nașterea la Români. Studiu etnografic. 1892	5.-
- Nunta la Români. 1892	10.-
- Însmormântarea la Români. 1892	5.-
În Sărbătorile la Români:	
Vol. I. - Cărnelegile. 1898	3.-
Vol. II. - Păresimile. 1899	3.-
Vol. III. - Cincizecimea. 1901	4.-
Obedenaru Dr. M. G., Texte macedo-române, basme și poezii populare dela Crușova. Publicate după manuscrisurile originale, cu un glosar complet, de Prof. I. Bianu. Buc. 1891	4.-
Otescu I., Credințele țăranului român despre cer și stele. - <i>Anal. Acad. XXIX Lit.</i>	1.-
Pamfile Tudor, Jocuri de copii, adunate din satul Țepu (jud. Tecuciu). <i>Anal. Acad. XXVIII Lit.</i>	1.40
- Jocuri de copii, adunate din satul Țepu (jud. Tecuciu) Mem. II	1.60
Papahagi-Vurdună P. N., Jocuri copilărești culese dela Români din Macedonia. - <i>Anal. Acad. XXV Lit.</i>	0.75
- Megleno-Români. Studiu etnografico-filologic. Partea I. <i>Anal. Acad. XXV Lit.</i>	1.40
- Partea II. <i>Anal. Acad. XXV Lit.</i>	1.40
- Graie aromâne. - <i>Anal. Acad. XXVII Lit.</i>	1.60
- Basme aromâne și glosar. 1905	8.-
Săineanu Lazăr, Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice. 1895	10.-
Sevastos Elena, Nunta la Români. Studiu istorico-etnografic comparativ. 1889	---
Țiplea Alexandru, Poezii populare din Maramureș. - <i>Anal. Acad. XXVIII Lit.</i>	1.20
Viciu Alexiu, Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal. - <i>Anal. Acad. XXIX Lit.</i>	1.50

TIPOGRAFIA ȘI LEGĂTORIA DE CĂRȚI, TORICELI C. SLOBOZIANU, BARLAD.